

KIRKON YMPÄRISTÖDIPLOMI

Seurakuntien oma ympäristöjärjestelmä

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Liiketalouden ala
Liiketalous
Opinnäytetyö
Kevät 2011
Sirpa Karejoki

Lahden ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma

KAREJOKI, SIRPA:

Kirkon ympäristödiplomi
Seurakuntien oma ympäristöjärjestelmä

Liiketalouden opinnäytetyö, 76 sivua, 11 liitesivua

Kevät 2011

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyö käsittelee Kirkon ympäristödiplomia, kirkkohallituksen ympäristödiplomityöryhmän seurakunnille laatimaa ympäristöjärjestelmää. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miksi seurakunta hakee tai ei hae Kirkon ympäristödiplomia. Tavoitteena on selvittää myös, millä toimin kirkkohallitus ja tuomiokapituli voisivat lisätä seurakuntien halukkuutta hankkia itselleen Kirkon ympäristödiplomi. Samalla selvitetään diplomin vaatiman kokonaispanoksen suhdetta saatuihin etuihin sekä diplomin kokonaistaloudellisuutta.

Tämän päivän aikaansa seuraavissa organisaatioissa ympäristöjohtaminen on luonnollinen osa organisaation päivittäistä toimintaa. Ympäristöjohtamisen työvälineinä käytetään ympäristöjärjestelmiä, kuten Kirkon ympäristödiplomia.

Kirkon ympäristöjärjestelmän sisältö ja rakenne perustuvat pitkälti kansainvälisiin ympäristöjärjestelmiin ISO 14001 ja EMAS, joten työn teoreettisessa osassa tutustutaan myös näihin ympäristöjärjestelmiin. Koska kaikissa mainituissa ympäristöjärjestelmissä kriteerien lähtökohtana on voimassaolevan lainsäädännön noudattaminen, käsitellään työn alussa ympäristönormistoa. Lähdeaineistona on käytetty kirjallisuutta, Internet – aineistoa sekä kirkkohallituksen päätöksiä.

Työn empiriaosuus perustuu seurakunnille tehtyyn kvalitatiiviseen tutkimukseen, jossa avoimilla kysymyksillä selvitettiin miksi seurakunta ei ollut hankkinut itselleen ympäristödiplomia tai miksi seurakunta oli diplomin hankkinut. Monivalintakysymyksillä selvitettiin seurakunnan johtavien viranhaltijoiden näkemyksiä Kirkon ympäristödiplomista. Lisäksi kerättiin tietoa, millä toimin kirkkohallitus ja tuomiokapituli voisivat lisätä diplomiseurakuntien lukumäärää.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että yleisin este diplomihankkeeseen ryhtymisessä on resurssipula, myös niissä seurakunnissa, joissa olisi halukkuutta hankkeen aloittamiseen. Diplomiseurakuntien määrään vaikuttaa seurakuntien johtavien viranhaltijoiden sekä tuomiokapitulien aktiivisuus ympäristödiplomiasiassa. Kirkkohallitukselta ja tuomiokapituleilta seurakunnat odottivat ennen kaikkea tiedotusta ja koulutusta sekä taloudellista tukea.

Avainsanat: ympäristöjohtaminen, ympäristöjärjestelmät, ympäristölainsäädäntö, Kirkon ympäristödiplomi

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programmed in Business Studies

KAREJOKI, SIRPA:

The church's environment diploma
The parishes' own environmental scheme

Bachelor's Thesis in Business Studies, 76 pages, 11 appendices

Spring 2011

ABSTRACT

This thesis deals with the church's environment diploma, the environmental scheme for parishes made by the environmental team by Church Government. The goal of the study is to find out why a parish does or doesn't apply for the church's diploma of environment. The study also examines how Church Government and Cathedral Chapter could increase the willingness of parishes to apply for the church's diploma of environment. The study also clarifies the ratio between the requirements and the benefits and overall cost-effectiveness of the diploma.

Environmental management is a natural part of the daily activities of organizations of today. Environmental schemes, like the church's diploma of environment, are instruments of environmental management.

The content and the structure of the church's diploma of environment is largely based on international environmental schemes ISO 14001 and EMAS - therefore these schemes are also described in the theoretical part of the thesis. Because compliance with existing legislation is included in the basic criterion of all these schemes environmental laws are examined in the beginning of the thesis. Sources for the study include literature, Internet sources and decisions of Church Government.

The empirical part of the thesis is based on a qualitative study out at the parishes. Why a parish had or hadn't acquired the diploma was investigated by a questionnaire. The opinions of leading officeholder's about diploma scheme were examined by multiple choice questions. Information was gathered also on how Church Government and Cathedral Chapter could increase the number of diplomas in parishes.

The results of the thesis indicate that the lack of resources is the most common obstacle in applying for the diploma, and this also applies to parishes, that would be willing to get it. Environmental activity of parish managers and Cathedral Chapters also affects the number of parishes with diplomas. Parishes expected mainly information and training and financial support from Church Government and Cathedral Chapter

Key words: environmental management, environmental schemes, environmental legislation, The church's diploma of environment

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
1.1	Tutkimuksen taustaa	1
1.2	Tutkimuksen tavoite, tutkimusongelmat ja rajaukset	3
1.3	Tutkimusmenetelmät	4
1.4	Tutkimuksen rakenne	5
2	YMPÄRISTÖ JA ORGANISAATIO	7
2.1	Ympäristöjohtaminen ja ympäristöjärjestelmät	7
2.2	Valtionhallinnon ohjauskeinot	8
2.2.1	Ympäristönsuojelulainsäädäntö	8
2.2.2	Muu ympäristöön liittyvä lainsäädäntö	10
2.2.3	Ympäristöverot, ympäristötuet ja päästökauppa	10
3	KANSAINVÄLISET YMPÄRISTÖJÄRJESTELMÄT	12
3.1	ISO 14001 -standardi	12
3.2	EMAS- järjestelmä	13
4	KIRKON YMPÄRISTÖDIPLOMI	16
4.1	Kirkon ympäristöjärjestelmän luominen	16
4.2	Kirkon ympäristödiplomin käsikirja	19
4.2.1	Ympäristödiplomin hakuprosessi ja uusiminen	20
4.2.2	Toteutus työaloittain	25
4.3	Kirkon ympäristödiplomijärjestelmän viitekehys	33
4.4	ISO 14001 -standardi, EMAS-järjestelmä ja Kirkon ympäristödiplomi	33
4.5	Ympäristödiplomiseurakunnat	36
4.6	Oulun hiippakunnan ympäristöhanke	37
5	KYSELYTUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA VASTAUSTEN ARVOINTI	39
5.1	Kyselyn toteuttaminen	39
5.1.1	Ryhmä 1 eli seurakunnat, joilla ei ole ympäristödiplomia	40
5.1.2	Ryhmä 2 eli seurakunnat, joilla on ollut ympäristödiplomi, mutta sitä ei ole uusittu	41
5.1.3	Ryhmä 3 eli seurakunnat, joilla on voimassa ensimmäinen ympäristödiplomi	42
5.1.4	Ryhmä 4 eli seurakunnat joilla on voimassa uusittu ympäristödiplomi	42

5.2	Kysymykset ja vastaukset	43
5.2.1	Ympäristödiplomin merkittävyys ympäristötekona / seurakunnan toimintatapana	43
5.2.2	Kokonaispanos suhteessa saatuihin etuihin	52
5.2.3	Ympäristödiplomin taloudelliset vaikutukset	56
5.2.4	Avoimet kysymykset	59
5.3	Hajanaisista ajatuksista johtopäätöksiä	68
6	YHTEENVETO	70
	LÄHTEET	73
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Yhä useamman organisaation ideologiaan kuuluu nykyään ympäristöjohtaminen, eli ympäristöasioiden hallinta ja kehittäminen omassa toiminnassaan. Ympäristöjohtamisen työkaluja ovat ympäristöjärjestelmät, kuten kansainväliset ISO 14001 ja EMAS. Edellä mainittujen järjestelmien pohjalta on kirkkohallitus kehittänyt seurakuntien käyttöön oman ympäristöjärjestelmän, Kirkon ympäristödiplomin.

1.1 Tutkimuksen taustaa

Tutkimusaihetta etsiessäni olin keskisuuren seurakunnan talousjohtaja. Seurakunta oli ns. liitoseurakunta, jossa noin 13.000 jäsenen seurakunta ja noin 6.000 jäsenen seurakunta liittyivät yhteen 1.1.2009. Pienemmälle seurakunnalle oli myönnetty Kirkon ympäristödiplomi 16.12.2008 (Kirkkohallitus täysistunto 10/2008, 269 §).

Pian myös liitoksessa syntyneessä seurakunnassa virisi keskustelu ympäristödiplomista. Kirkon ympäristödiplomi on voimassa neljä vuotta, mutta koska diplomin saanut seurakunta oli lakkautettu liitoksen myötä, eikä liitoksen suuremmassa seurakunnassa ollut diplomia haettu, ei uusi seurakunta ollut enää ympäristödiplomiseurakunta. Kannanotot diplomista jakoivat henkilöstön kahtia: hankkeen kannattajiin eli niihin, jotka olivat jo läpikäyneet diplomihankeprosessin ja vastustajiin eli niihin, joilla ei ollut kokemusta prosessista. Kannattajat kokivat, että heidän diplomin eteen tekemänsä työ valuisi hukkaan, mikäli uusi seurakunta ei lähtisi hakemaan itselleen ympäristödiplomiam. Vastaavasti liitoksen suuremman osapuolen työntekijät katsoivat, ettei ympäristödiplomi ollut liitosvaiheessa olevan seurakunnan ensisijaisimpia tehtäviä. Vastustajat katsoivat, että heidän työtaakkansa oli jo riittävän ylikuormitettu. Kannattajat puolestaan sanoivat, ettei ympäristödiplomihanke ole niin työllistävä, etteikö siihen voisi siinä tilanteessa ryhtyä. Osa vastustajista piti diplomiajatusta periaatteellisesti hyvänä, mutta ajankohtaa sille heti liitoksen jälkeen huonona. Osa heistä oli sitä mieltä, ettei seurakunnan tulisi lainkaan lähteä mukaan näin työllistävään hankkeeseen. Lisäksi he arvioivat, että hankkeen vaatimat kokonaispanokset tulevat olemaan suuremmat

kuin siitä saatavat edut. Seurakunnan kirkkoneuvosto käsitteli asiaa kevään 2009 kokouksessa. Päätös oli kompromissi, ympäristödiplomia haetaan, mutta vasta vuonna 2011.

Seurakuntaan perustetun ympäristötoimikunnan puheenjohtajana ja asian kirkkoneuvostolle esittelevänä viranhaltijana halusin tutkia muiden seurakuntien viranhaltijoiden näkemyksiä ja kokemuksia ympäristödiplomista. Halusin tietää, miksi seurakunta oli lähtenyt mukaan ympäristödiplomihankkeeseen tai miksi seurakunta ei ollut lähtenyt mukaan. Lisäksi halusin tietää, oliko hankkeen vaatima panos suurempi kuin siitä saatava hyöty, oliko sen vaatimat kustannukset suuremmat kuin siitä saatava säästö, kuinka ympäristödiplomia arvostetaan ympäristötekona tai seurakunnan toimintatapana ja mikä tai kuka oli toimeenpaneva voima ympäristödiplomin saaneissa seurakunnissa.

Saatavissa olevan tilastotiedon mukaan tutkimustyötä aloittaessani Suomessa oli 328 seurakuntataloutta, joista yhteensä 48:lla oli ollut tai oli parhaillaan voimassa ympäristödiplomi. Näistä 11 seurakuntataloutta oli jättänyt uusimatta ympäristödiplomin sen mentyä umpeen, 25 seurakunnalla oli voimassa ensimmäinen ympäristödiplomi ja 12:lla oli voimassa uusittu ympäristödiplomi. Ympäristödiplomi on voimassa neljä vuotta, jonka jälkeen seurakunta voi halutessaan uusia sen.

Seurakuntatalouksien kokonaislukumäärä perustuu kirkkohallituksen vuositilastoon 31.12.2009 (Kirkkohallitus 2010), jonka jälkeen tapahtuneet seurakuntaliitokset ovat muuttaneet lukuja jonkin verran, mutta ei tutkimustulosten kannalta merkittävässä määrin. Diplomiseurakuntien lukumäärästä näkee toisinaan huomattavasti korkeampia arvioita, mutta silloin laskentatapa on toinen. Tässä tutkimuksessa seurakuntayhtymät lasketaan yhdeksi seurakunnaksi, päinvastoin kuin joissakin julkaisuissa, joissa seurakuntayhtymien kukin alue seurakunta lasketaan erikseen.

Kirkkohallituksen ympäristötyöryhmä kehittää ympäristöjärjestelmää jatkuvasti. Sen työstämä ensimmäinen ympäristödiplomin käsikirja ilmestyi diplomijärjestelmää perustettaessa vuonna 2001.

Nyt voimassa oleva uusittu painos ilmestyi vuonna 2005 ja parhaillaan työstetään uutta käsikirjaa, joka tullaan ottamaan käyttöön vuonna 2012. Tässä tutkimuksessa käsitellään vuonna 2005 ilmestynyttä ja vuonna 2006 käyttöönottettua painosta.

Kirkon ympäristödiplomista löytyy yksi aikaisempi tutkimus. Kyseessä on Jyväskylän yliopiston ympäristöjohtamisen maisteritutkintoon liittyvä työ Kirkon ympäristödiplomin käyttöönoton vaikutuksista. Kyseisessä työssä kyselytutkimuksen kohteena on ollut seurakunnat, joilla jo on kokemusta ympäristödiplomiprosessista, eikä työssä pyritä selvittämään, miksi toiset seurakunnat eivät ole lähteneet kyseiseen prosessiin. (Eerola, Laitinen, Susi, Van Ausdal & Weaver 2010, 5.)

1.2 Tutkimuksen tavoite, tutkimusongelmat ja rajaukset

Tutkimusongelmana on selvittää, miksi seurakunta päättää käynnistää prosessin Kirkon ympäristödiplomin saamiseksi tai miksi seurakunta päättää olla käynnistämättä tätä prosessia.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää seurakuntien johtavien viranhaltijoiden arvostusta Kirkon ympäristödiplomista ympäristötekona ja seurakunnan toimintatapaan. Myös heidän kokemuksensa eri sidosryhmien ympäristödiplomin arvostuksesta selvitetään. Tutkittavia sidosryhmiä ovat luottamushenkilöt, henkilöstö, media, seurakunnan jäsenet ja tuomiokapituli. Ratkaisuun kartoittaa vastaajan kokemuksia sidosryhmien näkemyksistä päädyttiin tutkijan omakohtaisten kokemusten perusteella. Kokemuksen mukaan taloustoimistot ovat seurakunnissa oman toimialansa hermokeskuksia ja niiden johtavat viranhaltijat on se taho, jolle kerrotaan niin myönteiset kuin kielteisetkin näkemykset niistä seurakunnan ajankohtaisista tapahtumista, jotka eivät varsinaisesti liity seurakunnalliseen toimintaan.

Samalla selvitetään viranhaltijoiden näkemyksiä Kirkon ympäristödiplomista seurakunnalle syntyneiden etujen ja diplomin vaatiman kokonaispanoksen suhteesta sekä diplomin nettotaloudellisuudesta. Lisäksi tavoitteena on selvittää, millä toimin kirkkohallitus ja tuomiokapitulit voisivat lisätä seurakuntien halukkuutta hankkia itselleen Kirkon ympäristödiplomi.

Tutkimuksen ulkopuolelle rajataan teologiset näkemykset ja katsantokannat ympäristöstä ja ympäristötyöstä. Myöskään ympäristöjohtamista ei käsitellä muutoin kuin sen työvälineiden, ympäristöohjelmien, osalta.

1.3 Tutkimusmenetelmät

Tutkimuksessani tutkimusmenetelmät on hajautettu. Perinteisesti kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän tutkimusstrategiaa, survey-tutkimusta, käyttäen kerätään niin kvalitatiivista kuin kvantitatiivistakin aineistoa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 130). Tutkimus toteutettiin kyselylomakkeilla tammikuussa 2011.

Tutkimusongelmaan vastaukset saatiin lomakekyselyn avoimista kysymyksistä. Ympäristödiplomin arvostusta puolestaan mitattiin monivalintakysymyksillä. Tutkimus on selittävä, se etsii selitystä tilanteelle (Hirsjärvi ym. 2008, 130).

Tutkimuksen teoriaosan lähdemateriaalina käytettiin ympäristöjohtamista, ympäristöjärjestelmiä sekä ympäristötaloustiedettä käsittelevää kirjallisuutta. Lisäksi merkittävänä lähdemateriaalina on internetistä saatavalla oleva ajantasainen ympäristönormisto, kuten myös ympäristöjärjestelmien kuvaukset sekä kirkkohallituksen täysistuntojen pöytäkirjat liitteineen. Lähteiden lisäksi tietoperustana ovat omat havainnot seurakunnan johtavana viranhaltijana. Teoreettinen osuus tehtiin kirjoituspöytätyönä edellä mainittuja lähteitä hyödyntäen.

Työn empiriaosuus perustuu seurakunnille tehtyyn kyselytutkimukseen, jossa avoimilla kysymyksillä selvitettiin, miksi seurakunta ei ollut hankkinut itselleen ympäristödiplomia tai miksi seurakunta oli diplomin hankkinut. Monivalintakysymyksillä selvitettiin seurakunnan johtavien viranhaltijoiden näkemyksiä Kirkon ympäristödiplomista. Lisäksi kerättiin tietoa, millä toimin kirkkohallitus ja tuomiokapitulit voisivat lisätä diplomiseurakuntien lukumäärää.

Haastateltavat seurakunnat jaettiin neljään ryhmään:

1. seurakunnat, joilla ei ole ympäristödiplomia
2. seurakunnat, joilla on ollut ympäristödiplomi, mutta sitä ei ole uusittu
3. seurakunnat, joilla on voimassa ensimmäinen ympäristödiplomi
4. seurakunnat, joilla on voimassa uusittu ympäristödiplomi

Ryhmien 2, 3 ja 4 seurakunnille kysymyslomakkeet lähetettiin kaikille. Ryhmän 1 seurakunnista tehtiin otanta siten, että vastauksia saataisiin mahdollisimman kattavasti hiippakunnittain erikokoisista seurakunnista. Kullekin ryhmälle laadittiin omat kysymyslomakkeet, joissa osa kysymyksistä on kaikille ryhmille samat ja osa kysymyksistä on vain kullakin kohderyhmällä.

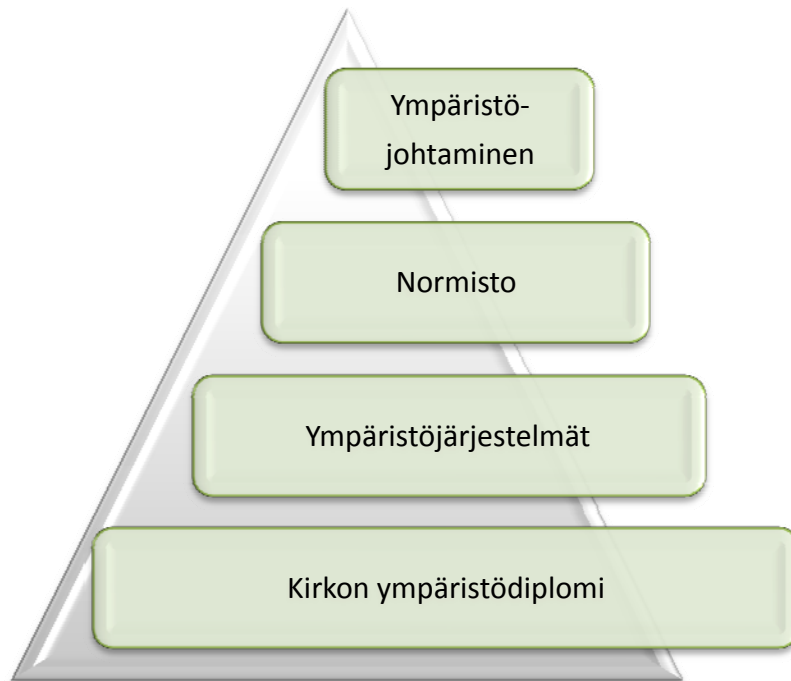
1.4 Tutkimuksen rakenne

Tutkimus jakautuu kahteen osaan, teoreettiseen ja empiiriseen.

Teoreettisen osan alussa kerrotaan lyhyesti ympäristöjohtamisesta ja sen työvälineinä käytettävistä ympäristöjärjestelmistä. Tämän jälkeen siirrytään käsittelemään organisaation ympäristövaikutteisia päätöksiä ohjaavaa lainsäädäntöä.

Ympäristöjärjestelmiin tutustutaan lähemmin luvussa kolme, jossa käsitellään kansainvälisiä ympäristöjärjestelmiä ISO 14001 ja EMAS. Kirkon ympäristödiplomia ryhdytään käsittelemään luvussa 4. Syntyhistorian ja prosessikuvauksen lisäksi ympäristödiplomista käsitellään käytännön toimenpiteitä diplomia hakevassa seurakunnassa. Luvussa 4.4 Kirkon ympäristödiplomia verrataan edellä mainittuihin kansainvälisiin ympäristöjärjestelmiin. Teoreettisen osan lopuksi kerrotaan Oulun hiippakunnan käynnistämästä ympäristöhankkeesta.

Kuvio 1 havainnollistaa tutkielman teoreettisen osan rakennetta, pyramidin huipulla olevaa ympäristöjohtamista vain sivutaan työssä kun taas Kirkon ympäristödiplomia käsitellään yksityiskohtaisesti.

KUVIO 1. Tutkimuksen teoreettisen osan rakenne

Sijoittamalla laatikot pyramidiin päinvastaiseen järjestykseen, hahmottuu Kirkon ympäristödiplomin perusta.

Empiirisen osuuden aluksi käydään läpi ryhmän 1 otanta. Kaikista ryhmistä esitetään kohdeseurakuntien jakautuminen hiippakunnittain sekä vastausprosentit. Vastauksista käydään ensin läpi monivalintakysymykset ryhmittäin, jonka jälkeen siirrytään käsittelemään avoimien kysymysten vastauksia ryhmittäin. Empiirisen osuuden päättävät pohdinta ja johtopäätökset.

2 YMPÄRISTÖ JA ORGANISAATIO

2.1 Ympäristöjohtaminen ja ympäristöjärjestelmät

Tämän päivän aikaansa seuraavissa organisaatioissa ympäristöjohtaminen on luonnollinen toimintamalli ja osa organisaation jokapäiväistä toimintaa.

Pelkistettynä ympäristöjohtaminen tarkoittaa organisaation ympäristövaikutusten hallintaa ja ympäristöasioiden kehittämistä sekä edellisten huomioimista kiinteänä osana organisaation johtamista ja päivittäistä toimintaa (Kippo & Enlund 2006, 118; Pohjola 2003, 37).

Ympäristöjohtamisen työkaluja ovat ympäristöjärjestelmät, [kuten](#) kansainväliset ISO 14001 ja EMAS. Lisäksi useat organisaatiot ovat kehittäneet ja ottaneet käyttöön omia ympäristöjärjestelmiä. Organisaatioiden omista ympäristöjärjestelmistä mainittakoon muun muassa WWF:n pienille ja keskisuurille toimistoille suunnittelema Green Office ja päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten kestävän kehityksen ohjelma Vihreä lippu sekä kirkkohallituksen seurakunnille kehittämä Kirkon ympäristödiplomijärjestelmä. (Kippo & Enlund 2006, 122.)

Käsittelen työssäni edellä mainituista ympäristöjärjestelmistä ISO 14001:a EMAS:a ja Kirkon ympäristödiplomia. Ja kuten jäljempänä käy ilmi, kukin näistä järjestelmistä tähtää ympäristöasioiden jatkuvaan kehittämiseen ja vaatii toteutukseen organisaation johdon toimeenpanon sekä sitoutumisen hankkeeseen. Lisäksi niiden kaikkien perusvaatimuksena on voimassa olevan lainsäädännön noudattaminen.

2.2 Valtionhallinnon ohjauskeinot

Valtionhallinto ohjaa organisaatioiden ympäristöpäätöksiä ympäristöön liittyvän lainsäädännön, verotuksen ja erilaisten tukien avulla.

2.2.1 Ympäristönsuojelulainsäädäntö

Kuten muukin lainsäädäntö, niin myös Suomen ympäristölainsäädäntö on vahvasti sidoksissa EU-lainsäädäntöön. Niin sanottu ympäristödirektiivi (Neuvoston direktiivi 96/61/EY, ympäristön pilaantumisen ehkäisemisen ja vähentämisen yhtenäistämiseksi) annettiin 24.9.1996. Useita kertoja ja huomattavilta osilta muutettu direktiivi kodifioitiin tammikuussa 2008. (Direktiivi 2008/1/EY).

Tutkimuksessa kyseiseen direktiiviin ei lähemmin tutustuta, vaan keskitytään kansalliseen lainsäädäntöön.

Suomen ympäristönsuojelulainsäädäntö on varsin kattava. Normiston keskeisin laki on 4.2.2000 annettu ympäristönsuojelulaki. Lain 1 § määrittelee lain tavoitteet.

Tämän lain tavoitteena on:

- 1) *ehkäistä ympäristön pilaantumista sekä poistaa ja vähentää pilaantumisesta aiheutuvia vahinkoja;*
- 2) *turvata terveellinen ja viihtyisä sekä luonnontaloudellisesti kestävä ja monimuotoinen ympäristö;*
- 3) *ehkäistä jätteiden syntyä ja haitallisia vaikutuksia;*
- 4) *tehostaa ympäristöä pilaavan toiminnan vaikutusten arviointia ja huomioon ottamista kokonaisuutena;*
- 5) *parantaa kansalaisten mahdollisuuksia vaikuttaa ympäristöä koskevaan päätöksentekoon;*
- 6) *edistää luonnonvarojen kestävästä käyttöä; sekä*
- 7) *torjua ilmastonmuutosta ja tukea muuten kestävästä kehitystä.*

(Ympäristönsuojelulaki 86/2000.)

Lain pykälien kirjo on laaja ja se on soveltamisalaltaan yleinen, eli sitä sovelletaan kaikkeen toimintaan, josta aiheutuu tai saattaa aiheutua ympäristön pilaantumista. Laki on ympäristön pilaantumista torjuva yleislaki, joka sisältää säädökset muun muassa maaperän ja pohjaveden pilaamiskiellosta, ympäristönsuojeluviranomaisista, ympäristön tilan seurannasta, meluselvityksistä ja meluntorjuntasuunnitelmista, ympäristönsuojelun tietojärjestelmistä, ympäristöluvista ja lupamenettelystä, ympäristövahinkojen korvaamisesta, pilaantuneen maaperän ja pohjaveden puhdistamisesta, ilmanlaadun turvaamisesta sekä ilmansuojelusuunnitelmasta. (Määttä & Pulliainen 2003, 128; Ympäristönsuojelulaki 86/2000.)

Lakia on muutettu ja täydennetty useasti. Vuosien 2001 - 2010 aikana on lakia säädöksellä muutettu yhteensä 22 kertaa ja lain nojalla on annettu vuosina 2000 – 2010 yhteensä 37 asetusta. Asetuksilla säädetään muun muassa otsonikerrosta heikentäviä aineita ja eräitä fluorattuja kasvihuonekaasuja sisältävien laitteiden huollosta (452/2009), paristoista ja akuista (422/2008), eräiden jätteiden hyödyntämisestä maarakentamisessa (591/2006), talousjätevesien käsittelystä vesihuoltolaitosten viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla (542/2003), moottorikäyttöisten ajoneuvojen joutokäynnin rajoittamisesta (1622/2002 sekä ulkona käytettävien laitteiden melupäästöistä (621/2001). (Valtion säädöstietopankki 2011.)

Lain nojalla säädetty ensimmäinen asetus on 18.2.2000 annettu Ympäristönsuojeluasetus (169/2000), joka sisältää lakia täydentäviä säädöksiä muun muassa ympäristöluvan tarvitsevista toimialoista, lupaviranomaisten toimivallasta, lupahakemuksen sisällöstä, lupahakemuksen käsittelystä ja lupapäätöksestä ja ilmoitusmenettelystä (Ympäristönsuojeluasetus 169/2000).

Ympäristönsuojelulain ja sen nojalla annettujen säännöksiä ja määräyksien rikkomisesta säädetään rikoslain (39/1889) 48 luvussa, jossa rangaistukset vaihtelevat sakkorangaistuksista vankilatuomioihin. Esimerkiksi ympäristön turmelemisesta tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi ja törkeästä ympäristön turmelemisesta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi. (Rikoslaki, luku 48, 578/1995.)

2.2.2 Muu ympäristöön liittyvä lainsäädäntö

Ympäristönsuojelulainsäädäntöä täydentää ympäristöön liittyvät säädökset useissa eri laissa ja asetuksissa, esimerkkinä mainittakoon seuraavat:

- Laki ympäristövahinkojen korvaamisesta (737/1994)
- Laki ympäristövahinkovakuutuksesta (81/1998)
- Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (468/1994)
- Luonnonsuojelulaki (1096/1996)
- Jätelaki (1072/1993)
- Vesilaki (264/1961)
- Metsälaki (1093/1996)
- Merensuojelulaki (1415/1994)
- Öljyvahinkojen torjuntalaki (1673/2009)
- Ydinenergialaki (990/1987)
- Laki kasvinsuojeluaineista (1259/2006)
- Laki vapaaehtoisesta osallistumisesta ympäristöasioiden hallinta- ja auditoitijärjestelmään (914/2002)

(Valtion säädöstietopankki 2011.)

2.2.3 Ympäristöverot, ympäristötuet ja päästökauppa

Organisaatioiden ympäristökäyttäytymistä ohjataan myös erityyppisillä ympäristöveroilla ja -maksuilla.

Ympäristöverot jaetaan kannustin- ja rahoitustyyppisiin ja fiskaalisiin ympäristöveroihin. Kannustintyyppisten ympäristöverojen, kuten jäteveron, tavoitteena on kannustaa niin yksilöitä kuin organisaatioitakin vähentämään toiminnallaan ympäristön saastumista. Jäteveron ensisijaisena tavoitteena on vähentää jätteiden päättymistä kaatopaikalle sekä jätteiden hyötykäytön lisääminen, fiskaalinen tavoite on siten toissijainen. Rahoitustyyppisten ympäristöverojen, kuten öljyjättemaksun, tavoitteena on kerätä varoja ympäristönsuojeluun. Veroina kerätyt varat sidotaan tiettyyn ennalta määrättyyn kohteeseen. Esimerkiksi öljyjättemaksun tuottoja käytetään öljyjätehuollosta aiheutuviin kuluihin ja öljyn saastuttamien maa-alueiden

puhdistuskustannuksiin. Fiskaalisten ympäristöverojen, kuten öljytuotteiden perusverojen, ensisijainen tavoite on verovarojen kerääminen, mutta niillä voidaan odottaa olevan ympäristön kannalta myönteisiä sivuvaikutuksia (HE 159/2010, 3.1; Määttä & Pulliainen 2003, 173.)

Perustellusti voidaan sanoa, että jokainen seurakunta maksaa ympäristöveroja ainakin jäteverolainperusteella (1126/2010). Metsää omistavat seurakunnat maksavat metsänhoitomaksua, joka perustuu lakiin metsänhoitoyhdistyksistä (534/1998). Ajoneuvoja omistavat seurakunnat puolestaan maksavat hiilidioksidipäästöihin, tai mikäli päästötietoja ole saatavilla ajoneuvon kokonaismassaan, perustuvaa ajoneuvoveroa (Ajoneuvoverolaki 1281/2003). Lisäksi öljyjättemaksu kuuluu ympäristöveroihin (Laki öljyjättemaksusta 894/1986), joita jokainen seurakunta maksaa voiteluöljyä hankkiessaan, kuten myös juomapakkausten valmistevero (Laki eräiden juomapakkausten valmisteverosta 1037/2004). (Valtion säädöstietopankki 2011; Veronmaksajain keskusliitto 2010.)

Myös ympäristötuet ja päästökauppa ovat organisaatioiden ympäristökäyttäytymistä ohjaavia instrumentteja. Seurakuntien ympäristötoiminnassa niiden merkitys on kuitenkin olematon, joten niitä ei käsitellä tätä mainintaa enempää tässä opinnäytetyössä.

3 KANSAINVÄLISET YMPÄRISTÖJÄRJESTELMÄT

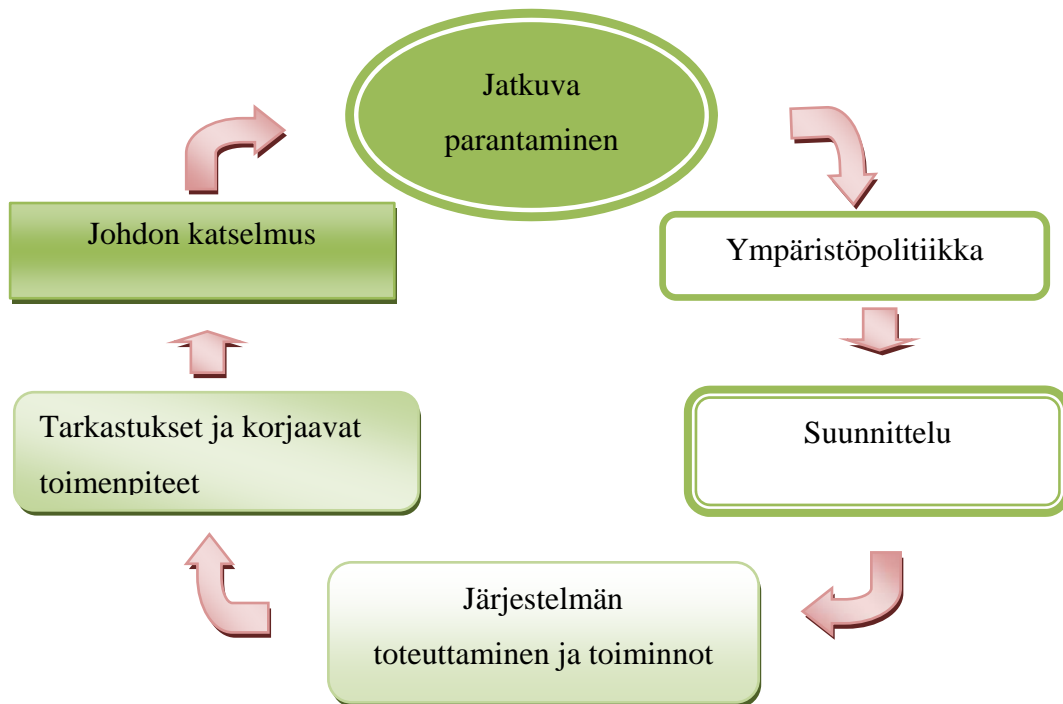
Kirkon ympäristötilomin rakenne ja sisältö perustuvat Suomessa käytössä olevista ympäristöjärjestelmistä ennen kaikkea kahteen, ISO 14001 ja EMAS, joten on perusteltua tutustua näihin järjestelmiin lähemmin. Mainittuja kansainvälisiä järjestelmiä käsitellään uudestaan luvussa 4.3, jossa näiden kolmen järjestelmän ominaisuuksia verrataan keskenään.

3.1 ISO 14001 -standardi

Standardin on kehittänyt eri aloille standardeja kehittävä kansainvälinen standardisointijärjestö ISO (International Organization for Standardization). Järjestön ympäristöä käsittelevään ISO 14000 -standardiin kuuluvat standardit ympäristöjärjestelmistä, ympäristöjärjestelmien auditoinnista, ympäristömerkinnöistä, ympäristönsuojelun tason arvioinnista, elinkaariarvioinnista, termeistä ja määritelmistä sekä tuotekohtaiset standardit. Standardit julkaistiin 1996 ja ne uusittiin 2004. (The ISO14000 Environmental Management Group 2002; Pesonen, Härmäläinen & Teittinen 2005, 15.)

Standardi ei aseta vaatimustasoa organisaation ympäristönsuojelulle. Vähimmäisvaatimuksena kuitenkin on lainsäädännön sekä muun normiston noudattaminen ja tavoite ympäristönsuojelun tason jatkuvasta parantamisesta. Noudatettavaan normistoon kuuluvat kansallisen ja kansainvälisen lainsäädännön lisäksi esimerkiksi yrityksen toimintaa koskevat luvat, kansainväliset sopimukset ja vapaaehtoiset sopimukset. (Pesonen ym. 2005, 27, 28.)

Kuvio 2 havainnollistaa ympäristöjärjestelmien toimintaperiaatetta. Ympäristöjärjestelmä pyrkii organisaation ympäristövaikutteisten toimintojen jatkuvaan parantamiseen.

KUVIO 2. Ympäristöjärjestelmän (ISO 14001) malli (Kippo & Enlund 2006, 120).

3.2 EMAS- järjestelmä

Kansainvälinen EMAS- järjestelmä valmistui vuonna 1995 ja alun perin se oli vain teollisuusyritysten käytettävissä. Vuodesta 2001 lähtien se on ollut kaikkien organisaatioiden, niin yksityisten kuin julkistenkin, käytettävissä. Suomen EMAS-laki (Laki vapaaehtoisesta osallistumisesta ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään) astui voimaan 15.11.2002. Lailla pantiin täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (ETY) N:o 761/2001 eli vuoden 2001 EMAS-asetus. Järjestelmää uudistettiin toistamiseen vuonna 2009. (EMAS-laki 914/2001; HE 308/2010; European Commission 2011.)

EMAS (the Eco-Management and Audit Scheme) on vapaaehtoinen ympäristöjärjestelmä, jossa organisaatio sitoutuu ympäristölainsäädännön noudattamiseen, ympäristönsuojelunsa tason jatkuvaan parantamiseen ja julkiseen raportointiin ympäristöasioistaan. (Suomen ympäristökeskus 2010).

EMAS:n mukainen ympäristöjärjestelmä rakennetaan ja ylläpidetään ISO 14001 -standardin mukaisesti. Organisaatio, jolla on ISO 14001 -sertifikaatti, saa järjestelmälleen EMAS- rekisteröinnin laatimalla julkisen ympäristöselonteon. Selonte-ko onkin kyseisten järjestelmien merkittävin ero. Selonteossa organisaatio kuvai-lee ympäristönsuojelunsa tasoa parantaneet toimenpiteet ja tavoitteet. Kuviossa 3 selvitetään siirtymistä ISO 14001 järjestelmästä EMAS-järjestelmään. (Pesonen, Hämäläinen & Teittinen 2005, 17, 18; Suomen ympäristökeskus 2010.)

KUVIO 3. Askeleet EMAS:iin (Suomen ympäristökeskus)

Ulkopuolisen auditoijan eli ympäristötodentajan todennettua ja vahvistettua organisaation laatiman ympäristöselonteon, organisaatio merkitään EMAS-rekisteriin. Suomessa rekisteröitiin vuosina 2001 - 2010 yhteensä 57 organisaatiota, joilla oli yhteensä 63 rekisteröityä toimipaikkaa. Kesäkuussa 2010 rekisterissä oli 22 organisaatiota, joilla oli yhteensä 24 toimipaikkaa. Rekisteristä on poistuttu mm. toiminnan päättyessä ja omistussuhteiden muuttuessa. Osa organisaatioista on siirtynyt kevyemmin toteuttavaan ISO 14001 standardiin. Suomen EMAS -rekisteriä ylläpitää Suomen ympäristökeskus. (Suomen ympäristökeskus 2010; HE 308/2010 EMAS-järjestelmä.)

EMAS-rekisteröity organisaatio saa käyttöönsä EMAS-logon
(Suomen ympäristökeskus 2010)

KUVIO 4. EMAS- logo. (Suomen ympäristökeskus 2010.)

EMAS-sertifikaatti on voimassa tapauskohtaisen määräajan, jonka aikana organisaation tulee vuosittain päivittää ympäristöselontekonsa. Kuten sertifikaattia hakiessa niin myös selontekoa päivitettäessä, ympäristöselonteko tulee vahvistaa akkreditoidun ympäristötodentajan toimesta. EMAS-asetuksen mukaan EMAS-rekisterin edellytykset tulee todentaa korkeintaan kolmen vuoden välein. (Suomen ympäristökeskus 2010.)

4 KIRKON YMPÄRISTÖDIPLOMI

4.1 Kirkon ympäristöjärjestelmän luominen

Suomen kirkossa vastuunotto ympäristöstä virisi jo 1980-luvulla. Esimerkkinä mainittakoon silloisen yhteiskuntatyön sihteerin, Juhani Veikkolan, voimakkaat kannanotot Talaskankaan ikimetsien suojelun puolesta, sekä Kirkon vastuuviikot vuosina 1988 ja 1989, jolloin aiheena oli Maa on niin kaunis – vastuumme luomakunnasta. Vastuuviiikon myötä haluttiin siirtyä sanoista tekoihin. Esimerkki löytyi Saksasta, jossa evankelinen kirkko oli laatinut ekoseurakuntaprojektin. Saksan mallin mukaisesti sekä eri maissa ilmestyneitä ympäristöoppaita esimerkkinä käyttäen kirjoittivat Kai Henttonen ja Pauli Välimäki tiettävästi Suomen ensimmäisen käytännön ympäristöoppaan: Sanoista tekoihin, arkielämän ympäristöopas. Samaan aikaan yksittäiset seurakunnat, kuten Lahden seurakuntayhtymä, ryhtyivät laatimaan itsenäisesti omia ekologisia suunnitelmia ja ympäristöraportteja. Vuosikymmenen päätteeksi Suomen ympäristöliitto myönsi kirkolle ympäristöpalkinnon kesäkuussa 1989. Taloudellinen taantuma 1990-luvun alussa siirsi kirkkohallituksen ympäristöasioista vastaavan osaston, Kirkon diakonia- ja yhteiskuntatyön keskuksen (KDYK), huomion työttömien parissa tehtävään diakoniatyöhön vuosikymmen alkuvuosiksi. Ympäristöasiat nousivat agendalle uudelleen taantumien jälkeen ja vuonna 1997 KDYK järjesti ilmastokampanjan yhdessä Suomen ekumeenisen neuvoston kanssa. Saman vuosikymmenen lopussa valmisteltiin muun muassa Saksan evankelisessa kirkossa ja Brittein saarten kirkossa erilaisia ympäristöohjelmia ja ekoseurakuntaprojekteja. (Sipiläinen 2005, 34 - 37.)

Viime vuosituhanen puolella otettiin myös ensiaskeleet kohti Kirkon ympäristödiplomia, kun kirkkohallituksen täysistunnossa 5.10.1999 asetettiin työryhmä valmistelemaan Kirkon ympäristödiplomijärjestelmää 31.12.2000 mennessä. Perusteluina esityksessä mainittiin mm. se, että kirkolla ei ole varsinaisia ohjeita ympäristöohjelmien laatimiseksi. Lisäksi ongelmaksi koettiin jo seurakunnissa laadittujen ympäristöohjelmien toteutumisen seuranta. Tuolloin ympäristöohjelmia oli alle sadalla seurakunnalla. Esityksen johtoajatuksena on ollut laatia Suo-

men kirkkoa ja seurakuntia varten aineisto, jonka pohjalta seurakuntia ja niiden toimintoja voidaan kehittää ympäristöystävällisempään suuntaan. Asetetut kriteerit täyttävät seurakunnat voisivat käyttää määrätyn ajan ekoseurakunta-nimeä. Esitys hyväksyttiin yksimielisesti. (Kirkkohallitus täysistunto 8/1999, 197 §, liite 1 ja 2.)

Lähes 16 kuukautta kestäneen valmistelutyön jälkeen kirkkohallituksen täysistunto perusti 27.2.2001 työryhmän esityksestä Kirkon ympäristödiplomin. Esityksen pohjana oli työryhmän laatima muistio kirkkohallitukselle sekä työryhmän laatima Kirkon ympäristödiplomin käsikirja. (Kirkkohallitus täysistunto 2/2001, 58 §.)

Perusteluissaan ympäristödiplomijärjestelmän tarpeellisuudesta työryhmä totesi, että ympäristövastuun kantaminen tukee seurakunnan työtä ja sen uskottavuutta. Työskentelyssään työryhmä otti huomioon myös Kirkon tutkimuskeskuksen tekemän ympäristöasenteita koskevan kartoituksen (KTK:n vaikuttajakysely 2/1999), joka tuki ympäristödiplomin laatimista. Lisäksi työryhmä huomioi saamiaan asiantuntijalausuntoja ja teki yhteistyötä viiden seurakunnan / seurakuntayhtymän kanssa, jotka kokeilivat diplomijärjestelmän toimivuutta samaan aikaan kun sitä laadittiin. Työryhmä työsti diplomijärjestelmää prosessina ja kirkkohallitukselle esitetty diplomijärjestelmä muotoutui vuoden 2000 lopussa. (Kirkkohallitus täysistunto 2/2001, 58 §.)

Mietinnössään ympäristödiplomityöryhmä korosti kolmea asiaa: johdon sitoutumista hankkeeseen, tutkimustietoa seurakuntien henkilöstön ja luottamushenkilöiden asenteista ja valmiuksista sekä pilottiseurakuntien tarvetta.

Työryhmä totesi seurakunnan ympäristöohjelman laadinnan ja toteutuksen olevan kehittämistyötä, jossa seurakunnan johdon panos ja osallistuminen olisi välttämätöntä. Työryhmän esitys olikin, että seurakunnissa ympäristödiplomin hakemista päättää kirkkoneuvosto ja seurakuntayhtymissä yhteinen kirkkoneuvosto. (Kirkon ympäristötyöryhmän mietintö 2001, 2.)

Kirkontutkimuskeskus teki joulukuussa 1999 seurakuntien vaikuttajakyselyn, johon lisättiin myös seurakuntien työntekijöiden ja luottamushenkilöiden ympäris-

töasenteita kartoittavia kysymyksiä. Kyselyyn vastasi noin 1300 seurakunnan vaikuttajaa, joista seurakunnan työntekijöitä oli noin yksi kolmasosa ja luottamushenkilöitä kaksi kolmasosaa. Henkilöstöstä kysely lähetettiin papistolle, kantto-reille, diakonian viranhaltijoille, nuorisotyönohjaajille ja talouspäälliköille. Vastajat kokivat ympäristöasiat vahvasti seurakuntien tehtäviin kuuluviksi, vain 6 % heistä oli sitä mieltä, että ympäristöasiat eivät kuulu seurakunnalle lainkaan. Yhdeksän kymmenestä halusi seurakuntien olevan esimerkkinä ympäristökysymyksissä. Kaksi kolmesta vastaajasta toivoi, että oman ympäristöä suojelevan toiminnan lisäksi seurakuntien tulisi ottaa julkisuudessa kantaa ympäristönsuojelun puolesta. (Kirkon ympäristötyöryhmän mietintö 2001, 2.)

Kirkon ympäristödiplomijärjestelmän työstämisvaiheessa pilottiseurakunnista aktiivisimmin hankkeeseen osallistuivat Lahden seurakuntayhtymä, Orimattilan seurakunta ja Mikkelin seurakuntayhtymä, joista Orimattilan seurakunnalle myönnettiin ensimmäinen Kirkon ympäristödiplomi kirkkohallituksen täysistunnossa 30.5.2001. Diplomi luovutettiin seurakunnalle Kuhmon kirkkopäivillä 2.8. - 5.8.2001. Lahden seurakuntayhtymälle ympäristödiplomi myönnettiin 18.12.2001 ja Mikkelin seurakuntayhtymälle ympäristödiplomi myönnettiin 16.12.2003. (Kirkon ympäristötyöryhmän mietintö 2001, 4; Kirkkohallitus täysistunto 5/2001, 123 §, liite; Kirkkohallitus täysistunto 10/2001, 284 §; Kirkkohallitus täysistunto 12/2003, 259 §.)

Työryhmä teki kirkkohallitukselle esityksen myös ympäristödiplomin logosta.

Logon suunnitteli arkkitehti Toni Brantberg. Ehdotus laadittiin nelivärisenä, mutta logo on käytettävissä myös mustavalkoisena. (Kirkon ympäristötyöryhmän mietintö 2001, 7.)

KUVIO 5. Kirkon ympäristödiplomin logo (Kirkkohallitus 2011)

4.2 Kirkon ympäristödiplomin käsikirja

Kirkon ympäristödiplomijärjestelmän perustana toimii kirkkohallituksen asettaman työryhmän laatima Kirkon ympäristödiplomin käsikirja. Ensimmäinen painos käsikirjasta ilmestyi ympäristödiplomijärjestelmää perustettaessa vuonna 2001 ja uudistettu painos käsikirjasta ilmestyi vuonna 2005. Tässä tutkimuksessa käsitellään vuoden 2005 painosta.

Uuden painoksen myötä suurin muutos kirkon ympäristöjärjestelmässä oli siirtyminen peruspistemallista minimikriteereihin. Lisäksi järjestelmään ja käsikirjaan oli tehty joitakin muutoksia seurakunnilta saadun palautteen perusteella. Uuden painoksen ilmestyessä oli 18 seurakuntaa tai seurakuntayhtymää jo saanut ympäristödiplomin. Uuteen käsikirjaan oli saatu nyt myös esimerkkejä diplomiseurakuntien toimintatavoista ja ratkaisumalleista eri tilanteissa. (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005, 8.)

Miksi Kirkon ympäristödiplomi

Hyödyntämällä kirkon ympäristödiplomijärjestelmää, seurakunta voi parantaa omaa ympäristöasioiden hoidon tasoaan ja muutenkin tehostaa toimintaansa. Seurakunnan päättävän johdon, kirkkoneuvoston tai yhteisen kirkkoneuvoston, sitoutuminen ympäristödiplomihankkeeseen luo toimivan ympäristöjärjestelmän, jossa kaikki seurakunnan toimintaan osallistuvat tiedostavat oman toimintansa ympäristövaikutukset ja omat vaikutusmahdollisuutensa. (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005, 10.)

Seurakunnissa tehdään päivittäin ympäristöön vaikuttavia päätöksiä. Aina kiinteistöjen rakentamisesta perunantoimittajien valintaan asti tehdyt päätökset vaikuttavat ympäristöön. Kiinteistöjen lämmitysjärjestelmät, jätehuoltojärjestelmät, metsänhoito, hautausmaiden sekä muiden viheralueiden hoito, hankinnat ja kasvatukselliset ratkaisut sekä sijoitustoiminta ovat osa seurakuntien henkilöstön ja luottamushenkilöiden arkea.

Mikä on Kirkon ympäristödiplomi

Kirkon ympäristödiplomi on todistus, jonka kirkkohallitus myöntää seurakunnalle, joka ottaa käyttöön kirkon toimintaa varten laaditun ympäristöjärjestelmän ja täyttää ympäristödiplomille asetetut kriteerit. Diplomin rakenne mukailee soveltuvin osin kansainvälisiä järjestelmiä (ISO 14 001 ja EMAS). Virallisten laatujärjestelmien mukaisesti se ohjaa seurakuntia suunnittelemaan, tekemään, tarkistamaan ja korjaamaan toimintojaan ympäristöystävällisimmiksi. (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005, 11, 12.)

Ympäristödiplomin vaatimuksissa on huomioitu seurakuntien kokoerot, eriävät toimintamallit ja seurakuntarakenteet (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005, 12).

4.2.1 Ympäristödiplomin hakuprosessi ja uusiminen

Ympäristödiplomin hakuprosessi alkaa aina kirkkoneuvoston tai yhteisen kirkkoneuvoston päätöksellä hakea seurakunnalle Kirkon ympäristödiplomia ja nimetä ympäristötyöryhmä tai -vastaava. Työryhmässä tulisi olla luottamushenkilöiden ja seurakunnan työntekijöiden lisäksi myös muita seurakunnan jäseniä. Lisäksi henkilöstöstä työryhmässä tulisi olla edustajia seurakunnan eri työaloilta, kuten taloushallinto, kiinteistötoimi ja seurakunnallinen toiminta. Alle 4 000 jäsenen seurakunnissa ympäristötyöryhmää ei tarvitse nimetä. (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005, 12, 13, 22, 23.)

Nimetty työryhmä tai vastaava tekee ympäristökatselmuksen eli arvioi seurakunnan toiminnan ympäristövaikutukset. Katselmuksen perusteella työryhmä tai vastaava laatii ympäristöohjelman eli suunnittelee parannustoimenpiteet. Laadittu ympäristöohjelma tulee hyväksyttävä kirkkoneuvostossa tai yhteisessä kirkkoneuvostossa. Mikäli seurakunnan ympäristöohjelma täyttää diplomin minimikriteerit ja on niiden lisäksi kerännyt 100 lisäpistettä, tuomiokapitulin valtuuttama henkilö (auditoija) arvioi seurakunnan ympäristöjärjestelmän. Auditoinnin jälkeen seurakunta toimittaa tuomiokapitulille ympäristödiplomihakemuksen. Auditoijan arvi-

on perusteella tuomiokapituli antaa seurakunnan diplomihakemusta koskevan lausunnon Kirkkohallitukselle. Kirkkohallitus käsittelee ympäristödiplomihakemuksia kerran vuodessa ja tuomiokapitulin tulee toimittaa ne kirkkohallitukselle 15.11. mennessä. Kirkkohallitus myöntää ympäristödiplomin neljän vuoden määräajaksi, jonka jälkeen seurakunta voi halutessaan uusia sen. (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005, 12 – 15; Kirkon ympäristötyöryhmän mietintö, 6.)

Ympäristökatselmus

Ympäristökatselmuksessa kartoitetaan seurakunnan kaikkien toimintojen ympäristövaikutukset. Seurakunnan koosta ja pohjatyöstä riippuen selvitystyöhön kuluu muutamasta kuukaudesta vuoteen. Samoin katselmuksen tuloksena syntyneen kirjallisen raportin laajuus riippuu seurakunnan koosta ja selvitettävien asioiden määrästä. Katselmuksessa käydään läpi kaikki ne seurakunnan toiminnot, joita käsitellään ympäristödiplomin käsikirjassa. (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005, 23, 24.)

Ympäristöohjelma

Katselmuksen pohjalta laadittava ympäristöohjelma sisältää seurakunnan ympäristötavoitteet. Tavoitteiden tulee olla konkreettisia ja niiden tulee korjata katselmuksessa esiin tulleet epäkohdat. Kirkon ympäristödiplomin tarkoituksena ei kuitenkaan ole yhdellä kerralla ratkaista kaikkia diplomihankkeeseen ryhtyneen seurakunnan ympäristöasioihin liittyviä epäkohtia, vaan edetä askel kerrallaan. Ympäristödiplomin tavoin tavoitteet ovat voimassa neljä vuotta, mutta niitä tarkistetaan vuosittain. (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005, 26, 36.)

Ympäristödiplomin hakuprosessi on kuvattu kuviossa 6. Kuviosta selviää prosessin eteneminen kirkkoneuvoston tai yhteisen kirkkoneuvoston ensimmäisestä käsitteystä kirkkohallituksen päätökseen myöntää seurakunnalle ympäristödiplomi.

KUVIO 6. Ympäristödiplomin hakuprosessi.

Seurakunnan toiminnan aiheuttamat keskeiset ympäristöhaitat hahmottuvat ympäristökatselmuksessa, samoin kuin myös tavoitteet niiden eliminoimiseen. Tavoitteiden asettamisen yhteydessä tulee myös päättää, kuka vastaa tavoitteiden vaatimista toimenpiteistä. Lisäksi ympäristöohjelmaan tulee kirjata aikataulu tavoitteiden saavuttamiseksi ja siinä tulee määritellä tapa, jolla tavoitteen saavuttamista voidaan seurata. Tavoitteiden toteutumisesta raportoidaan vuosittain seurakunnan toimintakertomuksessa. (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005, 26, 37.)

Ennen kirkkoneuvoston tai yhteisen kirkkoneuvoston käsittelyä ympäristöohjelmasta pyydetään lausunnot seurakunnan tärkeimmiltä tehtäväalueilta, ja tarvittaessa ympäristöohjelmaa muokataan lausuntojen perusteella. Ympäristöohjelman hyväksymisen yhteydessä kirkkoneuvoston tai yhteisen kirkkoneuvoston tulee nimetä seurakuntaan ympäristövastaava, mikäli sellaista ei ole nimetty diplomi-hankkeen käynnistyessä. (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005, 27, 28.)

Auditointi

Kirkkoneuvoston tai yhteisen kirkkoneuvoston hyväksyttyä ympäristöohjelman järjestetään seurakunnan ympäristöjärjestelmän ulkoinen katselmus eli auditointi. Katselmuksen suorittaa tuomiokapitulin nimeämä puolueeton henkilö. Auditointi takaa eri seurakuntien ympäristöjärjestelmille yhtenäisen kohtelun. (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005, 30.)

Seurakunta maksaa auditoijalle matkakorvaukset, päivärahat ja päiväkohtaisen palkkion tai ansionmenetyskorvauksen. Pienissä seurakunnissa auditointi kestää yleensä yhden päivän, mutta suuremmissa seurakunnissa aikaa auditointiin menee enemmän. Seurakunta saa auditoinnista todistuksen, jonka se liittää tuomiokapituliin toimitettavaan ympäristödiplomihakemukseen. (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005, 30.)

Minimikriteerit ja pisteet

Jokaisen ympäristödiplomia hakevan seurakunnan on täytettävä kaikki käsikirjassa kuvaillut minimikriteerit. Minimikriteerien täyttämisen lisäksi kunkin seurakunnan on kerättävä 100 - 500 vapaavalintaista pistettä. Minimikriteerit vastaavat pitkälle voimassaolevaa lainsäädäntöä. Pisteitä kerätessään seurakunta voi käyttää omaa harkintaansa ja esimerkiksi kohdistaa pisteitä tuovia toimintoja ja ratkaisuja juuri niihin osa-alueisiin, joissa seurakunnalla on eniten kehittämistarpeita. Ympäristötyöryhmä tai ympäristövastaava pisteyttää seurakunnan ympäristötoimet oman näkemyksensä mukaan. Auditoin käy pisteet läpi ja antaa niistä oman esityksensä, jonka perusteella ympäristödiplomia haetaan. (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005, 13.)

Perusminimivaatimukset ympäristödiplomia hakiessa ovat ympäristötyöryhmän tai -vastaavan nimeäminen, sisäinen ympäristökatselmus, ympäristöohjelman laadinta, johdon sitoutuminen, henkilöstön koulutus ja ulkoinen katselmus (auditointi). Pisteitä saa tehtäväalueiden ympäristövastaavista, sisäisestä jatkokoulutuksesta, ulkoisesta tiedotuksesta sekä mm. henkilöstön ympäristöasenteiden kartoituksesta. (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005, 22, 35.)

Lisäksi minimikriteerit ja pisteytys on erikseen määritelty seuraaville osa-alueille: toiminta ja talous, ympäristökasvatus, jätehuolto, siivous, kiinteistönhoito, keittiöt ja ruokalat, toimistotyö, hautausmaat ja viheralueet, leiri- ja kurssikeskukset, metsänhoito ja liikenne. Jäljempänä minimikriteerit ja pisteitä tuovia toimenpiteitä esitellään kunkin käsikirjan asiaosion mukaan. Listaukset pisteitä tuovista toimenpiteistä tai asioista eivät ole tyhjentäviä. Pisteitä voi saada myös toimenpiteistä, joita ei ole mainittu käsikirjassa. (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005, sisällysluettelo.)

Ympäristödiplomin uusiminen

Diplomi on voimassa neljä vuotta, jonka jälkeen seurakunta voi halutessaan uusia sen. Diplomin uusimisessa prosessi on sama kuin ensimmäistä ympäristödiplomia haettaessa: kirkkoneuvosto tai yhteinen kirkkoneuvosto päättää hakea ympäristödiplomia, ympäristötyöryhmä tai ympäristövastaava tekee ympäristökatselmuksen, jonka perusteella laaditaan ympäristöohjelma, pisteet arvioidaan sisäisesti, ulkopuolinen suorittaa auditoinnin, tuomiokapituli esittää kirkkohallitukselle diplomin myöntämistä ja kirkkohallitus myöntää seurakunnalle ympäristödiplomin. (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005, 16.)

Minimikriteerit ja pistetavoitteet (vähintään 100 pistettä) ovat diplomia uusittaessa samat kuin ensimmäistä diplomia haettaessa. Seurakunnan pysyvistä ympäristötoimista, kuten jätteiden kierrätyksestä ja luonnonsuojelusta sekä pitkäkestoisista toimenpiteistä, kuten energiansäästöinvestoinneista, saa pisteitä myös diplomia uusittaessa. Diplomaa uusittaessa on tärkeää selvittää, miten seurakunta on päässyt ympäristöohjelmassaan asettamiinsa tavoitteisiin. Koska ympäristödiplomin perusajatuksiin kuuluu ympäristötyön jatkuva kehittäminen ja parantaminen seurakunnissa, tulee uuteen ympäristöohjelmaan asettaa uudet tavoitteet. (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005, 16.)

4.2.2 Toteutus työaloittain

Ympäristödiplomikäsikirja käy yksityiskohtaisesti läpi toimintoja ja asioita, joita eri seurakunnan työaloilla tulee huomioida diplomin hakuprosessissa.

Toiminta ja talous

Seurakunnan toimintaa ja taloutta ympäristödiplomi ohjaa toiminta- ja taloussuunnittelussa, maankäytössä ja rakentamisessa sekä hankinnoissa. Toiminnan ja talouden minimikriteerit täyttyvät pitkälle mm. rakennuslainsäädäntöä tai muuta alan normistoa noudattaen. Lisäksi ympäristöasiat tulee olla yhtenä seurakunnan

painopisteenä toiminta- ja taloussuunnitelmassa seurakunnan hakiessa ympäristödiplomia. (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005, 36, 37.)

Taloushallinnossa pisteitä saa esimerkiksi silloin, kun seurakunta noudattaa sijoitustoiminnassaan eettisiä arvoja, eli rajaa sijoituskohteistaan pois mm. tupakka-, alkoholi-, porno- ja aseteollisuutta harjoittavat yritykset ja suosii sijoituksissaan eettisiä rahastoja (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005, 41, 43).

Käsikirja ohjaa seurakuntia ekologiseen rakentamiseen, jolloin rakennustoiminnassa ympäristötavoitteet asetetaan normaalia rakennusnormistoa pidemmälle. Kyseessä on tuolloin esimerkiksi rakennusten energiatehokkuuteen ja rakennusmateriaaleihin liittyviä valintoja. Seurakuntien tulee suorittaa myös rakennusten korjaushankkeet ekologinen näkökulma huomioiden. (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005, 41, 44.)

Tehokkain tapa ympäristöhaittojen vähentämiseksi hankinnoissa on niiden vähentäminen. Käsikirja antaa vinkkejä miten seurakunta voi vähentää hankintojaan. Välttämättömissä hankinnoissa tulee ympäristödiplomin saaneen seurakunnan suosia ympäristömerkittyjä tuotteita. Seurakunta saa pisteitä ympäristömerkittyjen tuotteiden valikoiman runsaudesta riippuen. (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005, 38, 45.)

Julkisyhteisöinä seurakunnat kuuluvat hankintalain piiriin, joten laissa mainitut kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa seurakunnat noudattavat Lakia julkisista hankinnoista. Käsikirja ohjeistaa seurakuntia ympäristöystävällisien hankintaratkaisujen tekemisessä hankintalain säännöksiä rikkomatta. Ympäristövaikutuksiltaan merkittävässä hankinnoissa, kuten esimerkiksi sähkön kilpailuttamisessa ja autohankinnoissa, ympäristödiplomiseurakunnan tulee asettaa ympäristöominaisuudet yhdeksi valintakriteeriksi, mutta hankintalain sallimissa rajoissa. Kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa seurakunta ei voi esimerkiksi vaatia, että tuotteella on jokin yleisesti hyväksytyistä ympäristömerkeistä. Sen sijaan seurakunta voi vaatia, että tuote täyttää ympäristömerkin saamiseksi asetetut vaatimukset. Samoin kuljetusmatkan pituutta ei voi käyttää valintakriteerinä, mutta kuljetuksen

ympäristöystävällisyyttä ja toimitusnopeutta voi käyttää. (Hankintalaki 348/2007, 6 §; Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005, 40).

Ympäristökasvatus

Ympäristödiplomia hakevan seurakunnan tulee laatia ympäristökasvatussuunnitelma, jonka tavoitteena on saada seurakuntalaiset pohtimaan elinympäristössämme tapahtuvia muutoksia ja omia vaikutusmahdollisuuksiaan. Seurakunnan on otettava ympäristökasvatus yhdeksi toimintasuunnitelmansa painopisteeksi vähintään yhdeksi vuodeksi, joko diplomia haettaessa tai sen voimassa ollessa. Eri tehtäväalueet huomioivat painopisteen omalle toiminnalleen luontevalla tavalla. Ympäristökasvatusta voidaan seurakunnissa toteuttaa esimerkiksi jumalanpalveluselämässä, lapsi- ja nuorisotyössä, diakoniatyössä sekä hautausmaahallinnossa. Ympäristödiplomin edellytyksenä kuitenkin on, että vähintään kolme seurakunnan tehtäväaluetta on toimintaansa suunnitellessaan huomionut ympäristökasvatuksen ja kehityttänyt konkreettisia toimintatapoja sen toteuttamiseksi. (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005, 48, 49, 51,52).

Osana ympäristökasvatusta käsikirja rohkaisee lisäpisteillä seurakuntia järjestämään ympäristötapahtumia, tekemään yhteistyötä eri toimijoiden, kuten kuntien, koulujen, yritysten ja kansalaisjärjestöjen kanssa, sekä ottamaan julkisesti kantaa ympäristön puolesta (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005, 54, 55).

Jätehuolto

Ympäristödiplomia hakevan seurakunnan tulee tehdä ympäristökatselmuksen yhteydessä jätehuoltoselvitys. Selvityksen perusteella seurakunta voi asettaa tavoitteet jätteen synnyn rajoittamiselle ja hyötykäytölle. Tavoitteet, kuten myös keinot niiden saavuttamiseksi sekä seuranta ja vastuuhenkilöt, kirjataan ympäristösuunnitelman yhteydessä tehtävään jätehuoltosuunnitelmaan. Minimikriteereihin kuuluu myös eri jätetyyppien asianmukainen käsittely. (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005, 56, 58).

Pisteitä seurakunta saa hyötyjätteiden vapaaehtoisesta keräyksestä, kierrätyksestä, kertakäyttötutteen vaihtamisesta kestäviin tuotteisiin ja jätteen määrän vähentämiseen tähtäävistä toimista (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005, 56).

Siivous

Ympäristökatselmuksen yhteydessä tehdään siivoustoimen ympäristöselvitys, jossa tarkastellaan mm. haluttua puhtaustasoa, siivoustyömäärän mitoitusta sekä puhdistusmenetelmien ja -aineiden valintaa. Seurakunnan käytössä olevista puhdistusaineista selvitetään mahdolliset ympäristö- ja terveyshaitat, tarvittaessa käytettävät tuotteet vaihdetaan ympäristöystävällisempiin tuotteisiin. Myös annostelun oikeellisuus tulee tarkastaa. Ympäristödiplomia hakevan seurakunnan tulee suosia ympäristömerkittyjä pesu- ja puhdistusaineita, mikäli ne eivät ole hinnaltaan vastaavia aineita kohtuuttomasti kalliimpia. Käsikirja suosittelee Pohjoismaisen ympäristömerkin saaneita tuotteita mainiten ne markkinoiden parhaimmiston kuuluviksi. Siivoustoimen minimikriteereihin kuuluu myös hankintojen ympäristökriteerit ja jätehuollon järjestäminen asianmukaisesti. (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005, 66, 69.)

Siivoustoimessa pisteitä saa mm. huomioimalla ympäristöasiat henkilöstön koulutuksessa, luopumalla ympäristölle haitallisista aineista ja ottamalla käyttöön vaihtoehtoisia tuotteita (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005, 66).

Kiinteistönhoito

Kiinteistönhoidon minimikriteerinä ympäristödiplomi edellyttää, että seurakunta seuraa säännöllisesti kiinteistöjensä sähkön, lämmön ja veden kulutusta. Lisäksi diplomi edellyttää, että seurakunnassa on tehty energiakatselmus tai tehty päätös katselmuksen tekemisestä ja toteutettu tai sitouduttu toteuttamaan ne katselmuksessa esiin tulleet säästötoimet, joiden takaisinmaksuaika on alle kolme vuotta. Ennen diplomin hakemista tehty energiakatselmus huomioidaan, mikäli se on alle

kolme vuotta vanha. Mikäli kiinteistölle on muutaman vuoden sisällä tehty kunto-
kartoitus, jossa energia-asiat on selvitetty, ei energiakatselmusta tarvitse tehdä.
Minimikriteereihin kuuluu myös energiavastuuhenkilön nimeäminen seurakun-
taan (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005, 76, 78)

Kiinteistötoimessa pisteitä saa henkilöstön energiansäästökoulutuksesta, säästöta-
voitteiden toteutumisesta, uusiutuvan energian käytöstä, ekosähkön käytöstä, osal-
listumista valtakunnalliseen Energiansäästöviikkoon, lisäämällä jo olemassa ole-
vien rakennusten käyttöastetta ja vähentämällä uudisrakentamisen tarvetta. (Kir-
kon ympäristödiplomin käsikirja 2005, 74, 81.)

Keittiöt ja ruokalot

Seurakunnassa tehtävä jätehuoltoselvitys ulotetaan myös keittiötoimeen, samoin
kuten energiakatselmus. Keittiötoimen energiakatselmuksessa tulee selvittää mm.
laitekannan ikä ja energiankulutus. Minimikriteereihin kuuluu ympäristömerkitty-
jen tuotteiden käyttö myös keittiötoimessa. Lisäksi edellytetään, että osa seura-
kunnan kahvi- ja teehankinnoista on pysyvästi reilun kaupan tuotteita. Ympäristö-
diplomiseurakunnan tulee joukkoruokailussaan toteuttaa Valtion ravitsemusneu-
vottelukunnan laatimia ravitsemussuosituksia. (Kirkon ympäristödiplomin käsikir-
ja 2005, 82 - 85.)

Ympäristödiplomin vaatimia pisteitä seurakunta saa esimerkiksi, mikäli merkittä-
vä osa seurakunnassa käytettävistä peruselintarvikkeista on lähituotteita ja luomu-
tuotteiden säännöllisestä käytöstä keittiötoimessa. Myös kasvisruokavaihtoehtojen
tarjoaminen ja reilun kaupan tuotteiden minimikriteerejä runsaampi käyttö tuo lisä-
pisteitä. (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005, 87 - 90.)

Toimistotyö

Ympäristökatselmukseen kuuluu myös seurakunnan toimistotilojen katselmus, jossa kiinnitetään huomio jätteidenkäsittelyyn, energiankulutukseen, hankintoihin, paperinkulutukseen ja kertakäyttötuotteiden käyttöön. Toimistossa minimikriteerejä ovat jätehuoltoselvitys, energiaselvitys, ympäristömerkittyjen tuotteiden suosiminen sekä hankittavien tuotteiden ja laitteiden ympäristöominaisuuksien huomioiminen hankintapäätöstä tehtäessä. (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005, 92 - 94.)

Paperinkulutuksen ja kertakäyttötuotteiden käytön vähentämisestä toimistossa seurakunta saa lisäpisteitä (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005, 92.)

Hautausmaat ja viheralueet

Seurakunnan ympäristökatselmuksessa hautausmaiden osalta arvioidaan hautausmaiden ja viheralueiden luonto- ja kulttuuriarvot sekä kartoitetaan alueiden hoitotarve ja nykyiset hoitokäytännöt. Käytettyjen lannoitteiden sekä kasvinsuojeluaineiden ympäristövaikutukset selvitetään ja jätteiden määrät sekä käsittelytavat kartoitetaan. Tehtyjen selvitysten perusteella laaditaan tai päivitetään alueiden hoito-ohjeet ja koulutetaan henkilöstöä. Selvitysten, hoito-ohjeiden ja koulutuksen lisäksi minimikriteereihin kuuluvat myös jätehuollon järjestäminen noudattaen kunnallisia jätehuoltomääräyksiä ja aktiivinen toiminta maatumattoman hautauskynntiläjätteen vähentämiseksi. (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005, 99, 102.)

Hautaustoimessa ja viheralueiden hoidossa voi lisäpisteitä saada useasta eri kohdasta. Lisäpisteitä saa muun muassa lisäämällä luonnonvaraisen hoidon alueita ja luonnonmuistolehtoja, lisäämällä perennojen osuutta istutuksissa, vähentämällä haitallisten kemikaalien käyttöä, lisäämällä hautausmaille hyötyjätepisteitä, vähentämällä kasteluveden käyttöä ja suosimalla vähemmän saastuttavia koneita. (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005, 98.)

Leiri- ja kurssikeskukset

Ympäristödiplomin saaminen edellyttää, että osana ympäristökatselmusta seurakunta tekee leiri- ja kurssikeskuksistaan sekä kesäkodeistaan ympäristöselvityksen. Selvityksen pohjalta laaditaan kyseisen kiinteistön ympäristöohjelma, jossa asetetaan tavoitteet selvityksessä esiin tulleiden ympäristöhaittojen poistamiseksi. Ohjelmaan tulee kirjata keinot ja aikataulut esiintyneiden epäkohtien korjaamiseksi. Jätehuolto tulee järjestää asianmukaisesti ja lajittelu vähintään kunnan jätehuoltomääräysten mukaisesti. Edellisten lisäksi minimikriteerit sisältävät vaatimuksia myös jäteveden käsittelystä ja luontoarvojen suojelusta. (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005, 107, 108.)

Lisäpisteitä seurakunta saa esimerkiksi biojätteen kompostoinnista, pesäpönttöjen ja luontopolkujen rakentamisesta sekä yhteiskuljetuksien suosimisesta (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 107).

Metsänhoito

Kirkkojärjestyksen 15 luvun mukaan seurakunnan tulee hoitaa metsiään metsänhoidon ammattilaisen laatiman ja kirkkovaltuuston vahvistaman metsäsuunnitelman mukaisesti. (Kirkkojärjestys 1055/1991).

Sen lisäksi, että ympäristödiplomi edellyttää seurakuntia hoitamaan metsiään säädettyjen normien mukaisesti, se edellyttää seurakuntia myös sertifioimaan omistamansa metsät joko metsänomistajien ja metsäteollisuuden tukeman FFCS-sertifikaatin (The Finnish Forest Certification System) tai ympäristöjärjestöjen tukeman kansainvälisen FSC-sertifikaatin (Forest Stewardship council) mukaan. Suomessa käytössä oleva FFCS-sertifikaatti on yleiseurooppalaisen sertifiointijärjestelmän (PEFC The Programme for the Endorsement of Forest Certification) hyväksymä. (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005, 117; Suomen ympäristökeskus 2005; Vanerikäsikirja, 8.)

Seurakunnan tulee myös merkitä metsäsuunnitelmaan sekä säästää hakkuilta iso-
jen petolintujen ja liito-oravien pesäpuut riittävine suojametsikköineen (Kirkon
ympäristödiplomin käsikirja 2005, 118).

Lisäpisteitä seurakunta saa esimerkiksi vastuuhenkilöiden kouluttamisesta, kesä-
hakkuiden lopettamisesta ja metsien ennallistamisesta (Kirkon ympäristödiplomin
käsikirja 2005, 115).

Tilinpäätöksessä 2009 seurakuntien metsäomaisuus oli yhteensä n. 182 000 heh-
taaria, ollen koko Suomen metsähehtaareista noin 0,7 %. Koko kirkon metsänta-
louden tuotot olivat tuolloin 12,6 miljoonaa euroa, ollen koko kirkon kaikista toi-
mintatuloista noin 8,9 %. (Kirkon tilastollinen vuosikirja, 228; Tuloslaskelma
2009.)

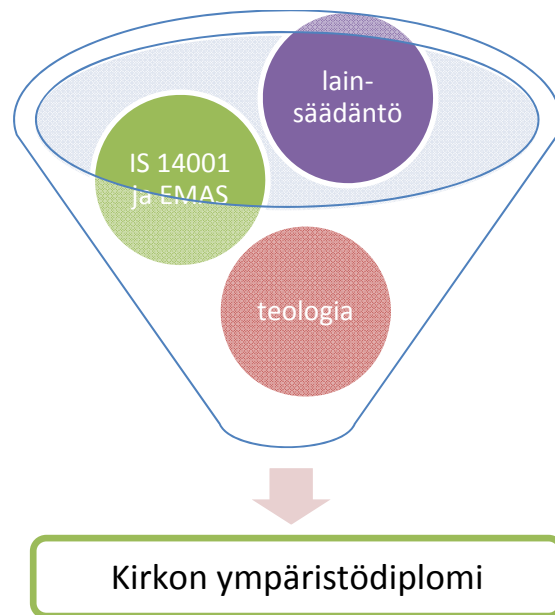
Liikenne

Seurakunnan tulee tehdä seurakunnan liikenne- ja kuljetusselvitys osana ympäris-
töselvitystä. Seurakunnan tulee myös seurata omien ajoneuvojensa polttoaineen
kulutusta, käyttää niissä puhtainta markkinoilla olevaa bensiiniä tai dieseliä ja
huolehtia ajoneuvojensa määräaikaishuolloista. Ajoneuvoja ja työkoneita hankit-
taessa tulee ympäristötekijät ottaa valintakriteeriksi. (Kirkon ympäristödiplomin
käsikirja 2005, 123).

Liikenteestä seurakunta saa pisteitä kouluttamalla työntekijöille taloudellista ajo-
tapaa, suosimalla kimpakyytejä, yhteiskuljetuksia, kevyt- ja joukkoliikennettä
sekä kehittämällä toimintojen logistiikkaa (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja
2005, 123).

4.3 Kirkon ympäristödiplomijärjestelmän viitekehys

Kuten aiemmin on mainittu, kirkon ympäristödiplomijärjestelmän sisältö ja rakenne ovat saaneet vaikutteita lainsäädännöstä, kansainvälisistä ympäristöjärjestelmistä sekä teologiasta. Viitekehyksiä kuvataan kuviossa 7.

KUVIO 7. Ympäristödiplomin viitekehys

Lainsäädäntö on käsitelty aiemmin luvussa 2.2 ja ympäristöjärjestelmiä on käsitelty luvussa 3. Teologiaa ei tämän työn yhteydessä käsitellä. Seuraavaksi Kirkon ympäristödiplomia vertaillaan kansainvälisiin ympäristöjärjestelmiin.

4.4 ISO 14001 -standardi, EMAS-järjestelmä ja Kirkon ympäristödiplomi

Kirkon ympäristödiplomin rakenne mukailee soveltuvien osien kansainvälisiä ISO 14001 ja EMAS- ympäristöjärjestelmiä. Kyseisten järjestelmien mukaisesti ympäristödiplomi ohjaa seurakuntaa suunnittelemaan, tekemään, tarkistamaan ja korjaamaan toimintojaan ympäristöystävällisimmiksi. (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005, 11, 12.)

ISO 14001- ja EMAS-ympäristöjärjestelmät lähtevät organisaation toiminnan ympäristövaikutusten kartoittamisesta. Kartoituksen jälkeen siirrytään laatimaan ohjelmaa katselmuksessa esiin nousseiden epäkohtien korjaamiseksi. Organisaation ympäristöohjelmaan kirjataan ympäristöpäämäärät sekä tavoitteet niiden saavuttamiseksi. ISO 14001 -standardi ei ehdottomasti vaadi ympäristökatselmuksen tekemistä, vaikka standardin liitteessä (VII) sanotaan, että organisaation, jolla ei vielä ole ympäristöjärjestelmää käytössään, tulisi ensin katselmuksella määritellä organisaation ympäristöasioiden hoidon taso. (Pesonen ym. 2005, 12, 42.)

Kirkon ympäristödiplomihanke käynnistyy seurakunnassa kirkkoneuvoston tai yhteisen kirkkoneuvoston päätöksestä hakea diplomia ja nimetä ympäristötyöryhmä tai -vastaava. Päätöksen jälkeen seurakunta tekee vastaavan katselmuksen ja sen perusteella ympäristöohjelman. (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005, 12, 13.)

Myös kansainväliset järjestelmät edellyttävät johdon sitoutumista hankkeeseen. Organisaation ylimmän johdon tulee määritellä organisaation ympäristöpolitiikka ja sitoutua sen noudattamiseen. Näin turvataan resurssien kohdentaminen ympäristöasioihin. (Pesonen ym. 2005, 44, 45.)

Kuten Kirkon ympäristödiplomissakaan, niin ei myös kansainvälisissä järjestelmissä kaikkia havaittuja epäkohtia ole tarkoitus korjata välittömästi, vaan ensin keskitytään niihin asioihin, joilla on suurimmat ympäristövaikutukset tai lakisääteiset velvoitteet. Kaikissa näissä ympäristöjärjestelmissä on jatkuvan parantamisen periaate. Järjestelmät eivät takaa organisaatiolle erinomaista ympäristönsuojelun tasoa, mutta ne tarjoavat organisaatiolle menetelmän ympäristönsuojelun jatkuvaan parantamiseen (Pesonen, Hämäläinen & Teittinen 2005, 12; Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005, 11, 26.)

Henkilöstön koulutus, vastuuhenkilöiden nimeäminen sekä viestintä kuuluvat niin kansainvälisiin ympäristöjärjestelmiin kuin Kirkon ympäristödiplomijärjestelmäänkin. (Pesonen ym. 2005, 53, 55, 58; Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005, 22, 28, 29, 33, 34.)

ISO 14001 ja EMAS sisältävät osiot myös hätätilavalmiudesta ja -toiminnasta sekä ympäristöjärjestelmän dokumentoinnista ja asiakirjojen hallinnasta sekä johdon katselmuksesta. Vastaavia osiota ei Kirkon ympäristödiplomissa ole. (Pesonen ym. 2005, 37, 62, 73.)

ISO 14001 ja EMAS edellyttävät ympäristöjärjestelmän säännöllistä sisäistä auditointia, joskaan säännöllisyyttä ei ole tarkemmin kummassakaan järjestelmässä määritelty. Lähtökohta on, että auditointit pitää suunnitella siten, että koko ympäristöjärjestelmä käydään läpi säännöllisesti. Useissa yrityksissä on käytännöksi muodostunut kerran tai kahdesti vuodessa tapahtuva auditointi. Auditointitiheyden tulisi perustua edellisen auditoinnin tuloksiin. Kirkon ympäristödiplomien käsikirja puolestaan edellyttää sisäistä katselmusta ympäristödiplomia haettaessa ja uusittaessa. Ympäristödiplomi on voimassa neljä vuotta, joten seurakuntien tekemät katselmuksot voivat olla harvemmin kuin yrityselämässä muutoutunut käytäntö vuosittaisista katselmuksista. (Pesonen ym. 2005, 69; Kirkon ympäristödiplomien käsikirja 2005, 14, 16.)

Mikäli ISO 14001 -standardin vaatimukset täyttävä organisaatio haluaa todistuksen eli sertifikaatin siitä, että organisaation ympäristöjärjestelmä vastaa ISO 14001 -standardeja, tulee sen antaa järjestelmänsä ulkopuolisen ja riippumattoman tahon arvioitavaksi. Organisaatio, jolla on jo ISO 14001 -standardin täyttävä ympäristöjärjestelmä, voi hakea rekisteröintiä EMAS-rekisteriin. Rekisteröinti edellyttää kuitenkin, että organisaatio toimittaa Suomen ympäristökeskukselle ympäristöselonteon. Mikäli EMAS-rekisteröintiin tähtäävällä yrityksellä ei ole ISO 14001 -sertifioitua ympäristöjärjestelmää, tulee sen tarkastuttaa ympäristöjärjestelmänsä ulkopuolisella arvioijalla. Kirkon ympäristödiplomien minimikriteereihin kuuluu ulkopuolisen henkilön tekemä auditointi. (Pesonen ym. 2005, 75, 82; Kirkon ympäristödiplomien käsikirja 2005, 22.)

ISO 14001 -sertifikaatin saanut organisaatio on velvollinen pitämään ympäristöjärjestelmänsä standardin vaatimusten mukaisena, muussa tapauksessa sertifikaatin myöntänyt sertifioija voi perua sertifikaatin joko kokonaan tai määräajaksi. Organisaatio voidaan poistaa EMAS-rekisteristä, jos se ei vuosittain toimita Suomen ympäristökeskukselle ympäristöselontekoa tai muutostietoja. Rekisteristä

poisto on mahdollinen myös jos organisaatio ei enää täytä kaikkia EMAS-asetuksen ja lainsäädännön vaatimuksia. Kirkon ympäristödiplomi on voimassa neljä vuotta, eikä käsikirja määrittele mahdollisuutta diplomin perumiseen. (Pesonen ym. 2005, 81, 86, 87; Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005, 13.)

4.5 Ympäristödiplomiseurakunnat

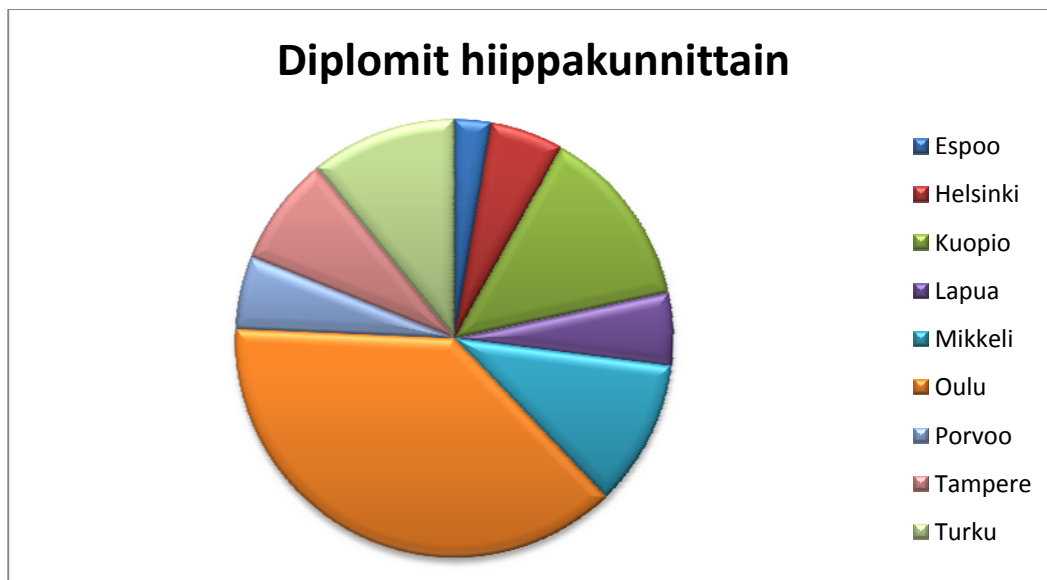
Kirkkohallituksen vuositilaston mukaan Suomessa oli seurakuntatalouksia 31.12.2009 yhteensä 328. Marraskuussa 2010 voimassa oleva ympäristödiplomi oli seuraavilla seurakuntatalouksilla (seurakunta tai seurakuntayhtymä): Espoo, Haapajärvi, Haukipudas, Heinola, Helsinki, Joensuu, Kempele, Kittilä, Kärkölä, Lahti, Lapinlahti, Luoto (Larsmo församling), Liminka, Maarianhamina (Mariehamn församling), Mikkeli, Muhos, Pello, Perho, Pieksämäki, Pielavesi, Posio, Pudasjärvi, Raisio, Rantasalmi, Rauma, Rovaniemi, Savonlinna – Sääminki, Seinäjoki, Siikainen, Suonenjoki, Taivalkoski, Tampere, Turku ja Kaarina, Tyrvävä, Utajärvi, Vaasa ja Vantaa (Kirkkohallitus, 2010).

Ympäristödiplomien jakautumista hiippakunnittain kuvataan taulukossa 1. Taulukosta selviää myös hiippakuntien prosenttiosuus ympäristödiplomeista.

TAULUKKO 1. Ympäristödiplomit hiippakunnittain

hiippakunta	diplomeja	% -osuus
Espoo	1	3
Helsinki	2	5
Kuopio	5	14
Lapua	2	5
Mikkeli	4	11
Oulu	14	38
Porvoo	2	5
Tampere	3	8
Turku	4	11
yhteensä	37	100

Kuviossa 8 ympäristödiplomien jakautuminen hiippakunnittain on esitetty graafisesti.

KUVIO 8. Ympäristödiplomit hiippakunnittain.

4.6 Oulun hiippakunnan ympäristöhanke

Kuten edellisen luvun diplomiseurakuntien hiippakunnallisesta jakautumisesta käy ilmi, on ympäristödiplomiseurakuntia eniten Oulun hiippakunnassa. Kyseessä ei ole sattuma, vaan Oulun hiippakunnan tuomiokapitulin aktiivisuus ympäristöasioissa.

Hiippakunnassa käynnistettiin 2002 ympäristöhanke, jonka pitkän tähtäimen tavoite on saada ympäristödiplomi hiippakunnan jokaiseen seurakuntaan. Hanke-toiminnan päälinjat olivat valmistelu (2002 – 2003), perehdyttäminen (2004), tukeminen (2005) sekä seurantajakso (2006). Perehdyttäminen sisälsi koulutusta seurakunnan työntekijöille sekä luottamushenkilöille ja tukeminen sisälsi neuvottelupäivien järjestämistä ja sidosryhmätoimintaa. (Suomen evankelisluterilainen kirkko, 2006; Helenius, 2007, 232.)

Oulun hiippakunnassa on eniten diplomiseurakuntia myös hiippakuntaan kuuluvien seurakuntien lukumäärien suhteessa. Asiaa havainnollistetaan taulukossa 2, josta selviää myös % -osuus diplomiseurakuntien osuudesta hiippakunnan kaikista seurakunnista.

TAULUKKO 2. Diplomiseurakunnat suhteessa hiippakuntien kokoon

hiippakunta	seurakuntia	diplomi-seurakuntia	% -osuus
Espoo	15	1	7
Helsinki	11	2	18
Kuopio	49	5	10
Lapua	44	2	5
Mikkeli	38	4	11
Oulu	57	14	25
Porvoo	30	2	7
Tampere	39	3	8
Turku	45	4	9
yhteensä	328	37	11

Kuten taulukosta selviää, Oulun hiippakunta on seurakuntien lukumäärien mukaan mitattuna Suomen suurin hiippakunta ja sitä se hyvin selkeästi myös diplomiseurakuntien lukumäärällä mitattuna.

5 KYSELYTUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA VASTAUSTEN ARVOINTI

5.1 Kyselyn toteuttaminen

Tutkimuksessa seurakunnat jaettiin neljään eri ryhmään seuraavasti:

ryhmä 1	srk:t, joilla ei ole ollut eikä ole ympäristödiplomia
ryhmä 2	srk:t, joilla on ollut, mutta ei ole nyt voimassa ympäristödiplomia
ryhmä 3	srk:t, joilla on nyt voimassa ensimmäinen ympäristödiplomi
ryhmä 4	srk:t, joilla on nyt voimassa uusittu ympäristödiplomi.

Kysymykset lähetettiin sähköpostitse 2.1 - 3.1.2011 ja vastaukset pyydettiin palauttamaan sähköpostitse 14.1.2011 mennessä. Määräpäivään mennessä vastausprosentti oli 31,5 %. Vastauspyyntö uusittiin 16.1. - 17.1.2011 niille seurakunnille, jotka eivät olleet vielä vastanneet. Näin vastausprosentiksi saatiin 46 %. Koska ryhmä 2:n vastausprosentti oli vain 27,3 %, oltiin ryhmän seurakuntiin henkilökohtaisesti yhteydessä, jonka seurauksena ryhmän vastausprosentiksi saatiin 72,7 %. Joitakin satunnaisia kyselyjä lähetettiin vielä tammikuun aikana.

Kussakin ryhmässä kysymykset lähetettiin ensisijaisesti talousjohdon edustajalle. Mikäli seurakunta oli niin pieni, ettei talouspäällikön yhteystietoja ollut saatavilla, lähetettiin kysely kirkkoherralle. Suuremmissa seurakunnissa, kuten Helsingin seurakuntayhtymässä, kysely lähetettiin kiinteistöhallinnon edustajalle.

Taulukosta 3 selviää kunkin hiippakunnan alueelle lähetettyjen kyselyjen lukumäärä, saadut vastaukset ja vastausprosentit.

TAULUKKO 3. Lähetetyt kyselyt ja saadut vastaukset hiippakunnittain

hiippakunta	lähetetty	vastattu	vastaus- %
Espoo	8	3	38
Helsinki	10	4	40
Kuopio	21	9	43
Lapua	15	4	27
Mikkeli	19	9	47
Oulu	36	19	53
Porvoo	12	2	17
Tampere	21	17	81
Turku	21	13	62
yhteensä	163	80	46

5.1.1 Ryhmä 1 eli seurakunnat, joilla ei ole ympäristödiplomia

Ryhmän 1 kysymykset lähetettiin otannalla siten, että kohdeseurakunniksi saataisiin mahdollisimman tasaisesti erikokoisia ja eri hiippakunnissa sijaitsevia seurakuntia. Otannassa hyödynnettiin kirkkohallituksen käyttämää vertailuryhmittelyä, jossa seurakunnat jaetaan eri ryhmiin seurakuntien jäsenmäärien ja asukaskohtaisten verotulojen mukaan.

Otanta suoritettiin siten, että seurakunnat jaettiin hiippakunnittain vertailuryhmiin ja näin saaduista ryhmistä kysymykset lähetettiin satunnaisesti valitulle seurakunnalle. Mikäli näin muodostetussa ryhmässä oli 1 - 5 seurakuntaa, kysely lähetettiin yhdelle seurakunnalle ja mikäli ryhmässä oli yli 5 seurakuntaa, kysely lähetettiin kahdelle seurakunnalle. Suurimmassa näin muodostetussa ryhmässä oli 11 seurakuntaa.

Seurakuntia, joilla ei ole nyt tai ei ole ollut aikaisemmin ympäristödiplomia oli tutkimusta aloitettaessa yhteensä 282. Kysymykset lähetettiin ryhmässä yhteensä 117 seurakunnalle. Kysymyksiin näistä vastasi 50 seurakuntaa. Taulukoon 4 on koottu ryhmään 1 kuuluville seurakunnille lähetettyjen kyselyjen lukumäärä ja saatujen vastausten lukumäärä sekä vastausprosentit hiippakunnittain.

TAULUKKO 4. Ryhmä 1, lähetetyt kyselyt ja saadut vastaukset hiippakunnittain

hiippakunta	lähetetty	vastattu	vastaus- %
Espoo	7	2	29
Helsinki	8	2	25
Kuopio	16	7	44
Lapua	13	3	23
Mikkeli	14	7	50
Oulu	15	7	47
Porvoo	10	0	0
Tampere	18	14	78
Turku	16	8	50
yhteensä	117	50	43

5.1.2 Ryhmä 2 eli seurakunnat, joilla on ollut ympäristödiplomi, mutta sitä ei ole uusittu

Seurakuntia, joilla on aikaisemmin ollut ympäristödiplomi, mutta se on umpeutunut, eikä sitä ole uusittu, oli kysymyksiä lähetettäessä yhteensä 11. Ryhmässä lähetettyjen kyselyiden ja saatujen vastausten jakauma hiippakunnittain sekä vastausprosentit esitetään taulukossa 5.

TAULUKKO 5. Ryhmä 2, lähetetyt kyselyt ja saadut vastaukset hiippakunnittain

hiippakunta	lähetetty	vastattu	vastaus- %
Mikkeli	2	1	50
Oulu	8	6	75
Turku	1	1	100
yhteensä	11	8	73

5.1.3 Ryhmä 3 eli seurakunnat, joilla on voimassa ensimmäinen ympäristödiplomi

Seurakuntia, joilla on voimassa ensimmäinen ympäristödiplomi, oli kysymyksiä lähetettäessä yhteensä 25, joista kysymykset lähetettiin 24:lle. Ryhmässä lähetettyjen kyselyiden ja saatujen vastausten jakauma hiippakunnittain sekä vastausprosentit esitetään taulukossa 6.

TAULUKKO 6: Ryhmä 3, lähetetyt kyselyt ja saadut vastaukset hiippakunnittain

hiippakunta	lähetetty	vastattu	vastaus- %
Helsinki	1	1	100
Kuopio	5	2	40
Lapua	2	1	50
Mikkeli	1	1	100
Oulu	10	4	40
Porvoo	2	2	100
Tampere	1	1	100
Turku	2	2	100
yhteensä	24	14	58

5.1.4 Ryhmä 4 eli seurakunnat joilla on voimassa uusittu ympäristödiplomi

Seurakuntia joilla on voimassaoleva, uusittu ympäristödiplomi oli kysymyksiä lähetettäessä yhteensä 12, joista kysymykset lähetettiin 11:lle. Ryhmässä lähetettyjen kyselyiden ja saatujen vastausten jakauma hiippakunnittain sekä vastausprosentit esitetään taulukossa 7.

TAULUKKO 7: Ryhmä 4, lähetetyt kyselyt ja saadut vastaukset hiippakunnittain

hiippakunta	lähetetty	vastattu	vastaus- %
Espoo	1	1	100
Helsinki	1	1	100
Mikkeli	2	0	0
Oulu	3	2	67
Tampere	2	2	100
Turku	2	2	100
yhteensä	11	8	73

5.2 Kysymykset ja vastaukset

Lomakkeissa oli sekä monivalintakysymyksiä että avoimia sanallisen vastauksen vaativia kysymyksiä. Osa kysymyksistä toistui jokaisen ryhmän lomakkeissa. Kysymyslomakkeet löytyvät liitteistä (liitteet 1, 2, 3 ja 4).

5.2.1 Ympäristödiplomin merkittävyys ympäristötekona / seurakunnan toimintatapana

Lomakkeet laadittiin siten, että ensin kultakin ryhmältä kysyttiin näkemyksiä Kirkon ympäristödiplomin merkityksestä ympäristötekona ja seurakunnan toimintatapana. Esittämällä merkityksestä kaksi erillistä kysymystä, haluttiin arvostusta mitata eri tasolla. Merkitys ympäristötekona kuvaa diplomin merkitystä globaalilla tasolla, kun taas merkitys seurakunnan toimintatapana kuvaa sen merkitystä paikallisella tasolla. Toisin sanoen, pystyykö seurakunta ratkaisullaan vaikuttamaan ympäristön tilaan vai jääkö vaikutus enemmän paikalliseksi, kuten seurakunnan toimisena esimerkkinä alueellaan.

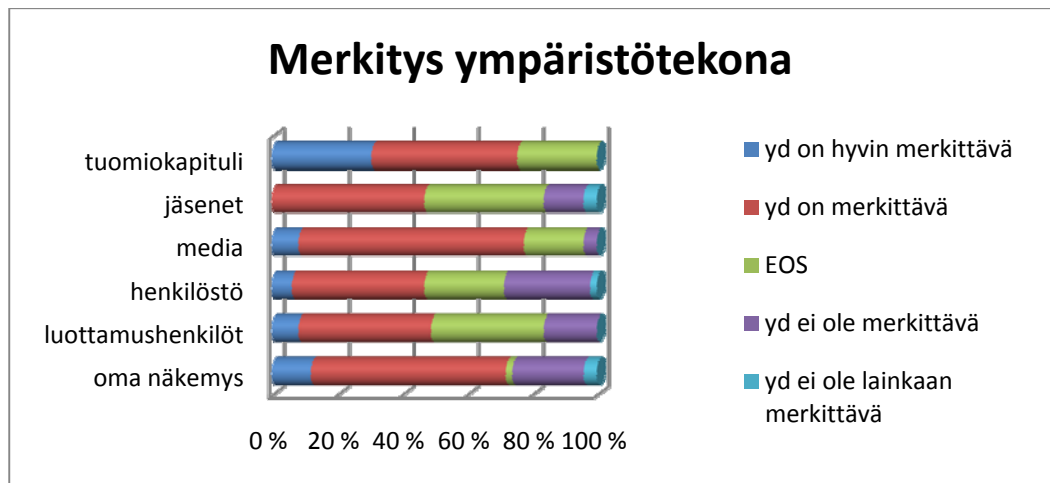
Oman näkemyksensä lisäksi vastaajan tuli kertoa kokemuksensa eri sidosryhmien näkemyksistä. Ratkaisuun kartoittaa vastaajan kokemuksia sidosryhmien näkemyksistä päädyttiin tutkijan omakohtaisten kokemusten perusteella. Kokemuksen mukaan taloustoimistot ovat seurakunnissa oman toimialansa hermokeskuksia ja niiden johtavat viranhaltijat on se taho, jolle kerrotaan niin myönteiset kuin kiel-

teisetkin näkemykset niistä seurakunnan ajankohtaisista tapahtumista, jotka eivät varsinaisesti liity seurakunnalliseen toimintaan. Sidosryhmät olivat luottamushenkilöt, henkilöstö, media, seurakuntalaiset ja tuomiokapituli. Vastaukset annettiin valitsemalla kunkin sidosryhmän kohdalla sopiva vaihtoehto. Vaihtoehdot olivat:

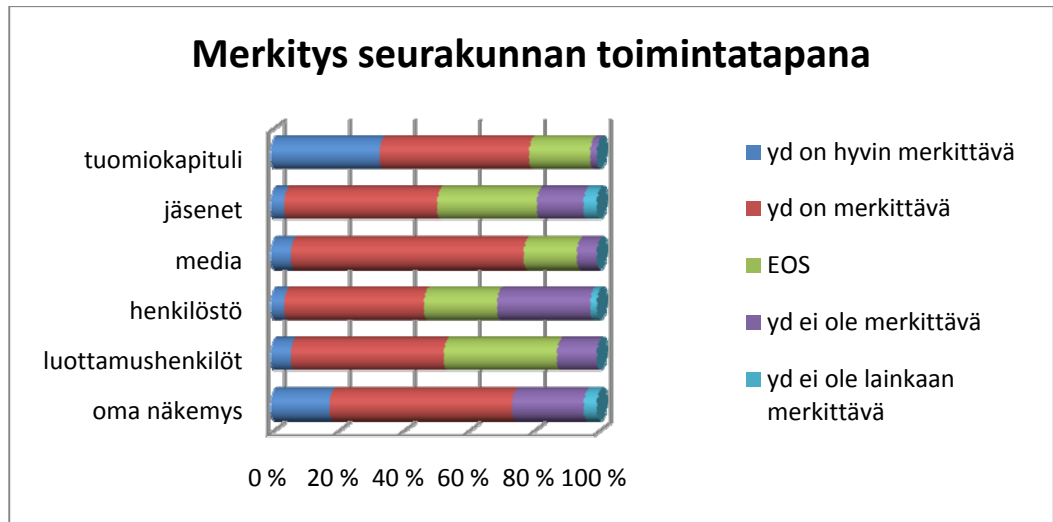
- ympäristödiplomi on hyvin merkittävä
- ympäristödiplomi on merkittävä
- ei osaa sanoa
- ympäristödiplomi ei ole merkittävä
- ympäristödiplomi ei ole lainkaan merkittävä

Kuviossa 9 on esitetty ryhmän 1 näkemykset ympäristödiplomin merkityksestä ympäristötekona.

KUVIO 9. Ryhmä 1: diplomin merkitys ympäristötekona

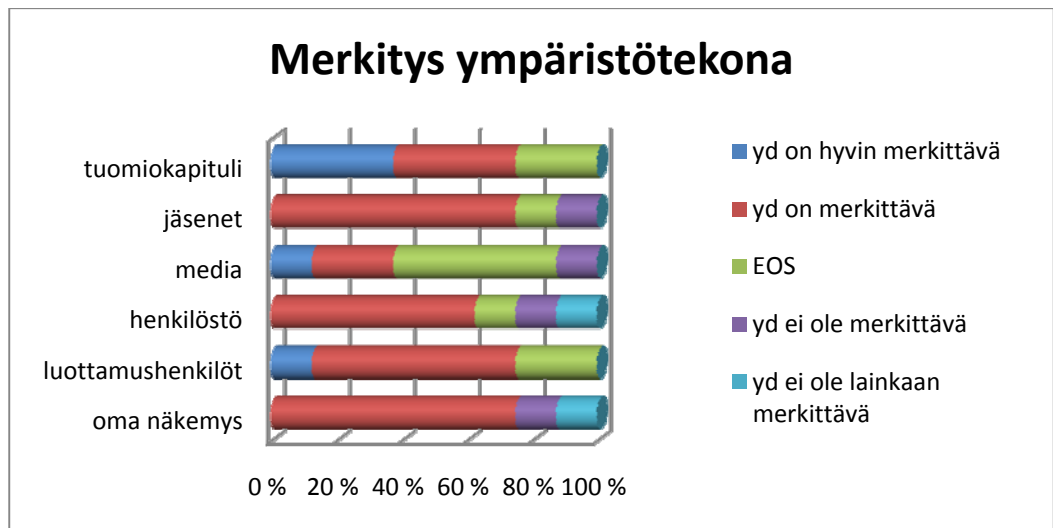
Kuviossa 10 on esitetty ryhmän 1 näkemykset ympäristödiplomista seurakunnan toimintatapana.

KUVIO 10. Ryhmä 1: diplomin merkitys seurakunnan toimintatapana

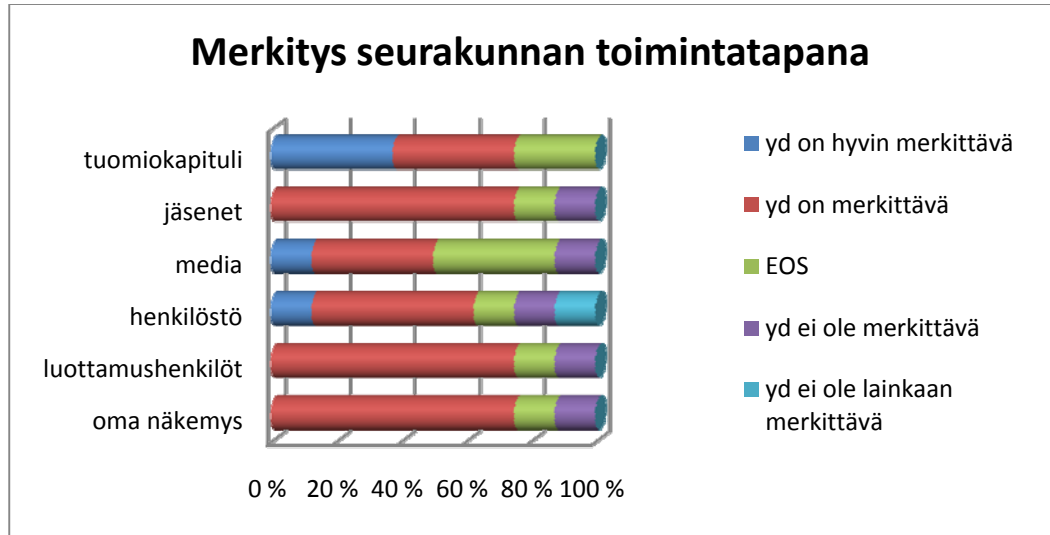
Ryhmässä 1 vastaajien omat näkemykset sekä heidän kokemuksensa sidosryhmi-en näkemyksistä ympäristödiplomin merkityksestä, osoittavat ettei arvioitu merkitys ympäristötekona tai seurakunnan toimintatapana juurikaan poikkea toisistaan.

Kuviossa 11 on esitetty ryhmän 2 näkemykset ympäristödiplomin merkityksestä ympäristötekona.

KUVIO 11. Ryhmä 2: diplomin merkitys ympäristötekona

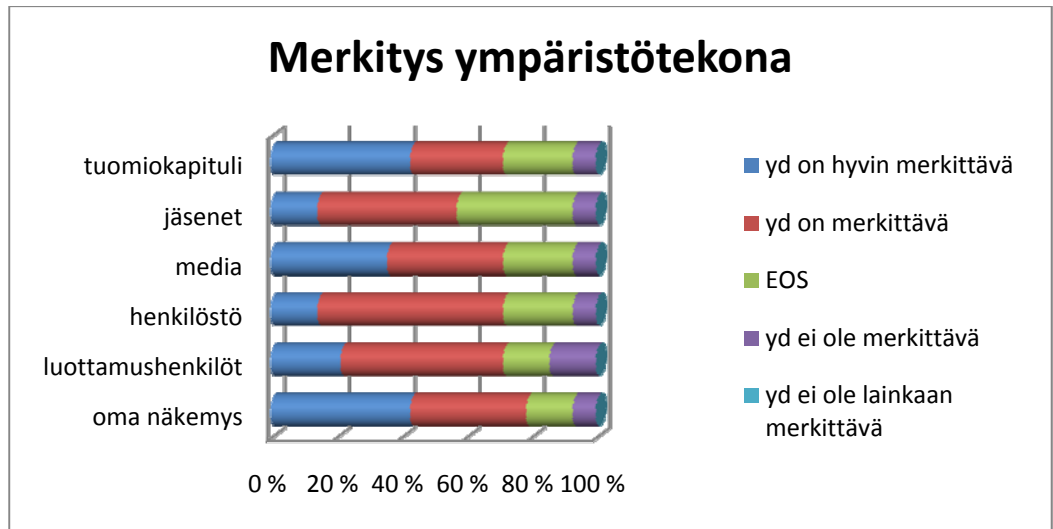
Kuviossa 12 on esitetty ryhmän 2 näkemykset ympäristödiplomista seurakunnan toimintatapana.

KUVIO 12. Ryhmä 2: diplomin merkitys seurakunnan toimintatapana

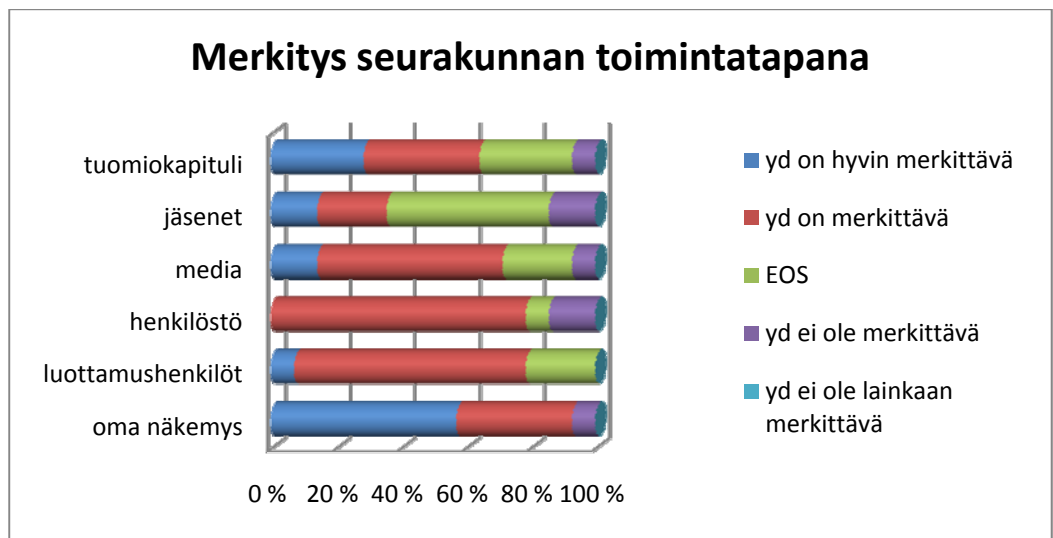
Ryhmässä 2 näkemyksissä ympäristödiplomin merkityksestä ympäristötekona tai seurakunnan toimintatapana on pientä eroa. Vastaajien oma näkemys sekä heidän kokemuksena henkilöstön näkemyksestä on, että ympäristödiplomilla on enemmän merkitystä seurakunnan toimintatapana kuin ympäristötekona. Luottamushenkilöiden näkemyksen vastaajat kokevat kokevan päinvastaiseksi.

Kuviossa 13 on esitetty ryhmän 3 näkemykset ympäristödiplomin merkityksestä ympäristötekona.

KUVIO 13. Ryhmä 3: diplomin merkitys ympäristötekona

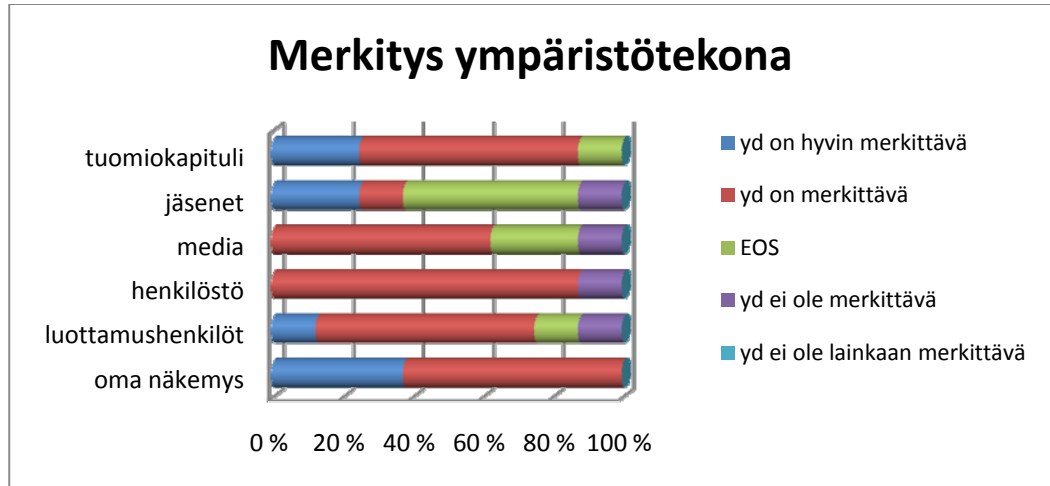
Kuviossa 14 on esitetty ryhmän 3 näkemykset ympäristödiplomista seurakunnan toimintatapana.

KUVIO 14. Ryhmä 3: diplomin merkitys seurakunnan toimintatapana

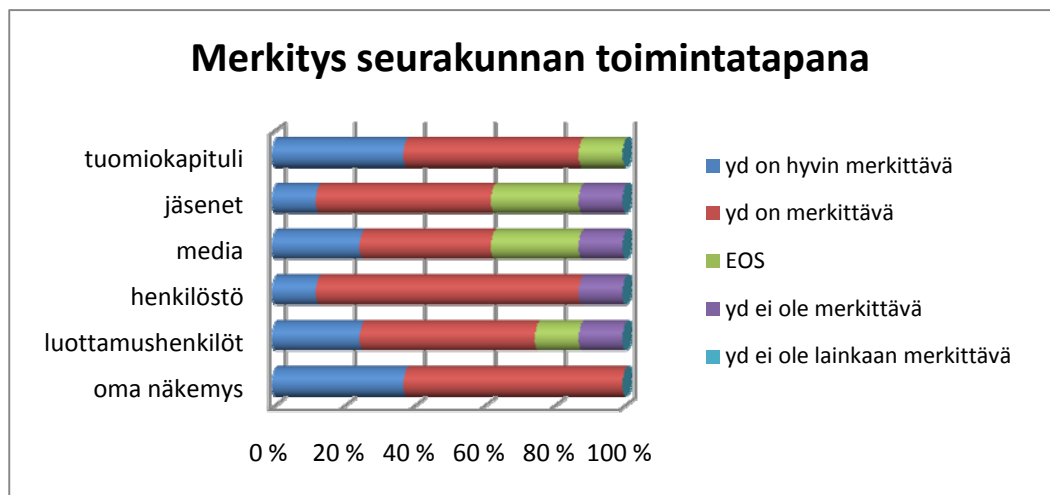
Ryhmässä 3 vastaajien kokemus on, että tuomiokapituli, media ja luottamushenkilöt pitävät ympäristödiplomia merkittävämpänä ympäristötekona kuin seurakunnan toimintatapana.

Kuviossa 15 on esitetty ryhmän 4 näkemykset ympäristödiplomin merkityksestä ympäristötekona.

KUVIO 15. Ryhmä 4: diplomin merkitys ympäristötekona

Kuviossa 16 on esitetty ryhmän 4 näkemykset ympäristödiplomista seurakunnan toimintatapana.

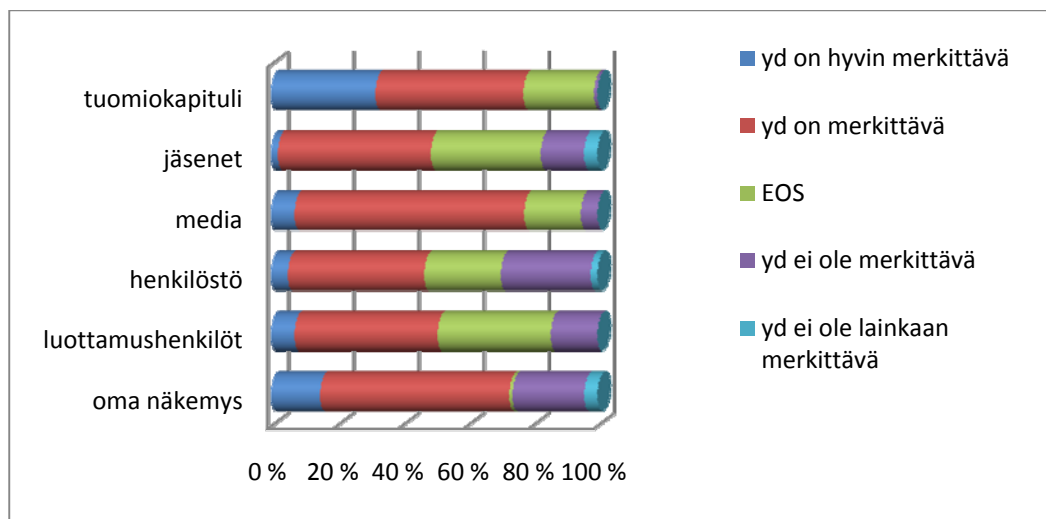
KUVIO 16. Ryhmä 4: diplomin merkitys seurakunnan toimintatapana

Ryhmässä 4 vastaajien oma näkemys on, että diplomin merkitys ympäristötekoja ja seurakunnan toimintatapana eivät poikkea toisistaan. Vastaavasti vastaajat ovat kokeneet, että media ja henkilöstö näkevät ympäristödiplomin merkityksen seurakunnan toimintatapana suurempana kuin ympäristötekona.

Ryhmien keskinäinen vertailu

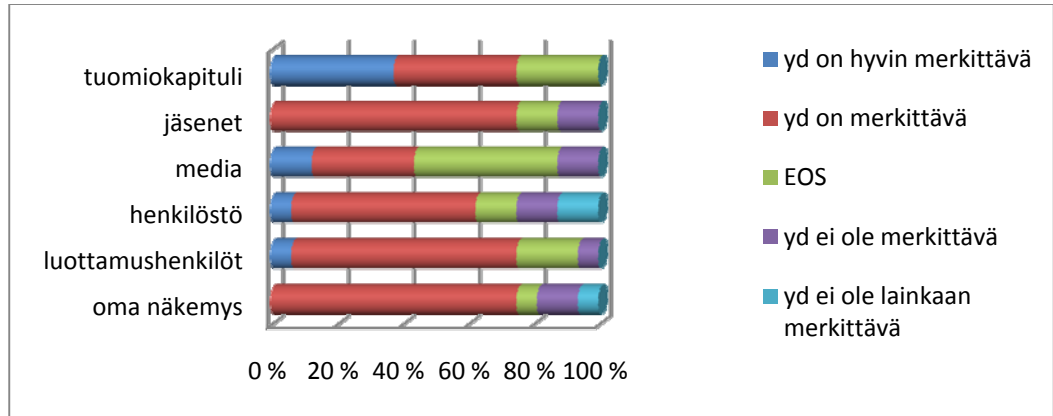
Tutkittaessa vastaajien omia näkemyksiä sekä heidän kokemuksiaan sidosryhmien näkemyksistä, ei diplomin merkityksellä ympäristötekona tai seurakunnan toimintatapana ole merkittäviä eroja. Erillisillä kysymyksillä haluttiin mitata vastaajien näkemystä ympäristödiplomista globaalilla ja paikallisella tasolla. Koska merkittäviä eroja ei ole havaittavissa, on aiheellista tutkia eri ryhmien välisiä eroja yhdistämällä kussakin ryhmässä edellä esitetyt katsantokannat.

Kuviossa 17 on esitetty yhdistettynä ryhmän 1 näkemykset ympäristödiplomin merkityksestä ympäristötekona ja seurakuntannan toimintatapana.

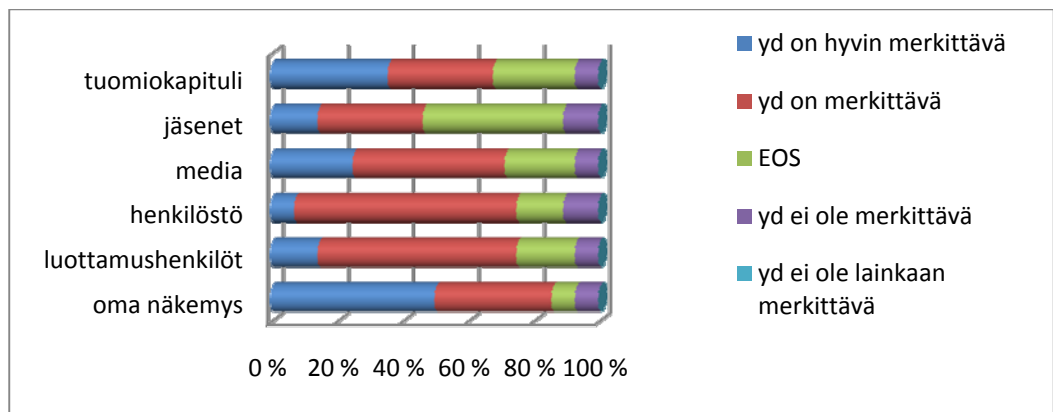
KUVIO 17. Ryhmä 1: diplomin merkitys ympäristötekona ja seurakunnan toimintatapana

Kuviossa 18 on esitetty yhdistettynä ryhmän 2 näkemykset ympäristödiplomin merkityksestä ympäristötekona ja seurakuntannan toimintatapana.

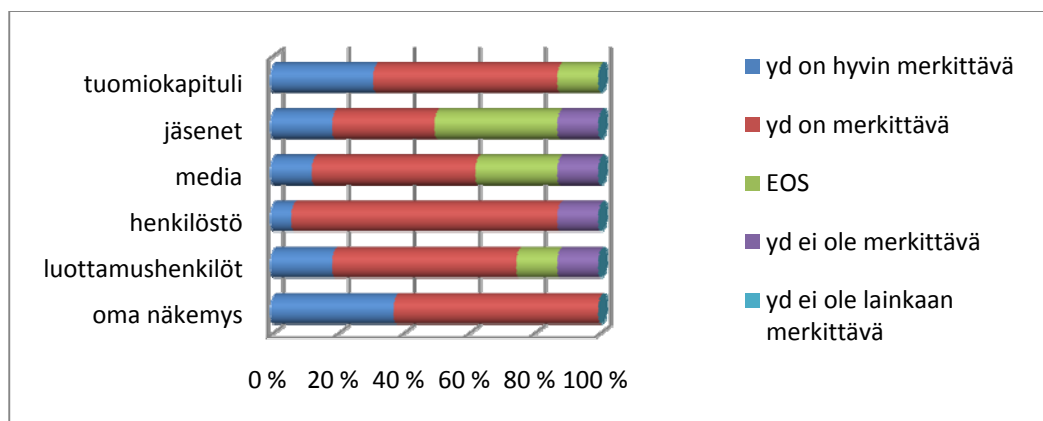
KUVIO 18. Ryhmä 2: diplomin merkitys ympäristötekona ja seurakunnan toimintatapana

Kuviossa 19 on esitetty yhdistettynä ryhmän 3 näkemykset ympäristödiplomin merkityksestä ympäristötekona ja seurakuntannan toimintatapana.

KUVIO 19. Ryhmä 3: diplomin merkitys ympäristötekona ja seurakunnan toimintatapana

Kuviossa 20 on esitetty yhdistettynä ryhmän 4 näkemykset ympäristödiplomin merkityksestä ympäristötekona ja seurakuntannan toimintatapana.

KUVIO 20. Ryhmä 4: diplomin merkitys ympäristötekona ja seurakunnan toimintatapana

Ryhmillä 1, 2 ja 4 on vastaavat kokemukset tuomiokapitulin näkemyksestä. Kussakin ryhmässä tuomiokapitulin katsotaan arvostavan ympäristödiplomia joko merkittävänä tai hyvin merkittävänä. Tuomiokapitulin arvostusta epäilläin vain ryhmässä 3. Ryhmien 3 ja 4 näkemykset jäsenistön arvostuksesta ovat lähellä toisiaan. Kummassakin yli 40 % vastaajista arvioi, että jäsenistö arvostaa ympäristödiplomia merkittävänä tai hyvin merkittävänä. Vastaavasti kummassakin ryhmässä on arvioitu myös, että jäsenistö ei pidä ympäristödiplomia merkittävänä. Ryhmässä 1 näkemykset ovat samansuuntaiset edellisten kanssa, sillä erotuksella, että ryhmässä arvioidaan myös, ettei jäsenistö pidä ympäristödiplomia lainkaan merkittävänä. Ryhmässä 2 arvioidaan selkeimmin jäsenten pitävän ympäristödiplomia merkittävänä. Ryhmissä 1, 3 ja 4 vähintään 60 % vastaajista arvioi median pitävän ympäristödiplomia joko merkittävänä tai hyvin merkittävänä. Median arvostusta epäilläin eniten ryhmässä 2. Ryhmässä 1 henkilöstön arvostus katsotaan huonoimmaksi ja vastaavasi ryhmässä 4 parhaimmaksi. Ryhmässä 2 esiintyy henkilöstön kohdalla suhteessa eniten näkemyksiä, ettei ympäristödiplomi ole lainkaan merkittävä. Luottamushenkilöiden arvostus nähdään heikommaksi ryhmässä 1. Muissa ryhmissä luottamushenkilöiden arvostus koetaan hyvin samansuuntaiseksi. Ryhmissä 1 ja 2 vastaajan oma arvostus on heikompaa kuin ryhmissä 3 ja 4, jossa arvostus on selkeästi suurin.

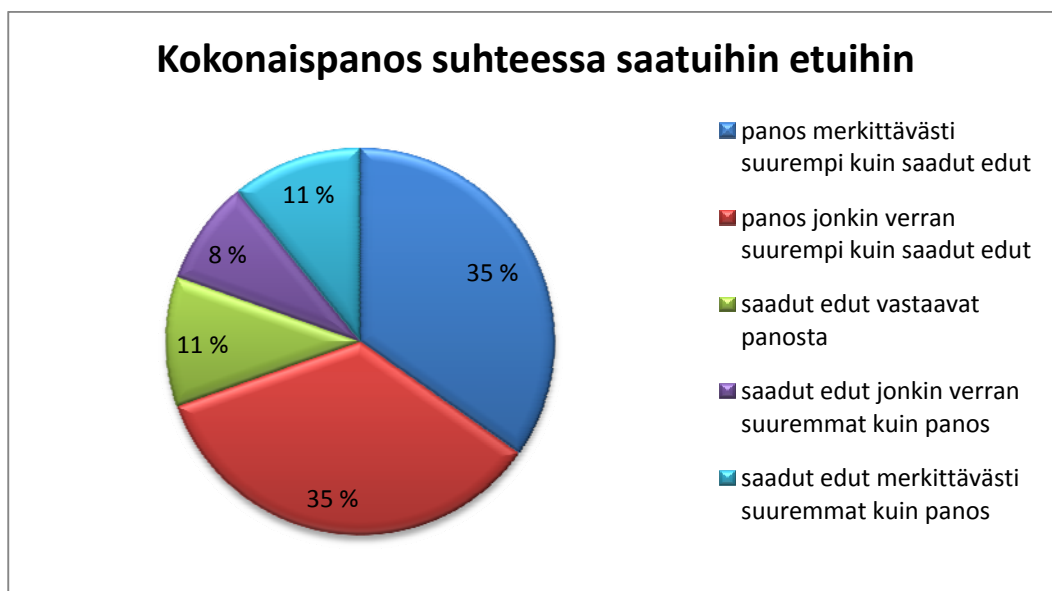

5.2.2 Kokonaispanos suhteessa saatuihin etuihin

Jokaiselta ryhmältä kysyttiin myös vastaajan näkemystä ympäristödiplomin vaatimasta panostuksesta ja sen tuomista eduista. Vastaukset annettiin valitsemalla jokin seuraavista vaihtoehdoista:

- ympäristödiplomin vaatima kokonaispanos on merkittävästi suurempi kuin siitä saadut edut
- ympäristödiplomin vaatima kokonaispanos on jonkin verran suurempi kuin siitä saadut edut
- ympäristödiplomista saatavat edut vastaavat sen vaatimaa kokonaispanosta
- ympäristödiplomista saadut edut ovat jonkin verran suuremmat kuin sen vaatima kokonaispanos
- ympäristödiplomista saadut edut ovat merkittävästi suuremmat kuin sen vaatima kokonaispanos

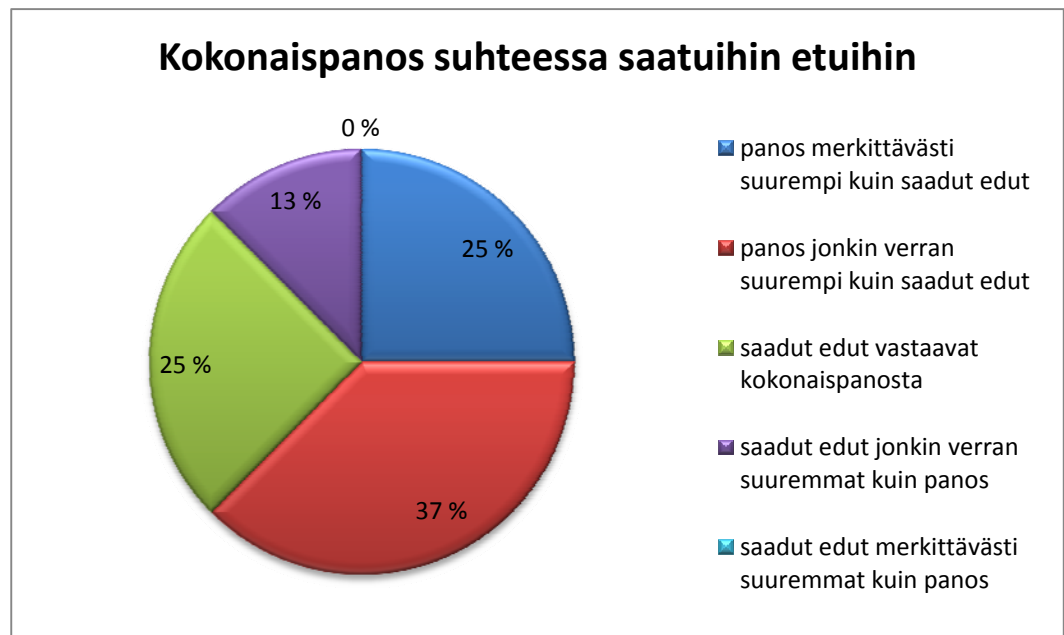
Kuvioissa 21 on esitetty ryhmän 1 näkemykset ympäristödiplomin vaatimista kokonaispanoksista ja siitä saaduista eduista.

KUVIO 21. Ryhmä 1: kokonaispanos suhteessa saatuihin etuihin

Ryhmässä 1 vastanneista 70 % kokee, että ympäristödiplomin vaatima kokonaispanos on suurempi kuin diplomista saadut edut. 11 % kokee, että kokonaispanos vastaa saatuja etuja ja 19 % kokee, että saadut edut ovat suuremmat kuin kokonaispanos.

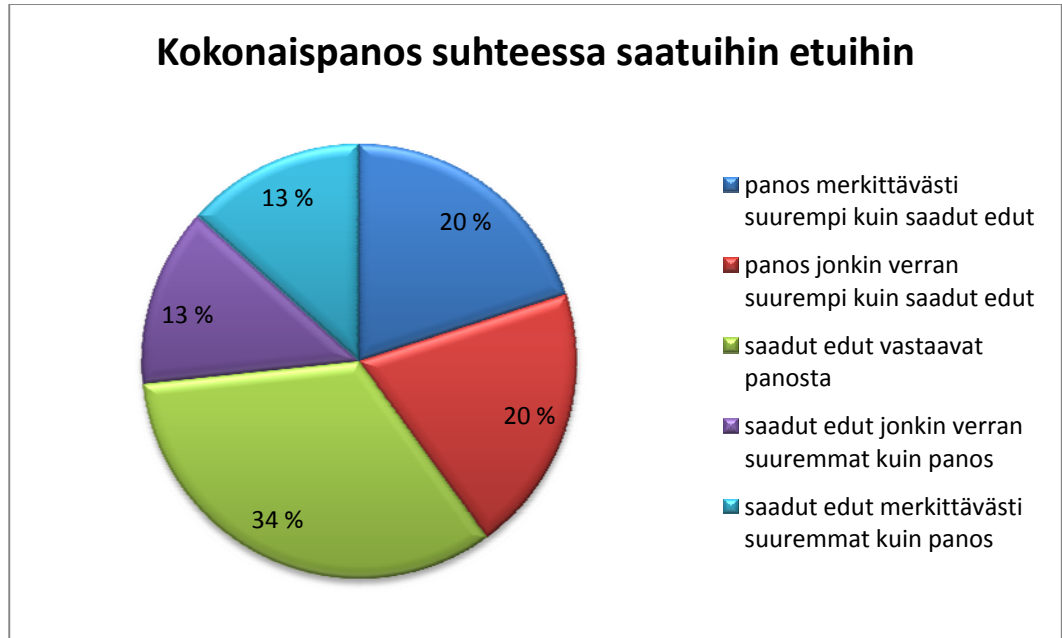
Kuvioissa 22 on esitetty ryhmän 2 näkemykset ympäristödiplomin vaatimista kokonaispanoksista ja siitä saaduista eduista.

KUVIO 22. Ryhmä 2: kokonaispanos suhteessa saatuihin etuihin

Ryhmässä 2 vastanneista 62 % kokee, että ympäristödiplomin vaatima kokonaispanos on suurempi kuin diplomista saadut edut. Lisäksi 25 % kokee, että saadut edut vastaavat kokonaispanosta ja 13 % kokee, että saadut edut ovat suuremmat kuin kokonaispanos.

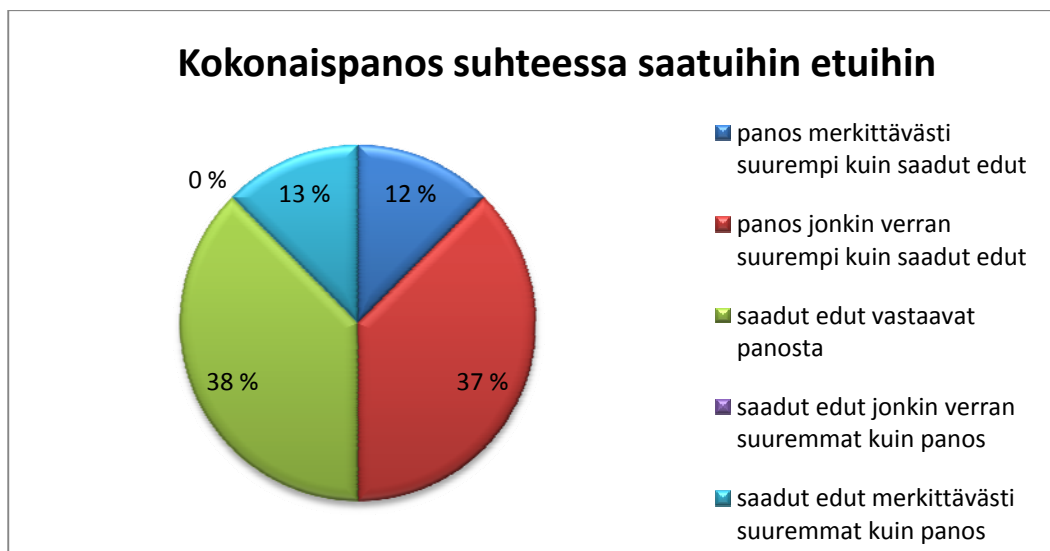
Kuvioissa 23 on esitetty ryhmän 3 näkemykset ympäristödiplomin vaatimista kokonaispanoksista ja siitä saaduista eduista.

KUVIO 23. Ryhmä 3: kokonaispanos suhteessa saatuihin etuihin

Ryhmässä 3 vastanneista 40 % kokee, että ympäristödiplomin vaatima kokonaispanos on suurempi kuin diplomista saadut edut. Lisäksi 34 % kokee, että saadut edut vastaavat kokonaispanosta ja 26 % kokee, että saadut edut ovat suuremmat kuin kokonaispanos.

Kuvioissa 24 on esitetty ryhmän 4 näkemykset ympäristödiplomin vaatimista kokonaispanoksista ja siitä saaduista eduista.

KUVIO 24. Ryhmä 4: kokonaispanos suhteessa saatuihin etuihin

Ryhmässä 4 vastanneista 49 % kokee, että ympäristödiplomin vaatima kokonaispanos on suurempi kuin diplomista saadut edut. Lisäksi 38 % kokee, että saadut edut vastaavat kokonaispanosta ja 13 % kokee, että saadut edut ovat suuremmat kuin kokonaispanos.

Ryhmien vertailu

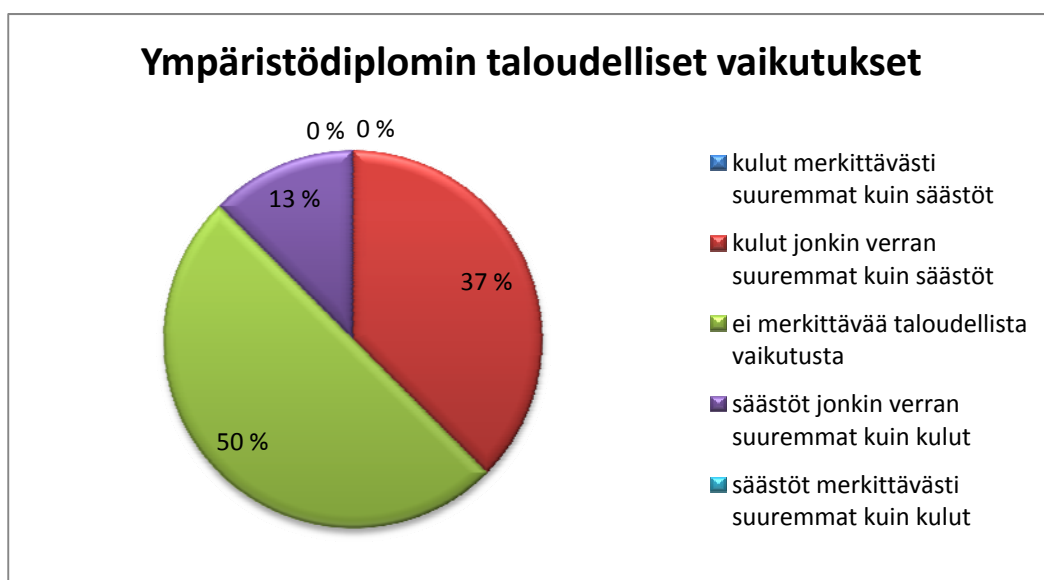
Jokaisessa ryhmässä ympäristödiplomin vaatima kokonaispanos koetaan suuremmaksi kuin siitä saadut edut. Selkeimmin (70 %) tätä mieltä olivat seurakunnat, jotka eivät ole hankkineet ympäristödiplomia. Jopa 35 % ryhmässä arvioi kokonaispanoksen merkittävästi suuremmaksi kuin saadut edut. Vastaavasti seurakunnat, joilla on voimassa ensimmäinen ympäristödiplomi kokivat selkeimmin (26 %) saadut edut suuremmiksi. Ympäristödiplomin uusineet, kokivat selkeimmin (38 %), että diplomin vaatimat kokonaispanokset vastaavat siitä saatuja etuja. Merkillepantavaa on, että 49 % diplomin uusineista koki diplomin vaatiman kokonaispanoksen suuremmaksi kuin saadut edut, kun taas niistä seurakunnista, joilla on vasta ensimmäinen ympäristödiplomi voimassa, 40 % arvioi kokonaispanoksen suuremmaksi kuin saadut edut.

5.2.3 Ympäristödiplomin taloudelliset vaikutukset

Niille seurakunnille, joilla oli jo kokemusta ympäristödiplomihankkeesta (ryhmät 2,3 ja 4) esitettiin myös kysymys ympäristödiplomin taloudellisista vaikutuksista. Vastaajien tuli valita seuraavista vaihtoehtoista omaa näkemystään parhaiten vastaava vaihtoehto:

- hankkeen vaatimat kokonaiskulut ovat selkeästi suuremmat kuin saadut säästöt
- hankkeen vaatimat kokonaiskulut ovat jonkin verran suuremmat kuin saadut säästöt
- hankkeella ei ole merkittävää taloudellista vaikutusta
- hankkeesta saadut säästöt ovat jonkin verran suuremmat kuin hankkeen kokonaiskulut
- hankkeesta saadut säästöt ovat selkeästi suuremmat kuin hankkeen kokonaiskulut.

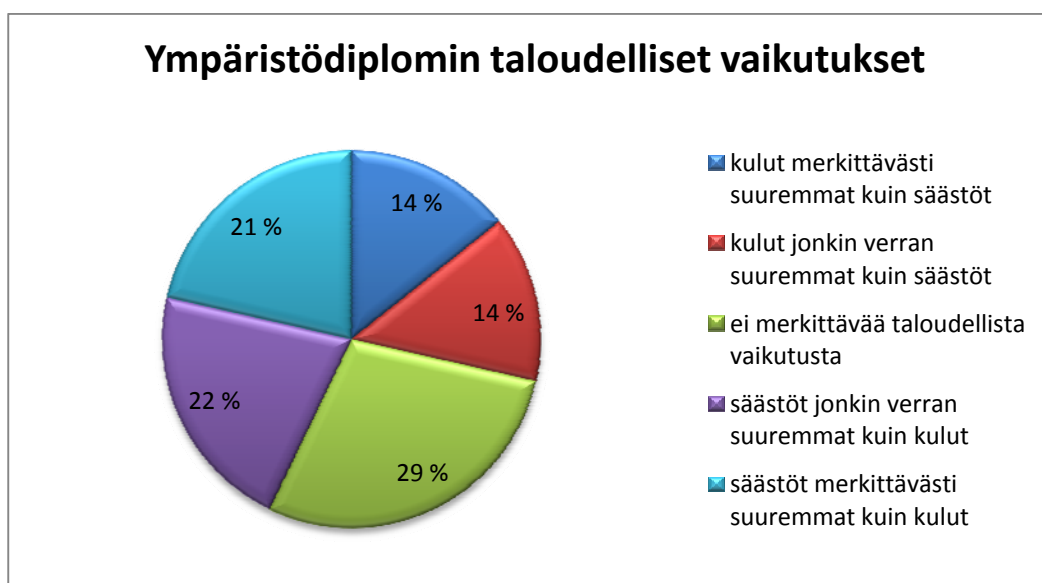
Kuvioissa 25 on esitetty ryhmän 2 näkemykset ympäristödiplomin taloudellisista vaikutuksista.

KUVIO 25. Ryhmä 2: kokonaiskulut ja syntyneet säästöt

Ryhmässä 2 vastanneista 50 % on sitä mieltä, että ympäristödiplomilla ei ole merkittävää taloudellista vaikutusta. Kukaan vastanneista ei pidä kuluja tai säästöjä merkittävästi suurempana.

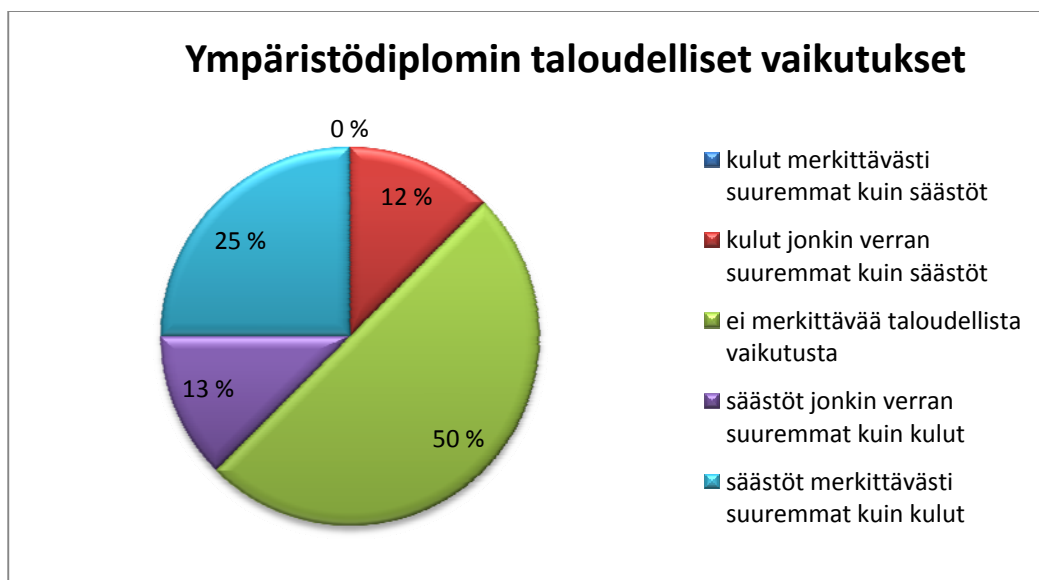
Kuvioissa 26 on esitetty ryhmän 3 näkemykset ympäristödiplomin taloudellisista vaikutuksista.

KUVIO 26. Ryhmä 3: kokonaiskulut ja syntyneet säästöt

Ryhmässä 3 vastanneista 29 % on sitä mieltä, että ympäristödiplomilla ei ole merkittävää taloudellista vaikutusta ja 28 %:n mielestä hankkeen kokonaiskulut ovat suuremmat kuin siitä saadut säästöt. Vastaavasti 43 % vastaajistakokee, että diplomihankkeen tuomat säästöt ovat suuremmat kuin sen vaatimat kustannukset.

Kuvioissa 27 on esitetty ryhmän 4 näkemykset ympäristödiplomin taloudellisista vaikutuksista.

KUVIO 27. Ryhmä 4: kokonaiskulut ja syntyneet säästöt

Ryhmässä 4 vastanneista 50 % oli sitä mieltä, että ympäristödiplomilla ei ole merkittävää taloudellista vaikutusta. Lisäksi 25 %:n mielestä saadut säästöt ovat merkittävästi suuremmat kuin hankkeen vaatimat kokonaiskulut.

Ryhmien vertailu

Merkillepantavaa on, että 50 % seurakunnista, jotka ovat jättäneet diplomin uusimatta ja 50 % seurakunnista, jotka ovat sen uusineet, arvioivat ettei diplomihankkeella ole merkittävää taloudellista vaikutusta. Diplomin uusineista seurakunnista 38 % kokee diplomin tuomat säästöt suuremmiksi kuin siitä syntyneet kulut, kun taas puolestaan 37 % uusimatta jättäneistä kokee kulut suuremmaksi kuin säästöt. Seurakunnissa, joissa on voimassa ensimmäinen ympäristödiplomi, koetaan selkeämmin diplomin tuoneen säästöjä (43 %) ja vastaavasti vain 29 % vastanneista kokee, ettei ympäristödiplomilla ole taloudellista merkitystä. Viimeksi mainittu ryhmä on kuitenkin ainoa, jossa ylipäättään koetaan kulujen olevan merkittävästi säästöjä suuremmat.

5.2.4 Avoimet kysymykset

Ryhmän 1 kysymykset ja vastaukset

Ryhmälle esitettiin seuraavat kysymykset:

1. Onko seurakuntanne kirkkoneuvosto / seurakuntayhtymänne yhteinen kirkkoneuvosto käsitelty Kirkon ympäristödiplomia (kyllä /ei)?
2. Mikäli kirkkoneuvosto / yhteinen kirkkoneuvosto on päättänyt olla hankkimatta seurakunnallenne /seurakuntayhtymällemme ympäristödiplomia, niin mitkä olivat päätöksen perustelut?
3. Mikäli ympäristödiplomia ei ole käsitelty seurakuntanne kirkkoneuvostossa /seurakuntayhtymänne yhteisessä kirkkoneuvostossa, niin miksi ei ole?
4. Onko seurakunnallanne / seurakuntayhtymällännne suunnitelmissa hankkia ympäristödiplomi, jos on, niin millä aikataululla?
5. Millaisin toimin kirkkohallitus / tuomiokapitulit voisivat lisätä seurakuntien kiinnostusta ympäristödiplomia kohtaan?

Ryhmässä 1 kysymyksiin vastasi 49 seurakuntaa, joista 20 kertoo, että ympäristödiplomia oli käsitelty kirkkoneuvostossa tai yhteisessä kirkkoneuvostossa. Neljä seurakuntaa kertoo hakevansa ympäristödiplomia vuoden 2011 aikana ja yksi vuoden 2012 aikana. Neljässä seurakunnassa on selkeästi päätetty, että ympäristödiplomihankkeeseen ei ryhdytä. Perusteluina päätöksiin on resurssien puute; omaa henkilöstöä on liian vähän sidottavaksi näin mittavaan hankkeeseen ja taloudelliset resurssit eivät mahdollista ulkopuolisen avun palkkaamista. Lisäksi epäillään hankkeen kustannusten olevan suuremmat kuin siitä saadut säästöt ja pelättiin ”vaivalloisen työn jäävän hyllyyn pölyttämään”. Loput 11 seurakuntaa hankkivat mahdollisesti ympäristödiplomin esimerkiksi muutaman vuoden tai 3 - 5 vuoden sisällä. Näissä seurakunnissa kirkkoneuvosto tai yhteinen kirkkoneuvosto on siis jollakin tasolla käsitellyt asiaa, mutta se ei ole kuitenkaan tehnyt selkeää aikataulua sisältävää päätöstä ympäristödiplomin hankkimisesta, jolloin hanke on jäänyt toistaiseksi toteuttamatta, vaikka vastausten mukaan ympäristöasiat koettiin tärkeiksi.

Vastanneista 20 seurakuntaa ilmoittaa, ettei asiaa ole lainkaan käsitelty seurakunnan kirkkoneuvostossa tai yhteisessä kirkkoneuvostossa. Seurakunnista kaksi ilmoittaa hakevansa ympäristödiplomia vuosien 2011 - 2012 aikana, lisäksi viisi ilmoittaa hakevansa sitä viiden vuoden aikana, kaksi lähivuosina ja kuusi ilmoittaa hakevansa sitä ehkä joskus. Yhdeksän seurakuntaa ilmoittaa, ettei aio hankkia ympäristödiplomia lähivuosina tai lainkaan. Viisi seurakuntaa jätti vastaamatta tähän kohtaan. Kysymykseen miksi asiaa ei ole käsitelty luottamuselimissä, 15 seurakuntaa vastaa samansuuntaisesti. Näissä seurakunnissa henkilöstöresurssit ovat joko lähtökohtaisesti liian pienet hankkeeseen ryhtymiseen tai hiljattain tapahtunut seurakuntaliitos oli vaatinut kaikki käytettävissä olevat voimavarat. Kaksi seurakuntaa katsoo, että heillä ympäristöasiat ovat ennenkin hoituneet ilman ympäristödiplomia, ja että käyttävät mieluummin diplomihankkeen vaatiman ajan käytännön toimenpiteisiin.

Tuomiokapitulilta ja kirkkohallitukselta vastaajat odottavat lisää tiedotusta ja koulutusta asiasta, näin vastasi yhteensä 20 seurakuntaa. Seurakunnat toivovat muun muassa esimerkkisuunnitelmia, tarkempia ohjeita, sijoitusneuvonnan kaltaisia neuvontapalveluita, valmisteluaineistoa erikokoisille seurakunnille ja luentotilaisuuksia, joihin kutsuttaisiin mukaan myös luottamushenkilöt. Kahdeksan seurakuntaa toivoo kirkkohallitukselta tai tuomiokapitulilta taloudellista avustusta muun muassa lisähenkilöstön palkkaamiseen hanketta varten. Myös ”keppiä ja porkkanaa” ehdotetaan, kuten kirkkohallituksen myöntämien avustusten yhdeksi myöntämisperusteeksi ympäristödiplomia. Kaikki seurakunnat eivät vastanneet tähän kohtaan ja kaksi vastaajista on selkeästi sitä mieltä, että kirkkohallituksen tai tuomiokapitulin lisätoimiin ei ole tarvetta.

Vastauksissa oli myös konkreettisia parannusehdotuksia järjestelmään:

Ympäristödiplomin pitäisi olla huomattavasti helpompi sisällöltään sekä sen laadinnan ja seurannan vähemmän työaikaa vaativaa, pitäisi painottua enemmän asenteiden muokkaamiseen sekä ohjaavaan opastukseen ympäristöasioissa, tuloksena pitäisi pystyä laatimaan lyhyet sekä selkeät ja yksinkertaiset toimintaperiaatteet seurakunnan ympäristöasioissa.

Ryhmän 2 kysymykset ja vastaukset

Ryhmälle esitettiin seuraavat kysymykset:

1. Miksi seurakunnassanne lähdettiin toteuttamaan ympäristödiplomi hanketta?
2. Kenen aloitteesta hankkeeseen ryhdyttiin; srk:n työntekijä / luottamushenkilö / seurakuntalainen / tuomiokapituli / jokin muu taho?
3. Esiintyikö seurakunnassanne vastustusta hankkeeseen ryhtymiseen, jos niin millä perusteella hanke kyseenalaistettiin?
4. Mitä etuja seurakuntanne on saanut ympäristödiplomista?
5. Mitä mahdollisia haittoja koet seurakunnalle koituneen hankkeeseen ryhtymisestä?
6. Seurakuntanne ei ole uusinnut ympäristödiplomia. Mitkä syyt ovat johtaneet tähän ratkaisuun?
7. Mikäli kirkkoneuvosto on päättänyt olla uusimatta ympäristödiplomia, niin mitkä ovat päätöksen perustelut?
8. Millaisin toimin kirkkohallitus / tuomiokapitulit voisivat lisätä seurakuntien kiinnostusta ympäristödiplomia kohtaan?

Sanalliseen osuuteen vastasi tässä ryhmässä kahdeksan seurakuntaa yhdestätoista (73 %), joista kolme kertoo diplomin uusimishankkeen olevan parhaillaan käynnissä. Syyt, miksi seurakunta on aikoinaan lähtenyt toteuttamaan ympäristödiplomihanketta, vaihtelevat eettisistä auktoriteettisiin. Kolmessa seurakunnassa toimeenpanevana voimana ovat olleet vain eettiset arvot, kuten ympäristötietoisuus, kestävä kehitys sekä raamatullinen katsantokanta. Samoin kolmessa seurakunnassa toimeenpanevana voimana on ollut jokin muu tekijä, kuten kirkkohallituksen suositus, tuomiokapitulin toimenpiteet tai aktiivinen luottamushenkilö. Yksi seurakunta ilmoittaa syyksi sekä eettisiä että muita tekijöitä ja yksi seurakunta ei osannut vastata tähän kysymykseen.

Useimmiten aloitteen hankkeeseen ryhtymisestä on tehnyt seurakunnan johtava viranhaltija, eli kirkkoherra tai talouspäällikkö. Näin vastasi kolme seurakuntaa. Lisäksi yksi mainitsee aloitteen tekijöiksi sekä seurakunnan työntekijän että luottamushenkilön. Edellisen lisäksi luottamushenkilö nimetään aloitteentekijäksi

kahdessa seurakunnassa. Tuomiokapitulin nimeää yksi seurakunta ja yksi vastaaja ei tiedä, kuka oli ollut aloitteen takana, koska ei ole ollut tuolloin seurakunnan palveluksessa.

Ympäristödiplomihankkeeseen ryhtymistä on vastustettu kolmessa seurakunnassa ja kaikissa näissä henkilöstön toimesta. Henkilöstö pelkää hankkeen mukanaan tuomaa työmäärää. Lisäksi seurakunnissa koetaan, että ympäristöasiat olivat hyvin huomioitu toiminnassa jo ennen diplomiakin, joten hankkeeseen ryhtyminen tiesi mm. ”turhaa kokoustamista”. ”Turnausväsymystä” ympäristönsuojeluun on koettu myös sellaisessa seurakunnassa, jossa varsinaista vastusta ei ole esiintynyt.

Kolme seurakuntaa ei koe saaneensa ympäristödiplomista lainkaan etuja. Vastavasti kaksi seurakuntaa nimeää enemmän kuin yhden ympäristödiplomista saadun edun. Kaksi seurakuntaa kertoo saaneensa myönteistä julkisuutta mm. mediassa ympäristödiplomin ansiosta ja kaksi seurakuntaa kertoo saaneensa taloudellisia säästöjä, esimerkiksi energiankulutuksen vähennyttä. Kaksi seurakuntaa kokee hyväksi ympäristödiplomin mukanaan tuoman kasvatuksellisen näkökulman.

Yksi seurakunta iloitsee saadusta jätteenlajittelutaidosta, mutta toisaalta toinen seurakunta katsoo, että lajittelun myötä jätehuollon kustannukset ovat nousseet. Jätehuollon toteuttaminen diplomin vaatimusten mukaan koetaan monimutkaiseksi tai aikaisempia ratkaisuja kalliimmaksi kahdessa seurakunnassa. Muita haittoja vastaajat eivät koe ympäristödiplomista syntyneen.

Kolmessa seurakunnassa ympäristödiplomi on jäänyt uusimatta seurakuntaliitoksen vuoksi. Resurssit on jouduttu kohdentamaan liitoksiin, eikä muita hankkeita ole ollut mahdollista ottaa työn alle. Resurssipula on ongelmana myös sellaisessa seurakunnassa, jossa liitoksia ei ollut ollut. Lisäksi yhdessä seurakunnassa ”asiaa ei ole vain ollut puhetta”.

Eräs vastaajista kiteyttää henkilöstön merkityksen hankkeen toteuttamisessa seuraavasti:

Ympäristödiplomia ei lähdetty uusimaan, koska erityisesti henkilöstön näkemys oli, että jo ennen ympäristödiplomia toimittiin ympäristödiplomissa kirjattujen toimintatapojen mukaisesti ja ympäristönäkökohdat otetaan huomioon energiataloudessa, hankinnoissa ja toiminnoissa, vaikka diplomia ei ole. Itse henkilökohtaisesti olen diplomin kannalla, mutta koko henkilöstönkin pitää siihen sitoutua, että se voidaan laatia. Henkilöstö ei ole riittävästi sitoutunut hankkeeseen, jotta prosessi olisi ollut järkevä käynnistää. Olen seurakunnan ympäristövastaava, mutta en halua vain diplomin takia viedä prosessia läpi, jos ei siihen muutkin osallistu. Pelätään lähinnä, että tulee lisää töitä, ei haluta mitään uutta ja ylimääräistä.

Kahdessa seurakunnassa kirkkoneuvosto on käsitellyt diplomin uusimista. Toinen näistä on jo hyväksynyt uusimisen ja toinen on todennut, että ympäristöasiat ovat jo osa seurakunnan päivittäistä toimintaa, joten diplomia ei lähdetty uusimaan. Kahdessa seurakunnassa uusimishanke on menossa kirkkoneuvoston käsittelyyn lähiaikoina. Kolme vastaajista ei ottanut kantaa tähän kohtaan ja yhdessä seurakunnassa asiaa ei vain ole käsitelty kirkkoneuvostossa.

Vastaajien odotukset tuomiokapitulin ja kirkkohallituksen toimista eivät tässä ryhmässä ole yhtenäiset. Kaksi vastaajaa toivoo taloudellista avustusta, esimerkiksi muutostöihin. Vain yksi seurakunta kaipaa koulutusta ja yksi ehdottaa ”jotain porkkanaa”. Yksi vastaajista kokee hiippakunnan toimet jo aivan riittäviksi, lisäksi hän kertoo Oulun hiippakunnassa asian olevan hyvin esillä.

Muista vastauksista eniten poikkevat seuraavat kaksi:

En tiedä, ehkä jotain oikeasti mainittavaa, josta eri työmuodot saisivat kiitosta. Jokin tapahtuma tuomiokapitulissa ei merkitse mitään pitkän matkan vuoksi.

Typerää hakea ympäristödiplomia, jos sen kuitenkin kaikki hakijat saavat. Jotta sitä tavoiteltaisiin, tulisi työstä olevat hyödyt olla merkittäviä.

Ryhmän 3 kysymykset ja vastaukset

Ryhmälle esitettiin seuraavat kysymykset:

1. Miksi seurakunnassanne lähdettiin toteuttamaan ympäristödiplomi hanketta?
2. Kenen aloitteesta hankkeeseen ryhdyttiin; srk:n työntekijä / luottamushenkilö / seurakuntalainen / tuomiokapituli / jokin muu taho?
3. Esiintyikö seurakunnassanne vastustusta hankkeeseen ryhtymiseen, jos niin millä perusteella hanke kyseenalaistettiin?
4. Mitä etuja seurakuntanne on saanut ympäristödiplomista?
5. Mitä mahdollisia haittoja koet seurakunnalle koituneen hankkeeseen ryhtymisestä?
6. Onko seurakunnallenne tarkoitus uusia ympäristödiplomi, jos on niin millä aikataululla?
7. Mikäli seurakuntanne ei aio uusia ympäristödiplomia lähivuosina, niin miksi ei?

Sanalliseen osuuteen vastasi tässä ryhmässä 14 seurakuntaa 24:sta (58 %).

Tässä ryhmässä eettiset arvo ovat seitsemällä seurakunnalla syynä ympäristödiplomihankkeeseen ryhtymisessä. Seurakunnat kokevat seurakunnan esimerkin ja panoksen merkittäväksi, kuten myös vastuullisen elämäntavan toteuttamisen tekojen kautta. Lisäksi katsotaan, että ”vastuu luomakunnasta kuuluu kirkolle ja paikallisseurakunnalle, eikä kirkon tule pelkästään sanoa mikä on oikea tapa toimia, vaan myös toimia itse niin”. Yksi seurakunta luettelee vaikuttimet hyvin konkreettisesti, kuten kertyvän jätteen vähentäminen, reilun kaupan tuotteiden käytön lisääminen, energiankulutuksen vähentäminen sekä kasvatukselliset näkökulmat. Neljä seurakuntaa kertoo vaikuttimenaan olleen tuomiokapitulin kannustava asenne asiassa. Yksi seurakunta kertoo seuranneesa muiden seurakuntien esimerkkiä ja yhdessä seurakunnassa vaikuttimena on ollut ”jonkun päähänpisto ja maailmaa lähdettiin pelastaman”.

Kuudessa seurakunnassa aloitteen diplomihankkeeseen ryhtymisestä on tehnyt johtava viranhaltija joko yksin tai yhdessä muiden työntekijöiden kanssa. Viidessä

vastauksessa mainitaan jokin muu seurakunnan työntekijä kuin edellä mainittu johtava viranhaltija. Kaksi vastaajaa katsoo aloitteentekijän olevan tuomiokapituli. Yhdessä seurakunnassa aloitteentekijäksi katsotaan ympäristötietoinen seurakunnan jäsen yhdessä pasturin ja kirkkohallituksen kanssa. Tässä ryhmässä vain yhdessä seurakunnassa aloitteentekijä on ollut luottamushenkilö. Yksi seurakunta mainitsee aloitteentekijäksi myös perustetun ympäristötoimikunnan.

Vastustusta hanketta kohtaan ei ole esiintynyt kymmenessä seurakunnassa. Neljä vastaajaa sen sijaan on kirjannut esimerkiksi seuraavia vastustavia näkökantoja: ympäristöasiat tulee ottaa huomioon ilman diplomiakin, ympäristötyö ei ole seurakunnan ydintehtäväalue, ympäristödiplomi ei ole kovin hyödyllinen ja ”hanke vaikeuttaa elämää esim. reilun kaupan kahvi ei ole hyvää”. Lisäksi ympäristödiplomiprosessissa kirjattujen asioiden koetaan jo oleva seurakunnan vakiintuneita toimintatapoja, joihin diplomihanke ei ole tuonut mitään uutta. Yksi vastaaja toteaa, toteutuksen jäänen puheen tasolle. ”Ympäristödiplomin alla ryhdyttiin parantamaan koko maailmaa, eikä vain ympäristökysymyksiä kuten oli tarkoitus. Ympäristötekojen nimissä puhutaan paljon, mutta varsinaisia todellisia ympäristötekoja eli kulutuksen vähentämiseen ei kukaan ollut valmis”.

Kahdeksan vastanneesta seurakunnasta kokee saaneensa ympäristödiplomihankkeesta myönteistä julkisuutta tai seurakunnan imagon parantuneen. Viis seurakuntaa kertoo diplomin tuoneen säästöjä muun muassa jätehuolto- ja energiakustannuksissa. Diplomin tuomia etuja olivat myös hankkeen myötä muodostuneet selkeät ja koko seurakuntaa koskevat toimintaohjeet ja -tavat, uudet virikkeet toimintaan, jätteiden lajittelu sekä metsän kesähakkuiden kieltäminen.

Kuusi vastaajista kokee, ettei seurakunnalle ole koitunut lainkaan haittaa ympäristödiplomihankkeeseen osallistumisesta. Seitsemän vastaajaa kokee ympäristödiplomin työllistävänä. Näistä kaksi seurakuntaa mainitsee hankintojen hankaloituneen diplomin myötä ja yksi mainitsee energiakatselmuksien olevan ongelmallisia seurakunnissa, joissa on paljon kiinteistöjä. Lisäksi jätehuolto koetaan hankalammaksi diplomin myötä. Ongelmaksi koetaan myös se, että diplomiseurakunta oli tarkemman seurannan alla. Kaksi seurakuntaa kertoo diplomin tuoneen lisäkustannuksia.

Vastanneista 12 ilmoittaa uusivansa ympäristödiplomin ja 10 näistä kertoo uusivansa diplomin jatkumaan nykyisen diplomikauden päätyttyä. Kahdella seurakunnalla on seurakuntaliitos edessä, eivätkä siksi voineet ottaa kantaa uusimiseen.

Ryhmän 4 kysymykset ja vastaukset

Ryhmälle esitettiin seuraavat kysymykset:

1. Miksi seurakunnassanne lähdettiin toteuttamaan ympäristödiplomi hanketta?
2. Kenen aloitteesta hankkeeseen ryhdyttiin; srk:n työntekijä / luottamushenkilö / seurakuntalainen / tuomiokapituli / jokin muu taho?
3. Esiintyikö seurakunnassanne vastustusta hankkeeseen ryhtymiseen, jos niin millä perusteella hanke kyseenalaistettiin?
4. Mitä etuja seurakuntanne on saanut ympäristödiplomista?
5. Mitä mahdollisia haittoja koet seurakunnalle koituneen hankkeeseen ryhtymisestä?
6. Oliko ympäristödiplomin uusiminen seurakunnassanne itsestään selvä asia?
7. Mitkä tahot kannattivat voimakkaimmin ympäristödiplomin uusimista: srk:n työntekijä / luottamushenkilö / seurakuntalaiset / jokin muu taho?
8. Esiintyikö seurakunnassanne ympäristödiplomin uusimisen vastustusta, jos niin millä perusteella uusimishanke kyseenalaistettiin?

Sanalliseen osuuteen vastasi tässä ryhmässä kahdeksan seurakuntaa yhdestätoista (73 %).

Ryhmässä kaksi seurakuntaa on lähtenyt ympäristödiplomihankkeeseen tuomiokapitulin aktiivisen toiminnan seurauksena. Yksi vastaaja kertoo seurakuntansa halunneen olla mukana jo heti alusta alkaen kirkkohallituksen kehittäessä ympäristödiplomijärjestelmää. Tässä ryhmässä ei ole eettisesti niin voimakkaita perusteluja kuin ryhmissä kaksi ja kolme. Perusteluissa mainitaan muun muassa imago-vaikutus, halu jatkaa aloitettua työtä ja usko, että diplomista saatavat edut tulevat pitkällä tähtäyksellä olemaan suuremmat kuin sen vaatima panos. Eettisin syy on halu olla vaikuttamassa omalta osaltaan ympäristön vastuulliseen hoitoon.

Aloitteen ympäristödiplomihankkeeseen on kuudessa seurakunnassa tehnyt seurakunnan työntekijä, joiksi kolmessa tapauksessa nimetään seurakunnan talouspäällikkö. Yhdessä seurakunnassa aloitteen on tehnyt luottamushenkilö ja yhdessä seurakunnan ympäristötoimikunta.

Vastaajista viisi ilmoittaa, että ensimmäistä ympäristödiplomihanketta käynnistettäessä ei ole esiintynyt vastustusta. Hankkeen isotöisyys on puhuttanut kahdessa seurakunnassa, toisessa ihmeteltiin esimerkiksi ”kuka ehtii oman työnsä ohella tällaista viherpiiperrystä”. Yksi vastaaja kertoo, että vaikka hanketta ei periaatetasolla vastustettu, vaihtelee sitoutumisen aste käytännön tasolla edelleen.

Viisi vastaajaa kokee ympäristödiplomin tuoneen seurakunnalle positiivista julkisuutta. Kuudessa seurakunnassa ympäristödiplomista on saatu konkreettisia etuja, kuten säästöt, toiminnan kokonaisvaltainen kehittäminen, jätteiden lajittelu ja kulutuksen, niin veden kuin kaiken muunkin kulutuksen, seuraaminen.

Yksikään vastaajista ei ole kokenut ympäristödiplomista koituneen seurakunnalle haittaa. Yksi vastaaja arvioi, että vahvasti sitoutuneilla osastoilla ei haittoja koeta, mutta mikäli sitoutuminen on heikompaa, niin ympäristödiplomi saatetaan kokea rajoittavana.

Kuudelle vastaajista on itsestään selvää, että ympäristödiplomi uusitaan. Kahden seurakunnan uusiminen ei tapahtunut välittömästi edellisen diplomiajan umpeututtua. Toinen näistä kertoo, että henkilöstöresurssit ja epätietoisuus henkilöstön sitoutumishalusta ovat lykanneet uusimishanketta.

Neljä vastaajaa ilmoittaa, että voimakkaimmin uusimista kannattivat työntekijät, kaksi nimeää työntekijöiden lisäksi luottamushenkilöt, yksi nimeää vain luottamushenkilöt ja yksi nimeää luottamushenkilöt yhdessä ympäristötoimikunnan kanssa.

Varsinaista vastustusta ympäristödiplomin uusimiseen ei ole esiintynyt missään ryhmän seurakunnassa, joskin hankkeen suuritöisyys oli puhuttanut kolmessa kohteessa.

5.3 Hajanaisista ajatuksista johtopäätöksiksi

Vastaukset herättivät hajanaisia ja osin myös ristiriitaisia ajatuksia. Kirkkohallituksen ympäristötyöryhmää ajatellen olen koonut mainittuja hajanaisia ajatuksia johtopäätöksineen erilliselle liitteelle (liite 5).

Ennakkoasenteet Kirkon ympäristödiplomin työllistävää vaikutusta ja todellista hyötyä kohtaan nousevat voimakkaasti esiin niissä seurakunnissa, joilla ei ole kokemusta hankkeesta. Yksittäisenä syynä resurssipula mainitaan toistuvasti perusteeksi olla lähtemättä mukaan hankkeeseen.

Syyt diplomin hankkimiseen ovat niin eettisiä kuin auktoriteettiinkin perustuvia. Johtavien viranhaltijoiden toiminta ympäristödiplomiasianssa on merkittävä tekijä diplomiseurakuntien syntyyn. Samoin tuomiokapitulin aktiivinen toiminta ympäristödiplomin puolesta lisää diplomiseurakuntia.

Ympäristödiplomin merkitys ympäristötekona ja seurakunnan toimintatapana koettiin hyvin samanlaisiksi. Esittämällä merkityksestä kaksi erillistä kysymystä, haluttiin ympäristödiplomin arvostusta mitata eri tasoilla, globaalilla ja paikallisella. Seurakunta on hyvin paikallinen toimija, joten merkityksissä olisi voinut olla selvempi hajonta. Diplomin arvostus myötäilee seurakunnassa tehtyjä ympäristödiplomiratkaisuja, tuomiokapitulien arvotus on huomattu kaikissa ryhmissä.

Samoin käsitykset diplomista saatujen etujen ja sen vaatiman panoksen suhteesta vastaavat seurakunnan ratkaisuja. Asetelma on hyvin samanlainen kuin johdannossa kuvailtu tilanne.

Kirkkohallitus ja tuomiokapitulit voivat vaikuttaa ympäristödiplomien lukumäärään kannustamalla seurakuntia eri tavoin. Oulun tuomiokapitulin toiminta ja sen vaikutus hiippakunnan diplomiseurakuntien lukumäärään, on hyvä osoitus tuomiokapitulin toiminnan merkityksestä seurakuntien päätöksenteossa.

Lisäksi tiedotuksen kohdentamisella saattaisi olla vaikutusta diplomiseurakuntien lukumäärään. Oman näkemykseni mukaan seurakunnan johtavat viranhaltijat kyl-

lä tietävät Kirkon ympäristödiplomista, mutta luottamushenkilöiden tietoisuus asiasta lienee aivan toinen, ja juuri heidän joukossaan olisi todennäköisiä uusia aloitteentekijöitä.

Koulutusta lisäämällä pystyttäisiin vaikuttamaan seurakuntien ennakkoasenteisiin diplomihankkeen työllistävydestä.

Joillekin seurakunnille kynnys hankkeeseen ryhtymiseen on taloudellinen, jolloin ulkopuolelta saatu rahoitus on merkittävä kannustin myönteiseen ratkaisuun.

6 YHTEENVETO

Ympäristöjohtamisella määritellään organisaation linjaukset päivittäisissä ympäristövaikutteisissa ratkaisuissa. Ympäristöjohtamisen työvälineinä toimivat ympäristöjärjestelmät. Kansainvälisten ympäristöjärjestelmien lisäksi on kehitetty organisaatioiden omia ympäristöjärjestelmiä, kuten Kirkon ympäristödiplomi. Organisaatioiden ympäristökäyttäytymiseen vaikuttaa ympäristöjohtamisen lisäksi myös lainsäädäntö, verotus ja erilaiset tuet.

Tutkimusongelmana oli selvittää, miksi seurakunta päättää käynnistää prosessin Kirkon ympäristödiplomin saamiseksi tai miksi seurakunta päättää olla käynnistämättä tätä prosessia. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää seurakuntien johtavien viranhaltijoiden arvostusta Kirkon ympäristödiplomista ympäristötekona ja seurakunnan toimintatapana sekä heidän kokemuksiaan eri sidosryhmien ympäristödiplomin arvostuksesta. Samalla selvitettiin seurakuntien näkemystä Kirkon ympäristödiplomista seurakunnalle syntyneiden etujen ja diplomin vaatiman kokonaispanoksen suhteesta sekä diplomin taloudellisista vaikutuksista. Tavoitteena oli selvittää myös, millä toimin kirkkohallitus ja tuomiokapituli voisivat lisätä seurakuntien halukkuutta hankkia itselleen Kirkon ympäristödiplomi.

Työn teoriaosuudessa selvitettiin organisaation ympäristövaikutteisiin ratkaisuihin vaikuttavia tekijöitä, kuten velvoittava lainsäädäntö ja vapaaehtoiset ympäristöjärjestelmät. Kirkon ympäristödiplomijärjestelmä käytiin läpi yksityiskohtaisesti.

Empiriaosuuden materiaalina oli survey-tutkimuksena seurakunnille tehty kyselytutkimus. Kysely toteutettiin tammikuussa 2011. Haastateltavat seurakunnat jaettiin neljään ryhmään: seurakunnat, joilla ei ole ympäristödiplomia (ryhmä 1), seurakunnat, joilla on ollut ympäristödiplomi, mutta sitä ei ole uusittu (ryhmä 2), seurakunnat, joilla on voimassa ensimmäinen ympäristödiplomi (ryhmä 3) sekä seurakunnat, joilla on voimassa uusittu ympäristödiplomi (ryhmä 4). Ryhmässä 1 otanta suoritettiin siten, että seurakunnat jaettiin hiippakunnittain seurakuntien jäsenmäärien mukaisiin ryhmiin, joista valittiin satunnaisesti kohdeseurakunnat. Muissa ryhmissä kyselylomakkeet lähetettiin kaikille seurakunnille. Vastausprosentti kyselyyn oli yhteensä 48 %.

Vastaajien näkemys diplomin merkityksestä heijastelee seurakunnan ratkaisuja. Ne vastaajat, joiden seurakunnissa ei ympäristödiplomia ole hankittu epälevät diplomin merkitystä enemmän kuin ne, joilla diplomi on voimassa. Yhteistä ryhmille on, että tuomiokapitulin koetaan arvostavan ympäristödiplomia merkitystä yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta.

Johdannossa kuvaillut kokemukset liitosseurakunnan henkilöstön näkemyseroista toistuvat samanlaisina tutkimuksessa eri ryhmien näkemyseroina. Poikkeuksen kuitenkin tekee diplomin vaatiman kokonaispanoksen suhde siitä saataviin etuihin. Jokaisen ryhmän vastaukset tukevat diplomihanketta vastustavien kantaa, sillä kussakin ryhmässä enemmistö vastaajista kokee diplomin vaatimat panokset suuremmiksi kuin siitä saadut edut. Selkeimmin tämä käsitys on seurakunnilla, joilla ei ole ollut lainkaan ympäristödiplomia ja niillä seurakunnilla, jotka ovat jättäneet diplomin uusimatta.

Ympäristödiplomin nettotaloudellisuutta tutkittaessa ryhmien mielipiteet vaihtelevat. Diplomin uusineet seurakunnat kokevat diplomin kulut suuremmiksi kuin ne, joilla on voimassa ensimmäinen diplomi. Tämän voi selittää esimerkiksi se, että diplomin uusinneet ovat teettäneet energiakatselmuksia. Vastaavasti diplomin uusinneet seurakunnat kokevat saaneensa enemmän säästöjä kuin ne seurakunnat, jotka ovat jättäneet diplomin uusimatta.

Seurakunnat, joilla ei ole ympäristödiplomia ovat päätyneet tähän ratkaisuun sekä tietoisesti että ajautumalla. Osassa päätöksen on tehnyt johtava viranhaltija olemalla esittelemättä asiaa luottamuselimissä. Joissakin tapauksissa luottamuselimet ovat päättäneet, etteivät hanki ympäristödiplomia ja joissakin seurakunnissa asia on vaan jäänyt. Mikäli päätös on jäänyt virkamiestasolle, on perusteluina yleensä resurssipula ja kokemus diplomijärjestelmän tarpeettomuudesta. Mikäli päätös on syntynyt luottamuselimissä, on perusteena yleensä jälkimmäinen. Mikäli luottamuselimestä on päätetty periaatteellisella tasolla, että diplomia haetaan, on toteutus jäänyt tekemättä, jollei toteutusta ole aikataulutettu.

Seurakunnat ovat lähteneet ympäristödiplomiprosessiin niin eettisin kuin auktoritaarisin perustein. Vastaajat kokevat ympäristön hyväksi tehtävän työn tärkeäksi

jo sinänsä. Seurakunnan toimiminen esimerkkinä sekä teologiset arvot ovat myös olleet merkittäviä tekijöitä hankkeeseen lähdetessä. Myös hyvin konkreettisia vaikuttumia, kuten säästöt energiankulutuksessa, mainitaan. Tuomiokapitulilla on ollut merkittävä osuus seurakuntien suhtautumisessa ympäristödiplomiin. Tuomiokapitulin kannustava asenne on ohjannut seurakuntien johtavia viranhaltijoita toimimaan ympäristödiplomihankkeen käynnistämiseksi.

Kirkkohallitukselta ja tuomiokapitulilta odotetaan pääosin tiedotusta, koulutusta ja rahoitusta. Tarkasteltaessa Oulun hiippakuntaa, käy selkeästi ilmi, millainen vaikutus tuomiokapitulin aktiivisuudella seurakuntien ratkaisuihin on. Aktiivisen ja kannustavaksi koetun tuomiokapitulin hiippakunnassa on enemmän diplomiseurakuntia kuin muissa hiippakunnissa.

Tutkimuksen tavoitteet täyttyivät ja tutkimusongelmaan saatiin vastaus. Lisäksi tutkimuksesta kävi ilmi, että vaikka tuomiokapitulin kannustus sekä seurakunnan johtavan viranhaltijan ratkaisut diplomihankkeen alkumetreillä ovat merkittäviä, vaatii ympäristödiplomihanke onnistuakseen ja ympäristöjärjestelmä kehittyäkseen niin johtavien viranhaltijoiden, muu henkilöstön kuin luottamushenkilöidenkin tuen.

Tutkimus on hyödynnettävissä niin jatkotutkimuksissa kuin kirkon ympäristöjärjestelmää kehitettäessäkin. Tutkimuksen validiteettia arvioitaessa voidaan olettaa, että kyselyihin vastanneet vastaisivat samoin, mikäli kyselytutkimus uusittaisiin. Validiteettiin voi vaikuttaa vastaajien halu vastata sosiaalisesti hyväksyttävästi.

Opinnäytetyöstäni nousi esiin jatkotutkimuksen aihe. Tuomiokapitulin toiminta ympäristödiplomin hyväksi vaikuttaa diplomiseurakuntien lukumäärään. Uusi tutkimus voisi keskittyä tuomiokapitulin näkökulmaan asiasta. Lisäksi jatkotutkimuksena voisi seurata diplomiseurakuntien määrän kehitystä.

LÄHTEET

Eeroa, I., Laitinen, J., Susi, A., Van Ausdal, W., Weaver, T. 2010. Ympäristödipomin käyttöönoton vaikutukset Suomen evankelis-luterilaisissa seurakunnissa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, yritysten ympäristöjohtamisen maisteriohjelma.

European Commission, Environment 2011. What is EMAS [viitattu 26.3.2011]. Saatavissa: http://ec.europa.eu/environment/emas/index_en.htm.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/1/EY, ympäristön pilaantumisen ehkäisemisen ja vähentämisen yhtenäistämiseksi (Kodifioitu toisinto). Annettu 15.1.2008.

Hallituksen esitys Eduskunnalle jäteverolaiksi 157/2010.

Hallituksen esitys Eduskunnalle jäteverolaiksi 159/2010.

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi vapaaehtoisesta osallistumisesta ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään 308/2010.

Helenius, T. 2007. Jo joutui armas aika. Teoksessa Kainulainen, P. (toim.) Pyhän kosketus luonnossa. Hämeenlinna: Karisto-Oy:n kirjapaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita. 13. – 14., osin uudistettu painos. Keuruu: Tammi.

Kippo - Edlund, P. 2006. Ympäristöjohtaminen, ympäristöjärjestelmät ja hankinnat. Teoksessa Sarkkinen, S. (toim.) Ympäristövastuu työpaikalla. Helsinki: Edita Prima Oy.

Kirkkohallituksen täysistunto 5.10.1999, pöytäkirja 8/1999, 197 §.

Kirkkohallituksen täysistunto 5.10.1999, pöytäkirja 8/1999, 197 §, liite Heikki Mäkeläinen. Työryhmän asettaminen kirkon ympäristödiplominjärjestelmää varten.

Kirkkohallituksen täysistunto 27.2.2001, pöytäkirja 2/2001, 58 §.

Kirkkohallituksen täysistunto 27.2.2001, pöytäkirja 2/2001, 58 §, liite Kirkon ympäristötyöryhmän mietintö 10.2.2001.

Kirkkohallitus täysistunto 30.5.2001, pöytäkirja 5/2001, 123 §.

Kirkkohallituksen täysistunto 18.12.2001, pöytäkirja 10/2001, 284 §.

Kirkkohallituksen täysistunto 16.12.2003, pöytäkirja 12/2003, 259 §.

Kirkkohallituksen täysistunto 16.12.2008, pöytäkirja 10/2008, 269 §.

Kirkkohallitus. Tuloslaskelma, koko kirkko 2009 [viitattu 20.3.2011]. Saatavissa: <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content41B21B>.

Kirkkohallitus. Talouden tunnuslukuja seurakunnittain ja hiippakunnittain 2009 [viitattu 20.3.2011]. Saatavissa: <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content41B21B>.

Kirkkojärjestys 15;8. 8.11.1991/1055. Muutettu 8.5.1998/1012.

Kirkon tilastollinen vuosikirja 2009. Kirkkohallituksen erikoisjulkaisuja 2010 [viitattu 23.2.2011]. Saatavissa: <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content240FFA>.

Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005. Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2005:5. Helsinki: Edita Prima Oy

Laki julkisista hankinnoista (hankintalaki) 348/2007. Annettu 30.3.2007.

Laki vapaaehtoisesta osallistumisesta ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään 348/2002. Annettu 8.11.2002.

Määttä, K. & Pulliainen, K. 2003. Johdatus ympäristötaloustieteeseen. Gummerus Kirjapaino Oy, Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Pesonen H.-L., Hämäläinen K. & Teittinen O. 2005. Ympäristöjärjestelmän rakentaminen. Suunnittelu, toteutus ja seuranta. Talentum Media Oy.

Pohjola, T. 2003. Johda ympäristöasioita tehokkaasti. Talentum Media Oy, Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Rikoslaki 39/1889, 48 luku 578/1995. Annettu 21.4.1995.

Sipiläinen, I. 2005. Seurakuntien ympäristöohjelmista ympäristödiplomiin. Teoksessa Veikkola, J. (toim.) Tiellä laajempaan vastuuseen, Diakonian vuosikirja. Julkaisija Diakonia ry, Kirkkohallitus Diakonia ja yhteiskuntatyö. Kopioniini Oy.

Suomen ympäristökeskus 2005. FSC-metsäsertifiointijärjestelmä (Forest Stewardship Council) [viitattu 26.2.2011]. Saatavissa: www.ymparisto.fi.

Suomen evankelisluterilainen kirkko 2006. Uutiset. Oulun hiippakuntaan lisää ympäristödiplomeja [viitattu 20.3.2011]. Saatavissa: <http://evl.fi/EVLUutiset.nsf/Documents/ADA05A5AB9C8592DC22572290053FFF3?OpenDocument&lang=FI>.

The ISO14000 Environmental Management Group 2002. ISO 14000 / ISO 14001 Environmental Management Guide, ISO 14001 environmental management [viitattu 6.3.2011]. Saatavissa: <http://www.iso14000-iso14001-environmental-management.com/iso14001.htm>.

Valtion säädöstietopankki 2011. Ajantasainen lainsäädäntö [viitattu 5.3.2011]. Saatavissa: www.finlex.fi.

Vanerikäsikirja. Metsäteollisuus ry 2005. Lahti: Kirjapaino Markprint Oy.

Veronmaksajain keskusliitto 2010 [viitattu 6.3.2011]. Saatavissa:
<http://www.veronmaksajat.fi/fi-FI/omatveroasiat/autot/>.

Ympäristönsuojelulaki 86/2002. Annettu 4.2.2000.

Ympäristönsuojeluasetus 169/2000. Annettu 18.2.2000.

Perustiedot	
Seurakunta / seurakuntayhtymä	
Vastaajan nimi	

Seuraavat kysymykset kartoittavat omaa näkemystäsi sekä syntyneitä kokemuksiasi eri sidosryhmi-
en näkemyksistä kirkon ympäristödiplomin merkityksestä ympäristötekona.

Valitse näkemystäsi / kokemuksiasi parhaiten vastaava vaihtoehto hiiren vasemmalla painikkeella.

Kirkon ympäristödiplomin merkitys ympäristötekona	yd on hyvin merkit- tävä	yd on merkit- tävä	ei osaa sanoa	yd ei ole merkit- tävä	yd ei ole lainkaan merkit- tävä
oma näkemyksesi	☐	☐	☐	☐	☐
kokemuksesi luottamushenkilöiden näke- myksestä	☐	☐	☐	☐	☐
kokemuksesi henkilöstön näkemyksestä	☐	☐	☐	☐	☐
kokemuksesi median näkemyksestä	☐	☐	☐	☐	☐
kokemuksesi seurakuntalaisten näkemyk- sestä	☐	☐	☐	☐	☐
kokemuksesi tuomiokapitulin näkemykses- tä	☐	☐	☐	☐	☐

Seuraavat kysymykset kartoittavat omaa näkemystäsi sekä syntyneitä kokemuksiasi eri sidosryhmi-
en näkemyksistä kirkon ympäristödiplomin merkityksestä seurakunnan toimintatapana.

Valitse näkemystäsi / kokemuksiasi parhaiten vastaava vaihtoehto hiiren vasemmalla painikkeella.

Kirkon ympäristödiplomin merkitys seura- kunnan toimintatapana	yd on hyvin merkit- tävä	yd on merkit- tävä	ei osaa sanoa	yd ei ole merkit- tävä	yd ei ole lainkaan merkit- tävä
oma näkemyksesi	☐	☐	☐	☐	☐
kokemuksesi luottamushenkilöiden näke- myksestä	☐	☐	☐	☐	☐
kokemuksesi henkilöstön näkemyksestä	☐	☐	☐	☐	☐
kokemuksesi median näkemyksestä	☐	☐	☐	☐	☐
kokemuksesi seurakuntalaisten näkemyk- sestä	☐	☐	☐	☐	☐
kokemuksesi tuomiokapitulin näkemykses- tä	☐	☐	☐	☐	☐

Onko seurakuntanne kirkkoneuvosto / seurakuntayhtymänne yhteinen kirkkoneuvosto käsitelty kirkon ympäristödiplomia (kyllä /ei)?

Mikäli kirkkoneuvosto / yhteinen kirkkoneuvosto on päättänyt olla hankkimatta seurakunnallenne /seurakuntayhtymällemme ympäristödiplomia, niin mitkä olivat päätöksen perustelut?

Mikäli ympäristödiplomia ei ole käsitelty seurakuntanne kirkkoneuvostossa /seurakuntayhtymänne yhteisessä kirkkoneuvostossa, niin miksi ei ole?

Onko seurakunnallanne / seurakuntayhtymälläne suunnitelmissa hankkia ympäristödiplomi, jos on, niin millä aikataululla?

Millä toimin kirkkohallitus / tuomiokapitulit voisivat lisätä seurakuntien kiinnostusta ympäristödiplomia kohtaan?

Näkemyksesi ympäristödiplomin vaatimasta panostuksesta ja sen tuomista eduista. Valitse näkemystäsi parhaiten vastaava vaihtoehto hiiren vasemmalla painikkeella.

- ☐ Ympäristödiplomin vaatima kokonaispanos on merkittävästi suurempi kuin siitä saadut edut.
- ☐ Ympäristödiplomin vaatima kokonaispanos on jonkin verran suurempi kuin siitä saadut edut.
- ☐ Ympäristödiplomista saadut edut vastaavat sen vaatimaa kokonaispanosta.
- ☐ Ympäristödiplomista saadut edut ovat jonkin verran suuremmat kuin sen vaatima kokonais-

panos.

- ☐ Ympäristödiplomista saadut edut ovat merkittävästi suuremmat kuin sen vaatima kokonais-

panos.

Kiitos paneutumisestasi kysymyksiin ja panoksestasi tutkimuksen hyväksi.

Perustiedot	
Seurakunta / seurakuntayhtymä	
Vastaajan nimi	

Seuraavat kysymykset kartoittavat omaa näkemystäsi sekä syntyneitä kokemuksiasi eri sidosryhmi-
en näkemyksistä kirkon ympäristödiplomin merkityksestä ympäristötekona.

Valitse näkemystäsi / kokemuksiasi parhaiten vastaava vaihtoehto hiiren vasemmalla painikkeella.

Kirkon ympäristödiplomin merkitys ympäristötekona	yd on hyvin merkit- tävä	yd on merkit- tävä	ei osaa sanoa	yd ei ole merkit- tävä	yd ei ole lainkaan merkit- tävä
oma näkemyksesi	☐	☐	☐	☐	☐
kokemuksesi luottamushenkilöiden näke- myksestä	☐	☐	☐	☐	☐
kokemuksesi henkilöstön näkemyksestä	☐	☐	☐	☐	☐
kokemuksesi median näkemyksestä	☐	☐	☐	☐	☐
kokemuksesi seurakuntalaisten näkemyk- sestä	☐	☐	☐	☐	☐
kokemuksesi tuomiokapitulin näkemykses- tä	☐	☐	☐	☐	☐

Seuraavat kysymykset kartoittavat omaa näkemystäsi sekä syntyneitä kokemuksiasi eri sidosryhmi-
en näkemyksistä kirkon ympäristödiplomin merkityksestä seurakunnan toimintatapana.

Valitse näkemystäsi / kokemuksiasi parhaiten vastaava vaihtoehto hiiren vasemmalla painikkeella.

Kirkon ympäristödiplomin merkitys seura- kunnan toimintatapana	yd on hyvin merkit- tävä	yd on merkit- tävä	ei osaa sanoa	yd ei ole merkit- tävä	yd ei ole lainkaan merkit- tävä
oma näkemyksesi	☐	☐	☐	☐	☐
kokemuksesi luottamushenkilöiden näke- myksestä	☐	☐	☐	☐	☐
kokemuksesi henkilöstön näkemyksestä	☐	☐	☐	☐	☐
kokemuksesi median näkemyksestä	☐	☐	☐	☐	☐
kokemuksesi seurakuntalaisten näkemyk- sestä	☐	☐	☐	☐	☐
kokemuksesi tuomiokapitulin näkemykses- tä	☐	☐	☐	☐	☐

Näkemyksesi ympäristödiplomin vaatimasta panostuksesta ja sen tuomista eduista. Valitse näkemystäsi parhaiten vastaava vaihtoehto hiiren vasemmalla painikkeella.

- ☐ Ympäristödiplomin vaatima kokonaispanos on merkittävästi suurempi kuin siitä saadut edut.
- ☐ Ympäristödiplomin vaatima kokonaispanos on jonkin verran suurempi kuin siitä saadut edut.
- ☐ Ympäristödiplomista saadut edut vastaavat sen vaatimaa kokonaispanosta.
- ☐ Ympäristödiplomista saadut edut ovat jonkin verran suuremmat kuin sen vaatima kokonaispanos.
- ☐ Ympäristödiplomista saadut edut ovat merkittävästi suuremmat kuin sen vaatima kokonaispanos.

Näkemyksesi ympäristödiplomihankkeen nettotaloudellisuudesta asteikolla 1 – 5. Kokonaiskulut sisältävät yd:n hankintaprosessiin käytetyt varat, kuten esimerkiksi auditointi, tavarahankinnat, ulkopuolinen työvoima ja energiakatselmus. Valitse näkemystäsi parhaiten vastaava vaihtoehto.

- ☐ Hankkeen vaatimat kokonaiskulut ovat selkeästi suuremmat kuin saadut säästöt.
- ☐ Hankkeen vaatimat kokonaiskulut ovat jonkin verran suuremmat kuin saadut säästöt
- ☐ Hankkeella ei ole merkittävää taloudellista vaikutusta.
- ☐ Hankkeesta saadut säästöt ovat jonkin verran suuremmat kuin hankkeen kokonaiskulut
- ☐ Hankkeesta saadut säästöt ovat selkeästi suuremmat kuin hankkeen kokonaiskulut.

Miksi seurakunnassanne lähdettiin toteuttamaan ympäristödiplomihanketta?

Kenen aloitteesta hankkeeseen ryhdyttiin: srk:n työntekijä / luottamushenkilö / seurakuntalainen / tuomiokapituli / jokin muu taho?

Esiintyikö seurakunnassanne vastustusta hankkeeseen ryhtymiseen, jos niin millä perusteella hanke kyseenalaistettiin?

Mitä etuja seurakuntanne on saanut ympäristödiplomista?

Mitä mahdollisia haittoja koet seurakunnalle koituneen hankkeeseen ryhtymisestä?

Seurakuntanne ei ole uusinnut ympäristödiplomia. Mitkä syyt ovat johtaneet tähän ratkaisuun?

Mikäli kirkkoneuvosto on päättänyt olla uusimatta ympäristödiplomia, niin mitkä olivat päätöksen perustelut?

Millaisin toimin kirkkohallitus / tuomiokapitulit voisivat lisätä seurakuntien kiinnostusta ympäristödiplomista kohtaan?

Kiitos paneutumisestasi kysymyksiin ja panoksestasi tutkimuksen hyväksi.

Kirkon ympäristödiplomi, seurakunnan /seurakuntayhtymän edustajan näkemys.

LIITE 3

Perustiedot	
Seurakunta / seurakuntayhtymä	
Vastaajan nimi	

Seuraavat kysymykset kartoittavat omaa näkemystäsi sekä syntyneitä kokemuksiasi eri sidosryhmi-
en näkemysistä kirkon ympäristödiplomin merkityksestä ympäristötekona.

Valitse näkemystäsi / kokemuksiasi parhaiten vastaava vaihtoehto hiiren vasemmalla painikkeella.

Kirkon ympäristödiplomin merkitys ympäristötekona	yd on hyvin merkit- tävä	yd on merkit- tävä	ei osaa sanoa	yd ei ole merkit- tävä	yd ei ole lainkaan merkit- tävä
oma näkemyksesi	☐	☐	☐	☐	☐
kokemuksesi luottamushenkilöiden näke- myksestä	☐	☐	☐	☐	☐
kokemuksesi henkilöstön näkemyksestä	☐	☐	☐	☐	☐
kokemuksesi median näkemyksestä	☐	☐	☐	☐	☐
kokemuksesi seurakuntalaisten näkemyk- sestä	☐	☐	☐	☐	☐
kokemuksesi tuomiokapitulin näkemykses- tä	☐	☐	☐	☐	☐

Seuraavat kysymykset kartoittavat omaa näkemystäsi sekä syntyneitä kokemuksiasi eri sidosryhmi-
en näkemysistä kirkon ympäristödiplomin merkityksestä seurakunnan toimintatapana.

Valitse näkemystäsi / kokemuksiasi parhaiten vastaava vaihtoehto hiiren vasemmalla painikkeella.

Kirkon ympäristödiplomin merkitys seura- kunnan toimintatapana	yd on hyvin merkit- tävä	yd on merkit- tävä	ei osaa sanoa	yd ei ole merkit- tävä	yd ei ole lainkaan merkit- tävä
oma näkemyksesi	☐	☐	☐	☐	☐
kokemuksesi luottamushenkilöiden näke- myksestä	☐	☐	☐	☐	☐
kokemuksesi henkilöstön näkemyksestä	☐	☐	☐	☐	☐
kokemuksesi median näkemyksestä	☐	☐	☐	☐	☐
kokemuksesi seurakuntalaisten näkemyk- sestä	☐	☐	☐	☐	☐
kokemuksesi tuomiokapitulin näkemykses- tä	☐	☐	☐	☐	☐

Miksi seurakunnassanne lähdettiin toteuttamaan ympäristödiplomihanketta?

Kenen aloitteesta hankkeeseen ryhdyttiin: srk:n työntekijä / luottamushenkilö / seurakuntalainen / tuomiokapituli / jokin muu taho?

Esiintyikö seurakunnassanne vastustusta hankkeeseen ryhtymiseen, jos niin millä perusteella hanke kyseenalaistettiin?

Mitä etuja seurakuntanne on saanut ympäristödiplomista?

Mitä mahdollisia haittoja koet seurakunnalle koituneen hankkeeseen ryhtymisestä?

Onko seurakunnallanne tarkoitus uusia ympäristödiplomi, jos on, niin millä aikataululla?

Mikäli seurakuntanne ei aio uusia ympäristödiplomia lähivuosina, niin miksi ei?

Näkemyksesi ympäristödiplomin vaatimasta panostuksesta ja sen tuomista eduista. Valitse näkemystäsi parhaiten vastaava vaihtoehto hiiren vasemmalla painikkeella.

- ☐ Ympäristödiplomin vaatima kokonaispanos on merkittävästi suurempi kuin siitä saadut edut.
- ☐ Ympäristödiplomin vaatima kokonaispanos on jonkin verran suurempi kuin siitä saadut edut.
- ☐ Ympäristödiplomista saadut edut vastaavat sen vaatimaa kokonaispanosta.
- ☐ Ympäristödiplomista saadut edut ovat jonkin verran suuremmat kuin sen vaatima kokonaispanos.
- ☐ Ympäristödiplomista saadut edut ovat merkittävästi suuremmat kuin sen vaatima kokonaispanos.

Näkemyksesi ympäristödiplomihankkeen nettotaloudellisuudesta asteikolla 1 – 5. Kokonaiskulut sisältävät yd:n hankintaprosessiin käytetyt varat, kuten esimerkiksi auditointi, tavarahankinnat, ulkopuolinen työvoima ja energiakatselmus. Valitse näkemystäsi parhaiten vastaava vaihtoehto.

- ☐ Hankkeen vaatimat kokonaiskulut ovat selkeästi suuremmat kuin saadut säästöt.
- ☐ Hankkeen vaatimat kokonaiskulut ovat jonkin verran suuremmat kuin saadut säästöt
- ☐ Hankkeella ei ole merkittävää taloudellista vaikutusta.
- ☐ Hankkeesta saadut säästöt ovat jonkin verran suuremmat kuin hankkeen kokonaiskulut
- ☐ Hankkeesta saadut säästöt ovat selkeästi suuremmat kuin hankkeen kokonaiskulut.

Kiitos paneutumisestasi kysymyksiin ja panoksestasi tutkimuksen hyväksi.

Perustiedot	
Seurakunta / seurakuntayhtymä	
Vastaajan nimi	

Seuraavat kysymykset kartoittavat omaa näkemystäsi sekä syntyneitä kokemuksiasi eri sidosryhmi-
en näkemyksistä kirkon ympäristödiplomin merkityksestä ympäristötekona.

Valitse hiiren vasemmalla painikkeella näkemystäsi / kokemuksiasi parhaiten vastaava vaihtoehto.

Kirkon ympäristödiplomin merkitys ympäristötekona	yd on hyvin merkit- tävä	yd on merkit- tävä	ei osaa sanoa	yd ei ole merkit- tävä	yd ei ole lainkaan merkit- tävä
oma näkemyksesi	☐	☐	☐	☐	☐
kokemuksesi luottamushenkilöiden näke- myksestä	☐	☐	☐	☐	☐
kokemuksesi henkilöstön näkemyksestä	☐	☐	☐	☐	☐
kokemuksesi median näkemyksestä	☐	☐	☐	☐	☐
kokemuksesi seurakuntalaisten näkemyk- sestä	☐	☐	☐	☐	☐
kokemuksesi tuomiokapitulin näkemykses- tä	☐	☐	☐	☐	☐

Seuraavat kysymykset kartoittavat omaa näkemystäsi sekä syntyneitä kokemuksiasi eri sidosryhmi-
en näkemyksistä kirkon ympäristödiplomin merkityksestä seurakunnan toimintatapana.

Valitse hiiren vasemmalla painikkeella näkemystäsi / kokemuksiasi parhaiten vastaava vaihtoehto.

Kirkon ympäristödiplomin merkitys seura- kunnan toimintatapana	yd on hyvin merkit- tävä	yd on merkit- tävä	ei osaa sanoa	yd ei ole merkit- tävä	yd ei ole lainkaan merkit- tävä
oma näkemyksesi	☐	☐	☐	☐	☐
kokemuksesi luottamushenkilöiden näke- myksestä	☐	☐	☐	☐	☐
kokemuksesi henkilöstön näkemyksestä	☐	☐	☐	☐	☐
kokemuksesi median näkemyksestä	☐	☐	☐	☐	☐
kokemuksesi seurakuntalaisten näkemyk- sestä	☐	☐	☐	☐	☐
kokemuksesi tuomiokapitulin näkemykses- tä	☐	☐	☐	☐	☐

Näkemyksesi ympäristödiplomin vaatimasta panostuksesta ja sen tuomista eduista. Valitse näkemystäsi parhaiten vastaava vaihtoehto hiiren vasemmalla painikkeella.

- ☐ Ympäristödiplomin vaatima kokonaispanos on merkittävästi suurempi kuin siitä saadut edut.
- ☐ Ympäristödiplomin vaatima kokonaispanos on jonkin verran suurempi kuin siitä saadut edut.
- ☐ Ympäristödiplomista saadut edut vastaavat sen vaatimaa kokonaispanosta.
- ☐ Ympäristödiplomista saadut edut ovat jonkin verran suuremmat kuin sen vaatima kokonaispanos.
- ☐ Ympäristödiplomista saadut edut ovat merkittävästi suuremmat kuin sen vaatima kokonaispanos.

Näkemyksesi ympäristödiplomihankkeen nettotaloudellisuudesta asteikolla 1 – 5. Kokonaiskulut sisältävät yd:n hankintaprosessiin käytetyt varat, kuten esimerkiksi auditointi, tavarahankinnat, ulkopuolinen työvoima ja energiakatselmus. Valitse näkemystäsi parhaiten vastaava vaihtoehto.

- ☐ Hankkeen vaatimat kokonaiskulut ovat selkeästi suuremmat kuin saadut säästöt.
- ☐ Hankkeen vaatimat kokonaiskulut ovat jonkin verran suuremmat kuin saadut säästöt
- ☐ Hankkeella ei ole merkittävää taloudellista vaikutusta.
- ☐ Hankkeesta saadut säästöt ovat jonkin verran suuremmat kuin hankkeen kokonaiskulut
- ☐ Hankkeesta saadut säästöt ovat selkeästi suuremmat kuin hankkeen kokonaiskulut.

Miksi seurakunnassanne lähdettiin toteuttamaan ympäristödiplomihanketta?

Kenen aloitteesta hankkeeseen ryhdyttiin: srk:n työntekijä / luottamushenkilö / seurakuntalainen / tuomiokapituli / jokin muu taho?

Esiintyikö seurakunnassanne vastustusta hankkeeseen ryhtymiseen, jos niin millä perusteella hanke kyseenalaistettiin?

Mitä etuja seurakuntanne on saanut ympäristödiplomista?

Mitä mahdollisia haittoja koet seurakunnalle koituneen hankkeeseen ryhtymisestä?

Oliko ympäristödiplomin uusiminen seurakunnassanne itsestään selvä asia?

Mitkä tahot kannattivat voimakkaimmin ympäristödiplomin uusimista: srk:n työntekijät / luottamushenkilöt / seurakuntalaiset / jokin muu taho?

Esiintyikö seurakunnassanne ympäristödiplomin uusimisen vastustusta, jos niin millä perusteella uusiahanke kyseenalaistettiin?

Kiitos paneutumisestasi kysymyksiin ja panoksestasi tutkimuksen hyväksi.

Vastauksien synnyttämiä hajanaisia ajatuksia (kohta 5.3)

- ympäristödiplomin merkitys ympäristötekona tai seurakunnan toimintatapana eivät juuri eroa toisistaan
  - o vaikka avoimissa vastauksissa mainittiin seurakunnan roolimalli
- tuomiokapitulien koetaan arvostavan ympäristödiplomia
  - o yllättäen ryhmässä 3 hiippakunnan arvostusta epäillään eniten
- henkilöstön diplomin arvostus koettiin vähäisimmäksi ryhmässä 1 ja 2
  - o vastaa käsityksiä, joita oli johdannossa kuvailemassani tilanteessa
- luottamushenkilöiden ympäristödiplomin arvostus koettiin vähäisimmäksi ryhmässä 1
  - o joissakin seurakunnissa neuvosto oli päätetty, ettei diplomia hankita
  - o osassa seurakuntia asiaa ei ollut viety luottamuselimiin
  - o kokemuksen mukaan luottamushenkilöt eivät kovin aktiivisesti etsi tietoa kirkkohallituksen tai tuomiokapitulin toiminnasta
  - o joissakin diplomiseurakunnissa aloitteentekijänä oli luottamushenkilö
  - o tietous lisäisi luottamushenkiöitä aloitteentekijöinä
- kaikki ryhmät kokevat, että diplomin vaatimat panokset ovat suuremmat kuin siitä saadut edut
  - o muissa kohdissa ei ole vastaavaa
- sekä diplomin uusimatta jättäneistä että sen uusineista seurakunnista 50 % arvioi, ettei diplomilla ole merkittävää taloudellista vaikutusta ja ensimmäisen diplominsa saaneissa seurakunnissa säästöt koettiin suuremmiksi kuin muissa
  - o seurakunnat, joilla on ensimmäinen diplomi voimassa, eivät ehkä ole vielä toteuttaneet ympäristöohjelmaa täysin
  - o tuleeko uusimisen myötä lisää kuluja?
  - o diplominuusijat teettäneet energiakatselmuksset, se selittäisi kulujen lisääntymisen
- diplomin uusijat kokivat saaneensa enemmän säästöjä kuin kuluja ja uusimatta jättäneet kokivat päinvastoin
  - o säästöt syntyvät ajan kanssa?
- ryhmässä 1 vain 41 %:ssa seurakunnista asiaa oli käsitelty luottamiselimissä
  - o asian esittelemättä jättäminen on viranhaltijan päätös olla hankkimatta seurakunnalle ympäristödiplomia
  - o yli puolessa näistä tapauksista syynä oli henkilöstön resurssipula
  - o seurakuntaliitokset olivat osasyynä diplomihankkeen hautautumiseen

- niissä seurakunnissa, joissa päätös oli jäänyt periaatteen tasolle, ilman aikataulua, ei toteutusta ollut suunnitteilla lähivuosille
- ympäristöasiat olivat kunnossa jo ilman diplomiakin
  - diplomi koetaan turhaksi ajanhukaksi
- ryhmä 1 odottaa tuomiokapitulilta ja kirkkohallitukselta koulutusta, tiedotusta ja rahoitusta
  - ilman koulutusta diplomi koetaan vaikeaksi ja siten myös työlääksi
- ryhmässä 2 hankkeeseen lähti eettisistä arvoista johtuen 50 % ja auktoriteetin ohjaamana 50 %
  - tuomiokapitulin toiminta ympäristödiplomin puolesta vaikuttaa
- ryhmässä 2 varsinaisen aloitteen teki useimmiten johtava viranhaltija ja sitten luottamushenkilö
  - johdon kannustaminen ja luottamushenkilöiden informoiminen lisää diplomeja
- ryhmässä 2 henkilöstö vastusti selkeimmin hanketta
  - käy ilmi myös diplomin merkitystä arvioitaessa
  - asiat hoidettu hyvin jo ilman diplomiakin, lisäksi työmäärä pelottaa
  - johto ei voi toimia yksin
  - tukee aikaisempaa pohdintaa
- ryhmässä 2 saatu imagoetuja, säästöjä ja kasvatuksellisia etuja
  - enemmistö koki saaneensa etuja, mutta jättänyt silti uusimatta
  - eikö ko. etuja enää uskottu saatavan, olivatko edut kertaluontoisia?
- diplomin mukainen jätehuolto toi sekä etuja että haittoja
  - jätehuolto järjestettävä kunnallisia jätehuoltomääräyksiä noudattaen
  - vaihtelevat kunnittain
- 50 %:ssa tapauksista viranhaltija ei ollut esittänyt uusimista neuvostolle
  - päätös oli siis jäänyt viranhaltijalle
  - luottamushenkilöillä oli näissä seurakunnissa tietoa diplomijärjestelmästä ensimmäisen diplomin hakuprosessin ansiosta
  - luottamuselimet olivat vaihtuneet, mutta tuskin täysin
- ryhmässä 3 hankkeeseen lähdettiin useimmiten eettisten arvojen takia
  - myös tuomiokapitulin kannustus mainitaan
- ryhmässä 3 johtavan viranhaltijoiden ja muun henkilöstön suhde aloitteen tekijänä tasoittunut ja luottamushenkilöiden merkitys vähentynyt
  - muun henkilöstön tietoisuus noussut, onko informaatiota kohdennettu viime vuosina toisin?

- ryhmässä 3 useampi mainitsi eduksi myönteisen julkisuuden
  - o media nyt kiinnostuneempi ympäristöasioista
- ryhmässä 3 yli 50 % koki hankkeen työllistäväksi, vastustusta ei sillä perusteella juuri esiintynyt
  - o tuliko työn määrä yllätyksenä?
- ryhmässä 3 ollaan vakuuttuneita diplomin uusimisesta
  - o toteutuminen olisi mielenkiintoista tutkia myöhemmin
- ryhmässä 4 ei niin selkeästi enää nimetty syitä lähteä mukaan hankkeeseen
  - o diplomista tullut seurakunnille itsestään selvä asia, jota ei tarvitse erikseen perustella
  - o tuomiokapitulin aktiivisuus mainitaan edelleen
- ryhmässä 4 johtava viranhaltija ollut useimmiten alun perin aloitteen tekijänä, uusimista kannattivat voimakkaimmin luottamushenkilöt sekä henkilöstö
  - o luottamishenkilöillä aikaisemman diplomihankkeen ansiosta tietoa
  - o myös ryhmässä 2 heillä oli tietoa, mutta silti jäänyt uusimatta
  - o ryhmässä 2 henkilöstö vastusti selkeimmin
  - o hankkeeseen ryhtymiseen vaikuttaa johtavat viranhaltijat, muu henkilöstö sekä luottamushenkilöt
  - o onnistuakseen diplomiseurakuntana, seurakunnan tulee saada hankkeelle kaikkien edellä mainittujen sidosryhmien tuki